

EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 6.3.2024
COM(2024) 115 final

KOMISSION KERTOMUS

Kertomus kilpailupolitiikasta 2023

{SWD(2024) 53 final}

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Valtiontukisääntöjen ja elpymis- ja palautumistukivälineen käyttö lieventämään ulkoisten talouden häiriöiden kielteisiä vaikutuksia.....	4
2.1. Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet	4
2.2. Talouden tukemiseksi covid-19-pandemiassa valtiontukitoimenpiteille hyväksytyjen tilapäisten puitteiden soveltamisen asteittainen lopettaminen	5
2.3. Elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpano	5
3. Kilpailusäännöt tulevienkin tarpeiden mukaisiksi – laajan poliittisen toimintaohjelman edistyminen	6
3.1. Kilpailunrajoituksia ja yrityskeskittymiä koskevien sääntöjen ja ohjeiden päivittäminen	6
Horisontaalisia yhteistyösopimuksia koskevat säännöt hyväksyttiin	6
Moottoriajoneuvoja koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloa jatkettiin.....	7
Yrityskeskittymiä koskeva yksinkertaistamispaketti hyväksyttiin	8
Maatalouden kestävyyssovimuksia koskevat suuntaviivat hyväksyttiin	8
Ei jatkoa linjaliikenteen konsortioita koskevalle ryhmäpoikkeukselle	9
SEUT-sopimuksen 102 artiklan soveltamista koskevien suuntaviivojen valmistelu aloitettiin	9
Asetuksen (EY) N:o 1/2003 arviointia jatkettiin	10
Teknologiansiirtosopimuksia koskevien sääntöjen arviointi	10
3.2. Valtiontukisääntöjen ja -ohjeiden päivittäminen	10
Yleistä ryhmäpoikkeusasetusta muutettiin.....	10
Tarkistettu yleinen vähämerkityksistä tukea koskeva asetus hyväksyttiin	11
Tarkistettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille myönnettyä vähämerkityksistä tukea koskeva asetus hyväksyttiin	12
Tarkistetut valtiontukisäännöt maatalous-, metsätalous, kalastus- ja vesiviljelyalalle hyväksyttiin	12
Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden käytäntösäännöt hyväksyttiin	13
Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden yhteinen eurooppalainen foorumi	13
Asetusta (EU) N:o 1370/2007 koskevat tulkitsevat suuntaviivat hyväksyttiin.....	13
Arvioinnit	14
4. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti komission päätavoitteiden saavuttamista	14
4.1. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä.....	14
Kilpailuoikeuden täytäntöönpano edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä	14

Yrityskeskittymien valvonta edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä	17
Valtiontuen valvonta edisti digitaalista siirtymää ja sisämarkkinoiden häiriönsietokykyä	21
4.2. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti vihreää siirtymää	23
Kilpailuoikeuden täytäntöönpano edisti vihreää siirtymää	23
Yrityskeskittymien valvonta edisti vihreää siirtymää	24
Valtiontuen valvonta edisti vihreää siirtymää	24
4.3. Kilpailupolitiikka edisti ihmisten hyväksi toimivaa taloutta	26
EU:n kilpailupolitiikan vaikutus maksupalvelualan innovointiin ja maksujen oikeudenmukaisuuteen	26
<i>Kilpailuoikeuden täytäntöönpano rahoituspalvelu- ja vakuutusaloilla</i>	<i>27</i>
<i>Yrityskeskittymien valvonta rahoituspalvelualalla</i>	<i>27</i>
Valtiontuen valvonta rahoituspalvelualalla	28
Vakuutuksena myönnettävä valtiontuki	29
Valtiontakauksina myönnettävä valtiontuki	29
5. Uudet täydentävät sisämarkkinoiden välineet otettiin käyttöön	30
5.1. Digimarkkinasäädös	30
5.2. Ulkomaisia tukia koskeva asetus	32
6. Valtiontukipolitiikan vaikutus sisämarkkinoiden eheyteen ja EU:n maailmanlaajuiseen kilpailukykyyn	34
6.1. Yleiskuva kriisisidonnaisen ja ei-kriisisidonnaisen valtiontuen myöntämisestä vuonna 2022	36
6.2. Valtiontuen merkittävä mutta varovainen käyttö kriisiaikoina	43
6.3. Digitaalisen ja vihreän siirtymän ja muiden EU:n painopisteiden edistäminen	47
6.4. Hyvin toimivien sisämarkkinoiden turvaaminen EU:n talouden kilpailukykyyn varmistamiseksi	49
7. Kilpailusääntöjen noudattamisen valvonnan asiakkaisiin kohdistuvan vaikutuksen mittaaminen	51
8. Kilpailun pääosaston työmenetelmien nykyaikaistaminen vastaamaan nykyisiä ja tulevia täytäntöönpanotarpeita	52
8.1. Digitaaliset toimintaratkaisut	52
8.2. Data-analyysit ja teknologia	53
8.3. Väärinkäytösten paljastusvälinettä vahvistettiin	54
9. Kilpailupolitiikan ja sen täytäntöönpanon edistäminen ja niistä tiedottaminen	54
10. Kilpailupolitiikka eurooppalaisessa ja maailmanlaajuisessa kontekstissa	55
10.1. Voimien yhdistäminen eurooppalaisen ja maailmanlaajuisen kilpailukulttuurin muovaamiseksi	55

Johdonmukaista politiikkaa Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston avulla.....	55
Jatkuva ja rakentava toimielinten välinen vuoropuhelu.....	55
10.2. Kilpailupolitiikkaa koskeva maailmanlaajuinen yhteistyö	56
Monenväliset suhteet	56
Kahdenväliset suhteet	56

1. Johdanto

Euroopan komission, jäljempänä ’komissio’, Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle laatimassa vuotuisessa kilpailukertomuksessa 2023 tehdään selkoa EU:n kilpailupolitiikan ja sen täytäntöönpanon tärkeimmistä kehitysaskeleista vuonna 2023.

Vuosi 2023 oli jälleen haastava vuosi EU:lle. Venäjän edelleen jatkama hyökkäyssota Ukrainassa ja kasvavat geopoliittiset jännitteet muistuttivat meitä jälleen siitä, miten kytköksissä maailman maat ja erityisesti EU ja sen naapurimaat ovat toisiinsa. Komissio toimi ripeästi ja päättäväisesti muun muassa toteuttamalla valtiontukitoimenpiteitä lieventääkseen näistä tapahtumista EU:n taloudelle aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia.

Vuonna 2023 tapahtui myös myönteistä kehitystä: erityisesti EU:n talous osoittautui häiriönsietokykyiseksi Venäjän Ukrainassa edelleen käymän hyökkäyssodan vaikutusten suhteen. Energian hinnat EU:ssa laskivat vuoden 2023 loppuun mennessä vuoden 2022 huipputasojen alapuolelle. EU:n kilpailupolitiikka oli yksi monista välineistä, joiden avulla edistettiin edelleen kriisinhallintatoimia, talouden elpymistä sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamista.

Digitaalinen vallankumous on laajentanut paitsi suurten teknologiayritysten, myös kaikkien muiden yritysten kansainvälistä toimintaa. Digitalisaatio edistää talouskasvua kaikilla talouden aloilla. Nopea markkinakehitys luo kuitenkin uusia haasteita kilpailun valvojille. Yksi komission suurimmista haasteista – sekä kilpailuoikeuden täytäntöönpanossa että yrityskeskittymien valvonnassa – on se, miten merkitykselliset markkinat määritellään, kun markkinoilla tapahtuu dynaamista kehitystä. Siksi komissio jatkoi vuonna 2023 uuden markkinoiden määrittelyä koskevan tiedonannon laatimista. Näiden markkinakehityskulkujen ja haasteiden vuoksi komissio myös käynnisti vuonna 2022 arvioinnin asetuksen (EY) N:o 1/2003¹ mukaisista tutkinta- ja päätöksentekovaltuuksistaan SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklan täytäntöönpanemiseksi. Tätä työtä jatkettiin vuonna 2023. Komissio laatii myös uusia suuntaviivoja SEUT-sopimuksen 102 artiklan mukaiseen määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvasta markkinoiden sulkemisesta.

¹ Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003, annettu 16 päivänä joulukuuta 2002, perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1).

On entistä tärkeämpää, että eri lainkäyttöalueiden kilpailuviranomaiset tekevät tiivistä yhteistyötä. Komissio määräsi marraskuussa 2023, että yhdysvaltalaisen *Illuminan* oli purettava niin ikään yhdysvaltalaisen *GRAILin*² hankinta. Komissio piti koko asian käsittelyn ajan tiiviisti yhteyttä liittovaltion kauppakomissioon, jolla oli kyseisen yrityskaupan suhteen vastaavanlaisia kilpailun vääristymiseen liittyviä epäilyjä.

Maailemanlaajuiset ja poliittiset kehityssuuntaukset asettivat haasteita myös valtiontukipolitiikalle. Komissio hyväksyi tilapäisten kriisipuitteiden³ pohjalta tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet⁴, jotta voitiin laatia tukitoimenpiteitä myös aloille, jotka ovat keskeisiä siirryttäessä kohti nettonollataloutta, vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman mukaisesti. Vaikka geopolitiittinen kehitys voi luoda EU:n intressien vastaisia haasteita, EU:n on noudatettava valtiontuen valvonnan peruslogiikkaa eli estettävä valtiontuki, joka horjuttaa sisämarkkinoita. Kilpailukykyä luodaan kilpailulla, ei tuilla, eikä julkisilla varoilla pitäisi rahoittaa investointeja, joita yksityinen sektori kykenisi tekemään itse. Siksi tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden säännöt, joilla mahdollistetaan keskeisten alojen tukeminen, ovat kestoltaan rajoitettuja ja sisältävät tiukkoja varmistuksia. Tästä antaa jäsenvaltioille ja yrityksille voimakkaan signaalin se, että osa tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden kriisisidonnaisista osista ajettiin asteittain alas vuoden 2023 loppupuolella ja loput kriisisidonnaiset osat on tarkoitus ajaa asteittain alas vuoden 2024 kuluessa. Eurooppa-neuvosto on kehottanut komissiota raportoimaan ”neuvostolle nykyisen valtiontukipolitiikan vaikutuksista sisämarkkinoiden eheyteen ja EU:n maailmanlaajuiseen kilpailukykyyn”⁵. Vastauksena kyseiseen kehotukseen tämä kertomus sisältää kattavan yhteenvedon ja analyysin valtiontuesta ja sen vaikutuksista sisämarkkinoilla käytävään kilpailuun ja EU:n kilpailukykyyn (ks. jakso 6).

Komissio on vuonna 2023 näyttänyt, milloin ja miten EU:n kilpailupolitiikkaa on mukautettava EU:n markkinoiden tasapuolisuuden, kilpailukykyisyyden ja avoimuuden säilyttämiseksi sekä yritysten että kuluttajien eduksi. Komissio toimii näin myös jatkossa.

Lisäksi komissio soveltaa toukokuusta 2023 alkaen digimarkkinasäädöksen⁶ uusia sääntöjä säilyttääkseen digitaalisten markkinoiden avoimuuden ja kilpailullisuuden. Digimarkkinasäädöksen 35 artiklan mukainen kattava kertomus toimista, joita komissio on toteuttanut digimarkkinasäädökseen liittyen vuonna 2023, julkaistaan samanaikaisesti tämän kertomuksen kanssa. Lisäksi EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen⁷ mukaiset ilmoitusvelvollisuudet

² Asia M.10939, *Illumina/GRAIL*.

³ Komission tiedonanto *Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen* (EUVL C 131I, 24.3.2022, s. 1).

⁴ Komission tiedonanto *Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan* (2023/C 101/03, C/2023/171) (EUVL C 101, 17.3.2023, s. 3).

⁵ Eurooppa-neuvoston kokous (26. ja 27. lokakuuta 2023), EUCO 14/23, 22 kohdan g alakohta.

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14 päivänä syyskuuta 2022, kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalisella ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös) (EUVL L 265, 12.10.2022, s. 1).

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2560, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista (EUVL L 330, 23.12.2022, s. 1).

tulivat voimaan lokakuussa 2023. Niillä puututaan ulkomaisten tukien aiheuttamiin markkinavääristymiin.

2. Valtiontukisääntöjen ja elpymis- ja palautumistukivälineen käyttö lieventämään ulkoisten talouden häiriöiden kielteisiä vaikutuksia

2.1. Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet

Komissio hyväksyi maaliskuussa 2022 tilapäiset kriisipuitteet⁸, jotta jäsenvaltiot voivat tukea taloutta Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan yhteydessä. Alkuperäiset tilapäiset kriisipuitteet sisälsivät valtiontukea, jonka tarkoituksena oli puuttua Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen aiheuttamaan välittömään talouskriisiin. Tähän kuuluivat esimerkiksi valtion takauksina ja korkotukilainoina myönnettävä likviditeettituki, korkeiden energian hintojen kompensoimiseen tarkoitettu tuki sekä sähkön kysynnän vähentämistä tukevat toimenpiteet. Tilapäisiä kriisipuitteita muutettiin kahteen otteeseen (heinäkuussa 2022 ja lokakuussa 2022) kriisin kehittyessä.

Maaliskuussa 2023 komissio hyväksyi tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet^{9[OBJ]}. Näiden puitteiden myötä jäsenvaltiot voivat paitsi myöntää kriisitukea, myös tukea keskeisiä aloja siirtymisessä kohti nettonollataloutta vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman mukaisesti.

Tilapäisillä kriisi- ja siirtymäpuitteilla erityisesti i) pidennetään 31. joulukuuta 2025 asti jäsenvaltioiden mahdollisuutta nopeuttaa uusiutuvaa energiaa, energian varastointia ja teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämistä koskevien ohjelmien käyttöönottoa, ii) muutetaan tällaisten toimenpiteiden soveltamisalaa siten, että jäsenvaltioiden on helpompaa suunnitella tällaisia ohjelmia ja lisätä niiden vaikuttavuutta, ja iii) otetaan käyttöön uusia, 31. joulukuuta 2025 saakka sovellettavia toimenpiteitä, joilla nopeutetaan edelleen investointeja nettonollatalouteen siirtymisen kannalta keskeisillä aloilla. Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet mahdollistavat investointituen myöntämisen strategisten laitteistojen, varsinkin akkujen, aurinkopaneelien, tuuliturbiinien, lämpöpumppujen, elektrolyysilaitteiden ja hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointilaitteiden, valmistukseen, keskeisten komponenttien tuotantoon sekä asiaan liittyvien kriittisten raaka-aineiden tuotantoon ja talteenottoon. Tuki voidaan myöntää ohjelmien kautta tai yksittäisenä tukena siihen tukimäärään asti, jonka tuensaaja voisi saada vastaavaan investointiin ETA-alueen ulkopuolisen kolmannen maan lainkäyttöalueella, tai siihen tukimäärään asti, joka tarvitaan kannustamaan tuensaajaa sijoittamaan investointi kyseiseen paikkaan ETA-alueella (eli rahoitusvaje), sen mukaan, kumpi näistä määristä on pienempi.

Komissio pidensi marraskuussa 2023 jäsenvaltioita kuultuaan 30. kesäkuuta 2024 saakka niiden kohtien soveltamista, joissa jäsenvaltioille annettiin mahdollisuus myöntää rajoitettuja tukimääriä

⁸ Komission tiedonanto Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisipuitteet talouden tukemiseksi Ukrainaan kohdistuneen Venäjän hyökkäyksen jälkeen (EUVL C 131I, 24.3.2022, s. 1).

⁹ Komission tiedonanto Valtiontukitoimenpiteitä koskevat tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan (EUVL C 101, 17.3.2023, s. 3).

(kohta 2.1) ja tukea korkeiden energianhintojen kompensoimiseksi (kohta 2.4). Tämä perustui erityisesti siihen, että energiamarkkinat olivat edelleen haavoittuvaiset¹⁰ energiavaltaisen teollisuuden erityisen herkkyyden vuoksi.

Komissio antoi vuonna 2023 tilapäisten kriisipuitteiden ja tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla 220 päätöstä (joista 91 muutospäätöstä), joilla hyväksyttiin 147 kaikkien 27 jäsenvaltion ilmoittamaa kansallista toimenpidettä. Näiden valtiontukitoimenpiteiden kokonaisbudjetti oli jäsenvaltioiden komissiolle ilmoittamien tietojen mukaan noin 77,94 miljardia euroa. Lisätietoja näiden kahden välineen nojalla myönnetystä valtiontuesta on jäljempänä kohdassa 6.

2.2. Talouden tukemiseksi covid-19-pandemiassa valtiontukitoimenpiteille hyväksyttyjen tilapäisten puitteiden soveltamisen asteittainen lopettaminen

Covid-19-pandemian vaikutusten lievennyttyä komissio alkoi vuonna 2023 asteittain luopua tilapäisistä puitteista valtiontukitoimenpiteille, jotka aiemmin oli hyväksytty talouden tukemiseksi covid-19-pandemiassa, jäljempänä 'tilapäiset valtiontukipuitteet'.¹¹ Tietyille kohdille asetettiin myöhäisempi alasajoajankohta, minkä vuoksi investointi- ja vakavaraisuustukitoimenpiteitä voitiin jatkaa 31. joulukuuta 2023 saakka.¹² Lisäksi tilapäisissä valtiontukipuitteissa mahdollistettiin joustava siirtymä selkein suojatoimin, ja velkainstrumentteja, kuten lainoja ja takauksia, voitiin muuntaa ja uudelleenjärjestellä muiksi tukimuodoiksi, kuten suoriksi avustuksiksi, 30. kesäkuuta 2023 saakka.¹³

2.3. Elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpano

Elpymis- ja palautumistukivälineen¹⁴ – joka on NextGenerationEU-aloitteen keskeinen osa – täytäntöönpano jatkui vuonna 2023.¹⁵ Välineellä pyritään koheesiopolitiikan rinnalla ja lisäksi edistämään jäsenvaltioiden välistä yhteenkuuluvuutta lieventämällä covid-19-pandemian sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia, jotta EU voi valmistautua paremmin tuleviin haasteisiin erityisesti vihreään ja digitaaliseen siirtymään annettavan tuen avulla.

¹⁰ Komission tiedonanto *Talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan annettujen, valtiontukitoimenpiteitä koskevien tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden muuttamisesta* (EUVL C, C/2023/1188, 21.11.2023, s. 1).

¹¹ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/statement_22_2980

¹² Komission tiedonanto *Muutokset valtiontukitoimenpiteitä talouden tukemiseksi tämänhetkisessä covid-19-epidemiassa koskeviin tilapäisiin puitteisiin* (EUVL C 423, 7.11.2022, s. 9).

¹³ Komission tiedonanto *Kuudes muutos valtiontukitoimenpiteitä talouden tukemiseksi tämänhetkisessä covid-19-epidemiassa koskeviin tilapäisiin puitteisiin ja muutos Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta lyhytaikaisiin vientiluottovakuutuksiin annetun komission tiedonannon liitteeseen* (2021/C 473/01, C/2021/8442) (EUVL C 473, 24.11.2021, s. 1).

¹⁴ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_22_3131

¹⁵ Ks. https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=fi

Suurin osa elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitetuista toimenpiteistä ei ole valtiontukea. Niistä toimenpiteistä, jotka ovat valtiontukea, jäsenvaltiot voivat toteuttaa suurimman osan suoraan joko ryhmäpoikkeusasetuksen¹⁶ tai vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen¹⁷ nojalla.

Useista toimenpiteistä ilmoitettiin kuitenkin komissiolle enakkohyväksynnän saamiseksi. Tätä varten komissio julkaisi huhtikuussa 2023 päivitettyjä valtiontukea koskevia ohjeellisia malleja¹⁸, jotta jäsenvaltioita voidaan auttaa suunnittelemaan valtiontukisääntöjen mukaisesti kansallisiin elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisällytettäviä tukitoimenpiteitä. Päivitettyjen mallien avulla jäsenvaltioiden on helpompi laatia valtiontukitoimenpiteitä, joilla edistetään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman täytäntöönpanoa ja samalla vähennetään riippuvuutta Venäjän fossiilisista polttoaineista ja nopeutetaan vihreää siirtymää REPowerEU-suunnitelman mukaisesti. Komissio hyväksyi vuoden 2023 aikana yli 50 valtiontukipäätöstä elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitetuista toimenpiteistä.

3. Kilpailusäännöt tulevienkin tarpeiden mukaisiksi – laajan poliittisen toimintaohjelman edistyminen

3.1. Kilpailunrajoituksia ja yrityskeskittymiä koskevien sääntöjen ja ohjeiden päivittäminen

Horisontaalisia yhteistyösopimuksia koskevat säännöt hyväksyttiin

Komissio hyväksyi kesäkuussa 2023 tarkistetut tutkimus- ja kehityssopimuksia¹⁹ ja erikoistumissopimuksia²⁰ koskevat horisontaaliset ryhmäpoikkeusasetukset sekä niihin liittyvät tarkistetut horisontaaliset suuntaviivat²¹. Tarkistetuissa säännöissä annetaan ajantasaisia ohjeita, joiden avulla yritykset voivat arvioida yhteistyösopimuksiaan EU:n kilpailusääntöjen näkökulmasta, myös sitä, minkä tyyppisellä yhteistyöllä voidaan edistää digitaalista ja vihreää siirtymää. Horisontaalisilla ryhmäpoikkeusasetuksilla säädetään SEUT-sopimuksen 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun kieltoon sovellettavasta poikkeuksesta, joka koskee tiettyjä kilpailua edistäviä tutkimus- ja kehityssopimuksia ja erikoistumissopimuksia. Tarkistetuilla säännöillä muun muassa laajennetaan erikoistumissopimuksia koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaa siten, että se kattaa

¹⁶ Komission asetus (EU) N:o 651/2014, annettu 17 päivänä kesäkuuta 2014, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti (EUVL L 187, 26.6.2014, s. 1), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna komission asetuksella (EU) 2021/1237 (EUVL L 270, 29.7.2021, s. 39).

¹⁷ Komission asetus (EU) N:o 1407/2013, annettu 18 päivänä joulukuuta 2013, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L 352, 24.12.2013, s. 1).

¹⁸ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/rf-guiding-templates_en

¹⁹ Komission asetus (EU) 2023/1066, annettu 1 päivänä kesäkuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tutkimus- ja kehityssopimusten tiettyihin ryhmiin (EUVL L 143, 2.6.2023, s. 9).

²⁰ Komission asetus (EU) 2023/1067, annettu 1 päivänä kesäkuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta erikoistumissopimusten tiettyihin ryhmiin (EUVL L 143, 2.6.2023, s. 20).

²¹ Komission tiedonanto – Suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin (EUVL C 259, 21.7.2023, s. 1).

useammat useiden sopimuspuolten väliset tuotantosopimukset ja lisää markkinaosuuksien laskemiseen sovellettavaa joustavuutta.

Tarkistettuja horisontaalisia suuntaviivoja on päivitetty vastaamaan viimeaikaista oikeuskäytäntöä ja valvontakäytäntöjä sisällyttämällä niihin laajempia ohjeita tietojenvaihdosta (myös digitaalisessa muodossa) ja yhteisostoista, kuten laillisten yhteisostojen ja ostajakartellien erottamisesta toisistaan. Uudessa luvussa annetaan ohjeita kilpailusääntöjen soveltamisesta kestävästä kehitystä koskeviin sopimuksiin.

Lähde: Euroopan komissio.

Moottoriajoneuvoja koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloa jatkettiin

EU:lla on erityinen vertikaalisia sopimuksia moottoriajoneuvoalalla koskeva järjestely, moottoriajoneuvoja koskeva ryhmäpoikkeusasetus²², jonka voimassaolon oli määrä päättyä 31. toukokuuta 2023. Komissio pidensi huhtikuussa 2023 moottoriajoneuvoja koskevan

²² Komission asetus (EU) N:o 461/2010, annettu 27 päivänä toukokuuta 2010, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta vertikaalisten sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen ryhmiin moottoriajoneuvoalalla (EUVL L 129, 28.5.2010, s. 52), sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (EU) 2023/822, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2023, asetuksen (EU) N:o 461/2010 muuttamisesta sen soveltamisajan osalta (EUVL L 102I, 17.4.2023, s. 1).

ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloa viidellä vuodella 31. toukokuuta 2028 saakka. Komissio rajoitti pidennyksen viiteen vuoteen voidakseen reagoida oikea-aikaisesti markkinakehitykseen, kuten ajoneuvojen digitalisaatiosta ja sähköistymisestä sekä uusista liikkumisen suuntauksista johtuvaan kehitykseen.

Komissio päivitti myös moottoriajoneuvoalan täydentäviä suuntaviivoja²³. Ajoneuvojen tuottamista tiedoista on tulossa yhä tärkeämpi kilpailutekijä korjaamista ja huoltamista harjoittaville toimijoille. Tarkistetut suuntaviivat auttavat autoalan yrityksiä arvioimaan vertikaalisten sopimustensa yhteensopivuutta EU:n kilpailusääntöjen kanssa. Samalla niillä varmistetaan, että myynnin jälkeisten markkinoiden toimijoilla, myös autokorjaamoilla, on edelleen pääsy ajoneuvojen tuottamaan dataan, jota ne tarvitsevat ajoneuvojen korjaamisessa ja huoltamisessa.

Yrityskeskittymiä koskeva yksinkertaistamispaketti hyväksyttiin

Komissio hyväksyi huhtikuussa 2023 yrityskeskittymiä koskevan yksinkertaistamispaketin, joka sisältää i) tarkistetun täytäntöönpanoasetuksen²⁴, ii) yksinkertaistettua menettelyä koskevan tiedonannon²⁵ ja iii) asiakirjojen toimittamista koskevan tiedonannon²⁶. Paketin tavoitteena on yksinkertaistaa ja laajentaa komission yksinkertaistetun käsittelyprosessin soveltamisalaa ongelmattomien yrityskeskittymien kohdalla (yksinkertaistetut menettelyt). Sillä myös vähennetään liiketoimista ilmoittamiseen tarvittavien tietojen määrää ja otetaan oletusarvoisesti käyttöön sähköiset ilmoitukset. Tiedonannossa täsmennetään, missä olosuhteissa komissio voi tutkia tapauksen tavanomaisessa tarkastelumenettelyssä, vaikka tapaus virallisesti täyttäisi yksinkertaistetun käsittelyn edellytykset. Yrityskeskittymien yksinkertaistamista koskevat säännöt tulivat voimaan 1. syyskuuta 2023.

Maatalouden kestävyyspöytäkirjoja koskevat suuntaviivat hyväksyttiin

SEUT-sopimuksen 101 artiklassa kielletään yritysten väliset kilpailua rajoittavat sopimukset, kuten sellaiset kilpailijoiden sopimukset, jotka johtavat korkeampiin hintoihin tai pienempiin tuotantomääriin. Asetuksen (EU) N:o 1308/2013²⁷ (yhteistä markkinajärjestelyä koskeva asetus)

²³ Komission tiedonanto *Täydentävät suuntaviivat moottoriajoneuvojen myyntiä ja korjaamista sekä varaosien jakelua koskevien sopimusten vertikaalisista rajoituksista* (EUVL C 138, 28.5.2010, s. 16), sellaisena kuin se on muutettuna komission tiedonannolla *Muutokset komission tiedonantoon – Täydentävät suuntaviivat moottoriajoneuvojen myyntiä ja korjaamista sekä varaosien jakelua koskevien sopimusten vertikaalisista rajoituksista* (2023/C 133 I/01) (EUVL C 133I, 17.4.2023, s. 1).

²⁴ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/914, annettu 20 huhtikuuta 2023, yrityskeskittymien valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 täytäntöönpanosta ja komission asetuksen (EY) N:o 802/2004 kumoamisesta (EUVL L 119, 5.5.2023, s. 22).

²⁵ Komission tiedonanto tiettyjen keskittymien yksinkertaistetusta käsittelystä yrityskeskittymien valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 nojalla (EUVL C 160, 5.5.2023, s. 1).

²⁶ Komission tiedonanto *Yrityskeskittymien valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 täytäntöönpanosta ja komission asetuksen (EY) N:o 802/2004 kumoamisesta annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 2023/914 3 artiklan 2 kohdan, 13 artiklan 3 kohdan sekä 20 ja 22 artiklan mukainen tiedonanto* (EUVL C 160, 5.5.2023, s. 1).

²⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/2117, annettu 2 päivänä joulukuuta 2021, maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä annetun asetuksen (EU) N:o 1308/2013, maataloustuotteiden ja

210 a artiklassa suljetaan kuitenkin tietyt tiukemmat maatalousalan sopimukset tämän yleisen kiellon soveltamisalan ulkopuolelle, jos ne ovat välttämättömiä kestävyysvaatimusten saavuttamiseksi. Vuoden 2023 alkupuoliskolla toteutettiin julkinen kuuleminen²⁸ luonnoksesta yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen 210 a artiklaa koskeviksi suuntaviivoiksi²⁹, minkä jälkeen komissio hyväksyi suuntaviivat joulukuussa 2023. Suuntaviivojen tavoitteena on helpottaa maatalouden kestävyyssovimusten hyväksymistä selittämällä, miten yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen 210 a artiklassa säädetyt poikkeuksen edellytykset voidaan täyttää, ja antamalla konkreettisia esimerkkejä.

Ei jatkoa linjaliikenteen konsortioita koskevalle ryhmäpoikkeukselle

Linjaliikenteen kuljetuspalveluilla tarkoitetaan muun kuin irtolastin säännöllistä kuljetusta tietyllä reitillä. Useat konsortioiksi järjestäytyneet varustamot tarjoavat säännöllisesti näitä palveluja. Konsortioiden ryhmäpoikkeusasetuksen nojalla linjaliikennettä harjoittavat varustamot voivat tietyissä rajoissa tehdä yhteistyötä rikkomatta EU:n kilpailulainsäädäntöä. Kun tämä poikkeus hyväksyttiin vuonna 2009, sen päätavoitteena oli helpottaa linjavarustamoiden välistä yhteistyötä, jotta voitiin lisätä toiminnan tehokkuutta, optimoida alusten käyttö ja parantaa palvelun laatua. Komissio kuitenkin totesi arvioinnin perusteella, että konsortioiden ryhmäpoikkeusasetuksen piiriin kuuluvien konsortioiden määrä oli suhteellisen pieni. Siksi asetuksen vaikuttavuus ja tehokkuus jäivät vähäisiksi. Komissio päätti olla pidentämättä ryhmäpoikkeuksen voimassaoloa, ja sen soveltaminen päättyy 25. huhtikuuta 2024.³⁰

SEUT-sopimuksen 102 artiklan soveltamista koskevien suuntaviivojen valmistelu aloitettiin

Komissio julkaisi maaliskuussa 2023 kannanottopyynnön tulevista suuntaviivoista³¹, jotka koskevat SEUT-sopimuksen 102 artiklan soveltamista markkinoiden sulkemiseen. Suuntaviivoissa otetaan huomioon EU:n oikeuskäytäntö sekä komission laaja kokemus SEUT-sopimuksen 102 artiklan täytäntöönpanosta. Komissio julkaisee luonnoksen suuntaviivoiksi julkista kuulemistä varten ja ottaa huolellisesti huomioon sidosryhmien lausunnot.

elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun asetuksen (EU) N:o 1151/2012, maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta annetun asetuksen (EU) N:o 251/2014 sekä unionin syrjäisimpien alueiden hyväksi toteutettavista maatalousalan erityistoimenpiteistä annetun asetuksen (EU) N:o 228/2013 muuttamisesta (EUVL L 435, 6.12.2021, s. 262).

²⁸ Luonnoksesta maatalouden kestävyyssovimuksia koskeviksi suuntaviivoiksi toteutettu julkinen kuuleminen (10.1.2023–24.4.2023). Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2023-sustainability-agreements-agriculture_en

²⁹ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/about/reaching-out/sustainability-guidelines-agri-food-supply-chain_en

³⁰ Communication to the Commission Expiry of Commission Regulation (EC) No 906/2009 of 28 September 2009 on the application of Article 81 (3) of the Treaty of the certain categories of agreements, decisions and concerted practices between liner shipping companies (consortia), 10.10.2023, C(2023) 6700 final.

³¹ Kannanottopyyntö yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaa markkinoiden sulkemista koskevista suuntaviivoista (27.3.2023–24.4.2023). Ks. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13796-EU-competition-law-guidelines-on-exclusionary-abuses-by-dominant-undertakings_fi

Asetuksen (EY) N:o 1/2003 arviointia jatkettiin

Asetuksella (EY) N:o 1/2003³² ja sen täytäntöönpanosäädöksellä, asetuksella (EY) N:o 773/2004³³, vahvistetaan menettelyllinen kehys, jonka tarkoituksena on varmistaa SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklan tuloksellinen ja yhtenäinen soveltaminen EU:ssa. Ajan mittaan kilpailusääntöjen täytäntöönpanolle on syntynyt uusia haasteita, jotka liittyvät esimerkiksi talouden digitalisaatioon ja kilpailuoikeuden rikkomista koskevien tutkimusten monimutkaistumiseen. Komissio jatkoi vuonna 2022 toteutetun julkisen kuulemisen³⁴ jälkeen asetuksen arviointia vuonna 2023. Tätä varten komissio järjesti lokakuussa 2023 seminaarin, johon osallistui paljon erilaisia sidosryhmiä. Se on myös teettänyt arvioinnin tueksi taustaselvityksen. Komissio pitää läpi koko arvioinnin yhteyttä kansallisiin kilpailuviranomaisiin.

Teknologiansiirtosopimuksia koskevien sääntöjen arviointi

Komissio käynnisti marraskuussa 2022 arvioinnin teknologiansiirtoa koskevasta ryhmäpoikkeusasetuksesta³⁵ ja siihen liittyvistä suuntaviivoista³⁶. Tätä työtä jatkettiin vuoden 2023 ajan. Arvioinnin perusteella komissio voi päättää, olisiko teknologiansiirtoa koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaolon annettava päättyä, olisiko sen voimassaoloa pidennettävä tai olisiko sitä tarkistettava.

3.2. Valtiontukisääntöjen ja -ohjeiden päivittäminen

Yleistä ryhmäpoikkeusasetusta muutettiin

Komissio hyväksyi kesäkuussa 2023 yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen kohdennetun muutoksen³⁷, jolla edelleen yksinkertaistetaan ja nopeutetaan EU:n vihreän siirtymän ja digitaalisen siirtymän tukemista ja varmistetaan samalla sisämarkkinoiden toiminta. Tarkistettu yleinen ryhmäpoikkeusasetus antaa jäsenvaltioille enemmän joustavuutta valtiontukitoimenpiteiden

³² Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003, annettu 16 päivänä joulukuuta 2002, perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1).

³³ Komission asetus (EY) N:o 773/2004, annettu 7 päivänä huhtikuuta 2004, EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L 123, 27.4.2004, s. 18).

³⁴ Julkinen kuuleminen EU:n kilpailusääntöjen soveltamista koskevista menettelyistä – arviointi, 30.6.2022–6.10.2022. Ks. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-EUn-kilpailusaantojen-soveltamista-koskevat-menettelyt-arviointi_fi

³⁵ Komission asetus (EU) N:o 316/2014, annettu 21 päivänä tammikuuta 2014, perustamissopimuksen 101 artiklan 3 kohdan soveltamisesta tekniikansiirtosopimusten ryhmiin (EUVL L 93, 28.3.2014, s. 17).

³⁶ Komission tiedonanto *Suuntaviivat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan soveltamisesta teknologiansiirtosopimukseen* (EUVL C 89, 28.3.2014, s. 3).

³⁷ Komission asetus (EU) 2023/1315, annettu 23 päivänä kesäkuuta 2023, tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) N:o 651/2014 ja kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen, jalostamisen ja kaupan pitämisen alalla toimiville yrityksille myönnettävien tukien tiettyjen muotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetun asetuksen (EU) 2022/2473 muuttamisesta (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (C/2023/4278) (EUVL L 167, 30.6.2023, s. 1).

suunnittelussa ja toteuttamisessa ilmastoneutraaliuteen ja nettonollateollisuuteen siirtymisen kannalta keskeisillä aloilla. Lisäksi se auttaa nopeuttamaan EU:ssa vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman³⁸ mukaisia puhtaaseen teknologiaan perustuvaan tuotantoon tehtäviä investointeja ja rahoitusta.

Tarkistetulla yleisellä ryhmäpoikkeusasetuksella lisätään ja yksinkertaistetaan mahdollisuuksia myöntää valtiontukea ympäristönsuojeluun ja energiaan. Lisäksi sillä helpotetaan Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden (IPCEI-hankkeet) tukemista tutkimus- ja kehitysaloilla ja laajennetaan työntekijöiden koulutus- ja uudelleenkoulutusmahdollisuuksia. Sillä helpotetaan myös tuen myöntämistä sääntelemällä sähkön, kaasun tai lämmön hintoja sisällyttämällä tämä luokka yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamisalaan. Tarkistetulla yleisellä ryhmäpoikkeusasetuksella myös korotetaan ympäristötuen sekä tutkimus- ja kehitystyöhön sekä innovaatiotoimintaan myönnettävän tuen ilmoituskynnysarvoja. Lisäksi sillä selvennetään ja yksinkertaistetaan pienten ja keskisuurten yritysten (pk-yritysten) mahdollisuuksia saada riskirahoitusta. Kiinteitä ja mobiililaajakaistaverkkoja koskevia säännöksiä selvennetään ja laajennetaan keskeisten näkökohtien osalta esimerkiksi lisäämällä mahdollisuus rahoittaa aktiivisia matkaviestinlaitteita ja uusia säännöksiä, jotka koskevat runkoliityntäverkkoja. Yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen voimassaoloaika pidennettiin vuoden 2026 loppuun asti, ja sen säännökset on sovitettu yhteen tarkistettujen alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen, ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen, riskirahoitusta koskevien suuntaviivojen, tutkimuksen, innovoinnin ja teknologisen kehittämisen puitteiden sekä laajakaistasuuntaviivojen kanssa.

Tarkistettu yleinen vähämerkityksistä tukea koskeva asetus hyväksyttiin

Komissio hyväksyi joulukuussa 2023 uuden yleisen vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen³⁹, kun edellisen vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen voimassaolo päättyi 31. joulukuuta 2023. Asetuksessa suljetaan pienet tukimäärät EU:n valtiontuen valvonnan soveltamisalan ulkopuolelle, koska niillä ei katsota olevan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan eivätkä ne vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua. Pienten tukimäärien sulkeminen valtiontuen valvonnan ulkopuolelle vähentää merkittävästi yritysten (varsinkin pk-yritysten) ja jäsenvaltioiden hallinnollista raskautta. Tärkeimmät muutokset ovat, että enimmäismäärää korotetaan 300 000 euroon kolmen vuoden aikana inflaation sopeutumiseksi ja että käyttöön otetaan pakollinen vähämerkityksistä tukea koskeva kansallisen tai EU:n tason rekisteri avoimuuden lisäämiseksi. Edellisen asetuksen mukaan yritysten oli pidettävä kirjaa saamastaan vähämerkityksisestä tuesta. Uuden vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on toimitettava myönnettyä vähämerkityksistä tukea koskevat kattavat tiedot vuodesta 2026 alkaen kansallisen tai EU:n tason keskusrekisteriin ja tarkistettava, ettei mahdollinen uusi tuki johda vahvistetun enimmäismäärän ylittymiseen.

³⁸ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle* (COM(2023) 62 final).

³⁹ Komission asetus (EU) 2023/2831, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L, 2023/2831, 15.12.2023, s. 1).

Tarkistettu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille myönnettyä vähämerkityksistä tukea koskeva asetus hyväksyttiin

Komissio hyväksyi joulukuussa 2023 asetuksen (EU) 2023/2832⁴⁰ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen. Asetus tuli voimaan 1. tammikuuta 2024, ja sillä korvataan asetus (EU) N:o 360/2012⁴¹, jonka voimassaolo päättyi 31. joulukuuta 2023. Komissio päätti korottaa yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyville palveluille myönnettävän vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän 750 000 euroon yhtä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tarjoavaa yritystä kohden minkä tahansa kolmen vuoden jakson aikana.

Tarkistetut valtiontukisäännöt maatalous-, metsätalous, kalastus- ja vesiviljelyalalle hyväksyttiin

Tarkistettu maatalouden ryhmäpoikkeusasetus ja kalastusalan ryhmäpoikkeusasetus sekä maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontukea koskevat suuntaviivat⁴² (maatalouden suuntaviivat) tulivat voimaan tammikuussa 2023. Kalastus- ja vesiviljelyalan valtiontukea koskevia suuntaviivoja⁴³ (kalastuksen suuntaviivat), jotka komissio hyväksyi joulukuussa 2022, alettiin soveltaa huhtikuusta 2023.

Maatalouden ryhmäpoikkeusasetuksella ja kalastusalan ryhmäpoikkeusasetuksella laajennettiin ryhmäpoikkeuksen piiriin kuuluvien toimenpiteiden soveltamisalaa. Uusien sääntöjen myötä ryhmäpoikkeuksien piiriin saatetaan jopa puolet tapauksista, joista vanhojen puitteiden mukaan oli ilmoitettava. Uusissa maatalouden suuntaviivoissa ja kalastuksen suuntaviivoissa otetaan huomioon komission käytännön kokemus ja EU:n nykyiset strategiset painopisteet, erityisesti yhteinen maatalouspolitiikka, yhteinen kalastuspolitiikka, Euroopan meri-, kalastus- ja vesiviljelyrahasto ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, Pellolta pöytään -strategia sekä biodiversiteettistrategia. Tarkistetut kalastuksen suuntaviivat auttavat jäsenvaltioita saavuttamaan EU:n kunnianhimoiset vihreät tavoitteet parantamalla energiatehokkuutta ja lieventämällä ilmastonmuutoksen vaikutuksia.

Komissio hyväksyi lokakuussa 2023 muutoksen⁴⁴ kalastus- ja vesiviljelyalan vähämerkityksistä tukea koskevaan asetukseen. Muutetulla asetuksella korotetaan yrityskohtaista vähämerkityksisen

⁴⁰ Komission asetus (EU) N:o 2023/2832, annettu 13 päivänä joulukuuta 2023, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L, 2023/2832, 15.12.2023, s. 1).

⁴¹ Komission asetus (EU) N:o 360/2012, annettu 25 päivänä huhtikuuta 2012, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L 114, 26.4.2012, s. 8).

⁴² Komission tiedonanto *Maa- ja metsätalousalan ja maaseutualueiden valtiontukea koskevat suuntaviivat* (2022/C 485/01) (EUVL C 485, 21.12.2022, s. 1).

⁴³ Komission tiedonanto *Kalastus- ja vesiviljelyalan valtiontukea koskevat suuntaviivat* (EUVL C 107, 23.3.2023, s. 1).

⁴⁴ Komission asetus (EU) 2023/2391, annettu 4 päivänä lokakuuta 2023, asetusten (EU) N:o 717/2014, (EU) N:o 1407/2013, (EU) N:o 1408/2013 ja (EU) N:o 360/2012 muuttamisesta kalastus- ja vesiviljelytuotteiden

tuen enimmäismäärää 30 000 eurosta 40 000 euroon kolmen vuoden aikana. Lisäksi kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jalostus ja kauppa eivät enää kuulu kalastus- ja vesiviljelyalan vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen soveltamisalaan vaan yleisen vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen soveltamisalaan.

Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden käytännesäännöt hyväksyttiin

Euroopan yhteistä etua koskevista tärkeistä hankkeista annetussa tiedonannossa⁴⁵ vahvistetaan tukikelpoisuus- ja soveltuvuusperusteet, joita komissio noudattaa arvioidessaan Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (IPCEI-hankkeet) myönnettävää valtiontukea. Jäsenvaltiot ja komissio saivat kokemusta IPCEI-hankkeille myönnettävän valtiontuen arvioinnista arvioituaan joidenkin tällaisten hankkeiden valtiontukea ja sen perusteella hyväksyttyään sen. Näiden kokemusten perusteella komissio laati toukokuussa 2023 IPCEI-hankkeiden suunnittelua koskevat käytännesäännöt⁴⁶, jotta arviointia voidaan yksinkertaistaa. Nämä käytännesäännöt eivät ilmaise sovellettavaa oikeudellista kantaa eivätkä muodosta oikeudellisesti sitovaa lähestymistapaa hankkeiden suorille osallistujille. Ne eivät myöskään luo mitään uusia oikeuksia tai uusia velvollisuuksia.

Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden yhteinen eurooppalainen foorumi

Komissio käynnisti syksyllä 2023 Euroopan yhteistä etua koskevien tärkeiden hankkeiden yhteisen eurooppalaisen foorumin (JEF-IPCEI-foorumi)⁴⁷, joka kokoontui ensimmäisen kerran 20. lokakuuta 2023. Foorumi on IPCEI-hankkeiden koko elinkaaren kattava komission ja jäsenvaltioiden välinen kumppanuus. Sen tavoitteena on lisätä tällaisten hankkeiden suunnittelun, arvioinnin (voimassa olevien valtiontukisääntöjen perusteella) ja täytäntöönpanon tuloksellisuutta sekä määrittää EU:n strategista etua koskevia osa-alueita mahdollisia tulevia hankkeita varten. JEF-IPCEI-foorumi edistää näitä tavoitteita parantamalla mahdollisten uusien IPCEI-hankkeiden yhteensopivuutta EU:n teollisuusstrategian politiikkatavoitteiden kanssa. JEF-IPCEI-foorumi kokoontuu useita kertoja vuodessa.

Asetusta (EU) N:o 1370/2007 koskevat tulkitsevat suuntaviivat hyväksyttiin

Komissio hyväksyi vuonna 2023 tarkistetun version tulkitsevista suuntaviivoista⁴⁸, jotka koskevat rautateiden ja maanteiden julkisen palvelun velvoitteista annettua asetusta (EU) N:o 1370/2007. Suuntaviivojen tavoitteena on antaa jäsenvaltioille ja sidosryhmille lisäohjeita useiden kyseisen

jalostukseen ja kaupan pitämiseen myönnettävän vähämerkityksisen tuen osalta sekä asetuksen (EU) N:o 717/2014 muuttamisesta yksittäiselle yritykselle myönnetyn vähämerkityksisen tuen kokonaismäärän, keston ja muiden seikkojen osalta (EUVL L 2391, 5.10.2023, s. 1).

⁴⁵ Komission tiedonanto *Euroopan yhteistä etua koskevia tärkeitä hankkeita edistävän valtiontuen sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointiperusteet* (2021/C 528/02) (EUVL C 528, 30.12.2021, s. 10).

⁴⁶ *DG COMP Code of good practices for a transparent, inclusive, faster design and assessment of IPCEIs*, 17. toukokuuta 2023. Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-05/IPCEIs_DG_COMP_code_of_good_practices.pdf

⁴⁷ [JEF-IPCEI-foorumi – Euroopan komissio \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/competition/infocenter/2023-05-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000)

⁴⁸ Komission tiedonanto rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista annettua asetusta (EY) N:o 1370/2007 koskevista tulkitsevista suuntaviivoista (2023/C 222/01, C/2023/3978) (EUVL C 222, 26.6.2023, s. 1).

asetuksen säännösten soveltamisesta ottaen huomioon neljännen rautatiepaketin ja EU:n tuomioistuinten asiaa koskevan oikeuskäytännön aiheuttamat muutokset.

Arvioinnit

Kilpailun pääosasto jatkoi vaikeuksissa oleville pankeille myönnettävän valtiontuen sääntöjen⁴⁹ ja valtiontukiin takauksina sovellettavien sääntöjen⁵⁰ arviointia paremman sääntelyn suuntaviivojen mukaisesti.

4. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti komission päätavoitteiden saavuttamista

Markkinakurin säilyttäminen panemalla EU:n kilpailusäännöt tuloksellisesti täytäntöön on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan edistää EU:n talouden vihreää ja digitaalista siirtymää ja luoda ihmisten hyväksi toimiva talous. Lisäksi kilpailusääntöjen täytäntöönpano edistää sisämarkkinoiden jäljellä olevien esteiden poistamista ja markkinarajoituksista luopumista. Sisämarkkinat auttavat lisäämään EU:n talouden häiriönsietokykyä kannustamalla voimakkaammin tekemään investointeja, innovoimaan, monipuolistamaan toimitusketjuja ja etsimään uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

4.1. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä

Kilpailupolitiikka parantaa markkinoiden toimintaa kuluttajien, yritysten ja yhteiskunnan kannalta, minkä myötä sillä on tärkeä tehtävä EU:n pyrkimyksissä saavuttaa globaali digitaalinen johtajuus. Digitaalinen siirtymä vaikuttaa perinpohjaisesti talouden ja yhteiskunnan kaikkiin osa-alueisiin. Kilpailupolitiikalla edistetään muutosta ja innovointia ja autetaan siten EU:ta hyödyntämään digitaalisen aikakauden kaikki mahdollisuudet. Kilpailuoikeuden täytäntöönpano edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä.

Kilpailuoikeuden täytäntöönpano edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä

Proessori (CPU) on yksi tietokoneiden keskeisistä komponenteista, minkä vuoksi koko digitaalialan kannalta on tärkeää, että prosessorien markkinoilla on kilpailua. Komissio määräsi vuonna 2009 Intelille 1,06 miljardin euron sakon SEUT-sopimuksen 102 artiklan rikkomisesta. Intelin katsottiin

⁴⁹ Komission tiedonanto valtiontukisääntöjen soveltamisesta finanssikriisin yhteydessä pankkien hyväksi toteutettaviin tukitoimenpiteisiin 1 päivästä elokuuta 2013 (vuoden 2013 pankkitiedonanto) (EUVL C 216, 30.7.2013, s. 1) ja seuraavat siihen liittyvät tiedonannot: pääomapohjan vahvistamista koskeva vuoden 2009 tiedonanto (2009/C10/03), arvoltaan alentuneita omaisuuseriä koskeva vuoden 2009 tiedonanto (2009/C72/01), vuoden 2009 rakenneuudistustiedonanto (2009/C195/04), voimassaolon jatkamista koskeva vuoden 2010 tiedonanto (2010/C329/07) ja voimassaolon jatkamista koskeva vuoden 2011 tiedonanto (2011/C356/02).

⁵⁰ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina (EUVL C 155, 20.6.2008, s. 10).

harjoittaneen kahdenlaista lainvastaista toimintaa.⁵¹ Intel antoi tietokonevalmistajille alennuksia sillä edellytyksellä, että ne ostivat kaikki tai lähes kaikki x86-prosessorinsa Inteliltä (”ehdolliset alennukset”). Lisäksi Intel suoritti tietokonevalmistajille suoria maksuja, jotta sen kilpailijoiden x86-proessoreita sisältävien tiettyjen tuotteiden markkinoille saattaminen pysäytettiin tai sitä viivästyttiin (”peittelemättömät rajoitukset”). Unionin yleinen tuomioistuin kumosi vuonna 2022 osittain komission vuonna 2009 tekemän alkuperäisen päätöksen ehdollisten alennusten osalta. Komissio antoi tämän seurauksena syyskuussa 2023 uudelleen päätöksen, jolla Intelille määrättiin 376,36 miljoonan euron sakko peittelemättömistä rajoituksista.

Digitaalisten musiikin tilauspalvelujen käyttö on suosittua EU:n kuluttajien keskuudessa, minkä vuoksi on tärkeää, että kilpailu toimii tällä alalla hyvin. Tämän varmistamiseksi komissio julkaisi helmikuussa 2023 *Applelle* osoitetun väitetiedoksiannon⁵², jossa komissio ilmoitti katsovansa alustavasti, että Apple käytti väärin määräävää asemaansa rajoittamalla sovelluskehittäjien mahdollisuuksia tiedottaa iPhone ja iPadin käyttäjille vaihtoehtoisista musiikin tilauspalveluista. Komissio katsoi alustavasti, että Applen asettamat ohjaamisen vastaiset velvoitteet ovat SEUT-sopimuksen 102 artiklan vastaisia epäoikeudenmukaisia kauppaehtoja.

Komissio tiedotti kesäkuussa 2023 antamassaan väitetiedoksiannossa *Googlelle* katsovansa alustavasti, että Google rikkoi SEUT-sopimuksen 102 artiklaa vääristämällä kilpailua mainosteknologia-alalla (adtech).⁵³ Google toimii mainosteknologian toimitusketjun kaikilla tasoilla. Mainosteknologiapalvelujen kilpailun vähenemisellä olisi laaja vaikutus digitaaliaan, koska se vaikuttaisi kielteisesti paitsi Googlen suoriin kilpailijoihin, myös julkaisijoihin ja mainostajiin. Komissio on huolissaan siitä, että Google suosi omia verkossa toimivia display-mainosteknologiapalvelujaan kilpailijoiden, mainostajien ja verkkojulkaisijoiden kustannuksella. Komission alustavan päätelmän mukaan Google käytti väärin määräävää asemaansa suosimalla omaa AdX-mainospörssiään oman DFP-mainospalvelimensa järjestämässä mainosvalintahuutokaupassa ja suosimalla AdX:ää tavassa, jolla sen mainosten ostotyökalut Google Ads ja DV360 tekevät tarjouksia mainospörsseissä.

Kartellin muodostaminen on yksi vakavimmista kilpailurikkomuksista. Kartellit aiheuttavat vakavaa haittaa taloudelle, eivätkä ne lisää tehokkuutta. Horisontaaliset kartellit vähentävät talouden tehokkuutta ja hyvinvointia, sillä ne nostavat hintoja ja rajoittavat tuotantoa. Ne heikentävät yritysten mahdollisuuksia kehittää uusia tuotteita ja teknologioita ja vähentävät siten innovointia ja kuluttajien valinnanvaraa.

Komissio määräsi syyskuussa 2023 ensimmäistä kertaa seuraamuksia puolustussektorin kartellille, kun se määräsi *Diehlille* 1,2 miljoonan euron sakon osallistumisesta kilpailijansa *RUAGin* kanssa sotilaskäyttöön tarkoitettujen käsikranaattien myyntiä koskevaan kartelliin.⁵⁴ *RUAGille* ei määrätty

⁵¹ Asia AT. 37990 – *Intel*.

⁵² Asia AT.40437 – *Apple – App Store -sovelluskaupan käytännöt (musiikin suoratoisto)*.

⁵³ Asia AT.40670 – *Google – Mainonteknologiaan ja dataan liittyvät käytännöt*.

⁵⁴ Asia AT.40760 – *Käsikranaatit*.

sakkoja, koska se paljasti kartellin komissiolle sakkolievennys- ja sakkovapautusohjelman puitteissa. Komissio havaitsi, että yritykset olivat jakaneet kansallisia markkinoita keskenään ETA-alueella lähes 14 vuoden ajan. Molemmat yritykset myönsivät osallistumisensa kyseiseen kartelliin ja olivat valmiit sovintomenettelyyn.

Komissio antoi lokakuussa 2023 myös lääkealan kartellia koskevan päätöksen. Se määräsi sovintomenettelyssä *Alkaloids of Australialle*, *Alkaloids Corporationille*, *Boehringerille*, *Linnealle* ja *Transeo-Pharmille* yhteensä 13,4 miljoonan euron sakot pitkäkestoiseen kartelliin osallistumisesta. Kartelli koski hyoskiinibutyylibromidia, jota tarvitaan vatsan kouristusten hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden valmistukseen.⁵⁵ *C2 PHARMalle* ei määrätty sakkoja, koska se paljasti kartellin komissiolle sakkolievennys- ja sakkovapautusohjelman puitteissa. Mainitut kuusi yritystä sopivat yhdessä hyoskiinibutyylibromidin vähimmäismyyntihinnan määrittämisestä asiakkailleen (jakelijoille ja rinnakkaisvalmisteiden valmistajille) ja kiintiöiden jakamisesta. Yritykset vaihtoivat lisäksi kaupallisesti arkaluonteisia tietoja.

Komissio määräsi marraskuussa 2023 *Rabobankille* 26,6 miljoonan euron sakon osallistumisesta kartelliin, joka koski tiettyjen euromääräisten joukkovelkakirjojen kauppaa *Deutsche Bankin* kanssa.⁵⁶ Jälkimmäiselle ei määrätty sakkoja, koska se paljasti kartellin komissiolle sakkolievennys- ja sakkovapautusohjelman puitteissa. Komission tutkimuksessa selvisi, että nämä kaksi pankkia vaihtoivat vuosina 2006–2016 tiettyjen kaupanvälittäjiensä kautta kaupallisesti arkaluonteisia tietoja ja koordinoivat kaupankäynti- ja hinnoittelustrategioitaan.

Komissio ilmoitti marraskuussa 2023 kuudelle yritykselle ja yhdelle toimialajärjestölle katsojansa alustavasti, että ne ovat rikkoneet kilpailusääntöjä korottamalla Euroopan talousalueella autonvalmistajille myytävien käynnistysakkujen hintoja.⁵⁷

Lisäksi komissio jatkoi vuonna 2023 elintarvikealan tutkimusta, joka koski *Mondelezin* asettamia mahdollisia rajoituksia jäsenvaltioiden väliselle suklaan, keksien ja kahvituotteiden rinnakkaiskaupalle.⁵⁸ Komissio aloitti myös tutkimuksen väitetyistä markkinoiden sulkemista koskevista käytännöistä energijaumamarkkinoilla ja teki ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia Red Bullin tiloissa.⁵⁹

Komissio teki vuonna 2023 ennalta ilmoittamattomia tarkastuksia muun muassa hajusteiden⁶⁰, energijaumien⁶¹, muodin⁶², lääkinnällisten laitteiden⁶³, rakennuskemikaalien⁶⁴ ja ruoan kotiinkuljetusten⁶⁵ aloilla.

⁵⁵ Asia AT.40636 – Hyoskiinibutyylibromidi.

⁵⁶ Asia AT.40512 – Euromääräiset joukkovelkakirjat.

⁵⁷ Asia AT.40545 – Autojen käynnistysakut.

⁵⁸ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_21_281

⁵⁹ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_1802

⁶⁰ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_23_1532

⁶¹ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/IP_23_1802

⁶² Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_2352

Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio videopelejä käsittelevässä asiassa⁶⁶

Unionin yleinen tuomioistuin vahvisti syyskuussa 2023 rikkomista koskevan päätöksen, jonka komissio oli antanut *Valve* vastaan *videopelejä* käsittelevässä asiassa. Komission päätöksessä todettiin, että Valve ja viisi PC-videopelien julkaisijaa olivat tehneet kilpailunvastaisia sopimuksia tai sopineet yhdenmukaistetuista menettelytavoista, joilla rajoitettiin PC-videopelien rinnakkaistuentia käyttämällä maarajoituksia. Unionin yleinen tuomioistuin vahvisti, että sopimukset tai yhdenmukaistetut menettelytavat olivat tavoitteiltaan kilpailunvastaisia siltä osin kuin niiden tarkoituksena oli rajoittaa rinnakkaistuentia, eivätkä oikeudellinen ja taloudellinen yhteys asettaneet tätä päätelmää kyseenalaiseksi. Lisäksi se vahvisti, että SEUT-sopimuksen 101 artiklan 1 kohdassa viitataan kaikkiin kilpailua vääristäviin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin riippumatta siitä, millä markkinoilla osapuolet toimivat.

Unionin yleinen tuomioistuin selvensi myös EU:n kilpailulainsäädännön ja tekijänoikeuksien välistä suhdetta ja vahvisti, ettei lisenssien (myöskään yksinoikeuslisenssien) myöntäminen itsessään ole SEUT-sopimuksen 101 artiklan vastaista. Lisensseihin sovellettavilla ylimääräisillä alueellisilla rajoituksilla, joiden vuoksi suojattua tuotetta ei ole mahdollista käyttää lisenssin kattaman alueen ulkopuolelta, voi kuitenkin olla kilpailunvastainen tavoite, ja ne voivat kuulua SEUT-sopimuksen 101 artiklan soveltamisalaan.

Yrityskeskittymien valvonta edisti digitaalista siirtymää ja vahvojen ja häiriönsietokykyisten sisämarkkinoiden syntymistä

Yrityskeskittymien valvonta tukee komission keskeisiä painopisteitä digitaalisen innovoinnin ja muutoksen osalta ehkäisemällä liian vahvan markkina-aseman syntymistä, markkinoiden sulkemista ja markkinatulokkaiden poistamista. Komissio jatkoi vuonna 2023 yrityskeskittymien valvontaa koskevien sääntöjensä täytäntöönpanoa suojellakseen kuluttajia paitsi hinnankorotuksilta, myös muiden tärkeiden kilpailutekijöiden, kuten laadun, valinnanvaran ja innovoinnin, heikkenemiseltä.

Komissio työskenteli vuonna 2023 edelleen tiiviisti yrityskeskittymien valvonnan parissa. Se teki 333 yrityskeskittymäpäätöstä eri aloilla (vuonna 2022 päätöksiä tehtiin 368), ja 271 niistä hyväksyttiin yksinkertaistettua menettelyä noudattaen. Komissio puuttui 11 ehdotettuun hankintaan, ja näistä liiketoimista 9 hyväksyttiin ehdollisina ja yksi kiellettiin. Osapuolet luopuivat yhdestä ilmoitetusta liiketoimesta, ja se peruutettiin toisessa vaiheessa.

Komissio esti Bookingia hankkimasta eTravelin

Komissio kielsi syyskuussa 2023 *Bookingin* ehdottaman *eTravelin* hankinnan.⁶⁷ Komission mukaan liiketoimi olisi vahvistanut *Bookingin* määräävää asemaa hotelleja välittävien verkossa toimivien matkatoimistojen markkinoilla, minkä seurauksena hotellien ja mahdollisesti kuluttajien kustannukset olisivat nousseet. Komissio analysoi laajasti *Bookingin* ehdottamia sitoumuksia ja katsoi, että ehdotetut korjaustoimenpiteet eivät olleet riittävän kattavia ja tehokkaita eivätkä ne poistaneet havaittuja kilpailuongelmia kokonaan.

⁶³ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_4517

⁶⁴ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_5061

⁶⁵ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_5944

⁶⁶ Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 27.9.2023, *Valve v. Euroopan komissio*, T-172/21, ECLI:EU:T:2023:44:587.

⁶⁷ Asia M.10615 – *Booking Holdings / eTraveli Group*.

Lähde: Euroopan komissio.

Komissio määräsi Illuminalle ja GRAILille sakkoja sulautuman toteuttamisesta ilman ennakkohyväksyntää

Komissio aloitti heinäkuussa 2021 perusteellisen tutkimuksen Illuminan toteuttamasta GRAIL-yritysostosta. Komissio esti liiketoimen syyskuussa 2022 merkittävien kilpailua estävien vaikutusten perusteella, sillä liiketoimen katsottiin tukahduttavan innovointia ja vähentävän valinnanvaraa syöväen varhaiseen havaitsemiseen tarkoitettujen verikokeisiin perustuvien testien markkinoilla.⁶⁸ Illumina ilmoitti kuitenkin julkisesti saattaneensa GRAILin hankinnan päätökseen elokuussa 2021, kun komission tarkastelu oli vielä kesken. Komissio määräsi heinäkuussa 2023 Illuminalle noin 432 miljoonan euron ja GRAILille 1 000 euron sakot ehdotetun sulautuman toteuttamisesta ennen komission hyväksyntää.⁶⁹ Komissio katsoi, että Illumina ja GRAIL rikkoivat tietoisesti ja tarkoituksellisesti täytäntöönpanokielloa komission perusteellisen tutkimuksen aikana. Kyseessä on hyvin vakava rikkomus, joka haittaa yrityskeskittymiä koskevan EU:n valvonnan tehokasta toimintaa. Illuminalle määrätty sakko vastaa lakisääteistä enimmäismäärää, joka on 10 prosenttia Illuminan liikevaihdosta. Komissio totesi päätöksessään, että GRAIL oli kohdeyrityksenä tietoinen täytäntöönpanokiellosta ja osallistui aktiivisesti rikkomiseen. Tämä oli kuitenkin ensimmäinen kerta, kun komissio määräsi ennenaikaisesta toiminnasta sakon kohdeyritykselle, joten se päätti määrätä GRAILille vain 1 000 euron symbolisen sakon.

Euroopan komissio määräsi lokakuussa 2023 antamassaan päätöksessä korjaavia toimenpiteitä, jotka koostuvat irtautumistoimenpiteistä, joilla Illuminaa vaaditaan purkamaan Grailin hankinta. Päätös sisälsi myös siirtymätoimenpiteitä, joita Illuminan ja GRAILin on noudatettava, kunnes Illumina on purkanut liiketoimen.⁷⁰

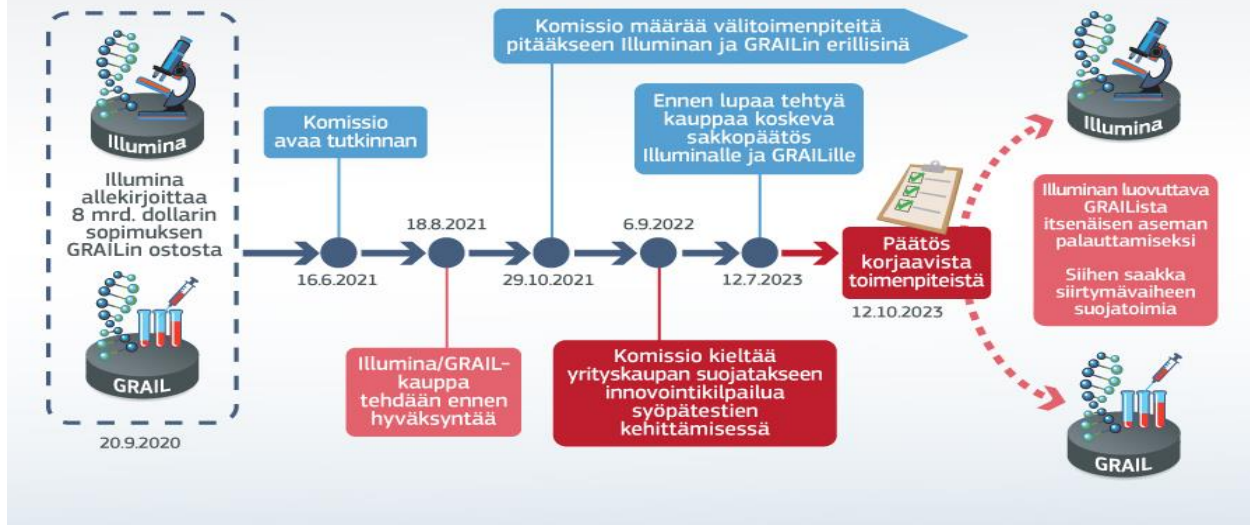
⁶⁸ Asia M.10188 – Illumina/GRAIL.

⁶⁹ Asia M.10483 – Illumina/GRAIL (14 artiklan mukainen menettely). Ks.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_3773

⁷⁰ Asia M.10939 – Illumina/GRAIL. Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_4872

Illumina/GRAIL - Vaiheet

Lähde: Euroopan komissio.

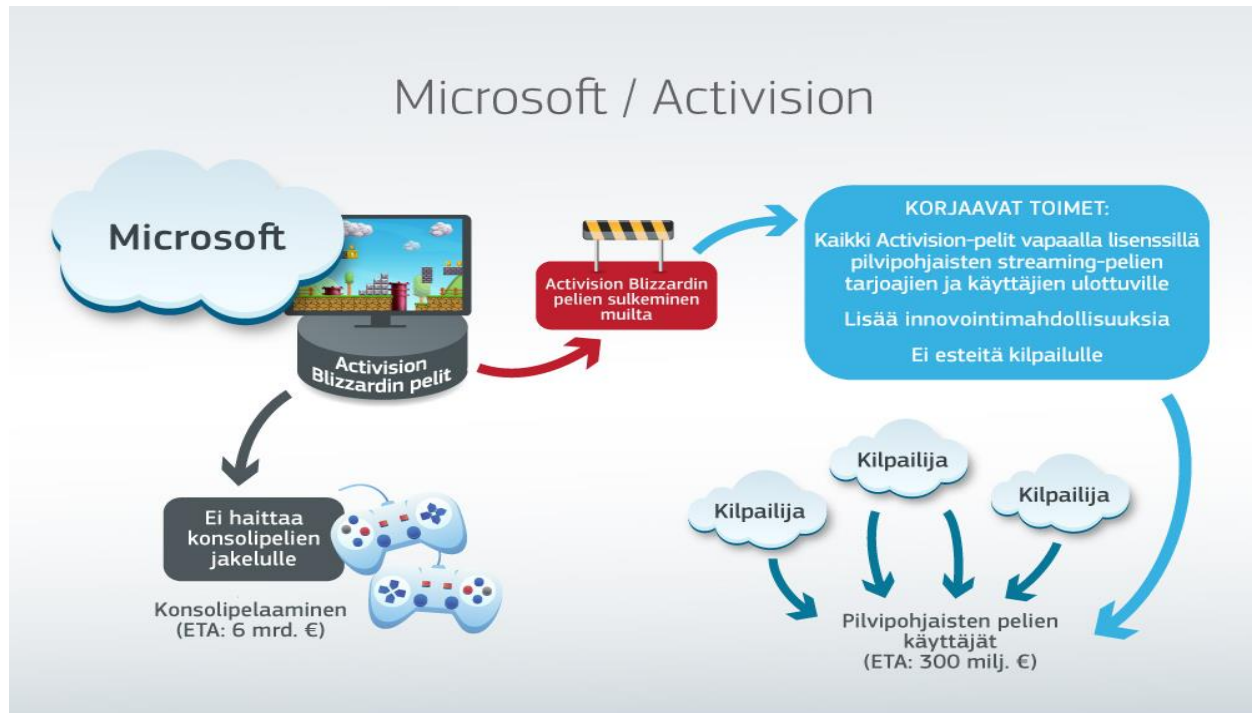
Komissio turvasi edelleen kilpailun vuonna 2023 kiinteän verkon infrastruktuurin osalta. Komissio hyväksyi maaliskuussa 2023 *Orangen* toteuttaman *VOO:n* ja *Brutélén* yritysoston ehdollisena.⁷¹ Komissio oli huolissaan siitä, että ehdotettu liiketoimi i) supistaisi operaattoreiden määrän kolmesta kahteen *VOO:n* ja *Brutélén* omien kiinteiden verkkojen kattamilla alueilla poistamalla *Orangen* innovatiivisena ja merkittävänä kilpailupaineen aiheuttajana, ii) vähentäisi merkittävästi kilpailua markkinoilla, joilla *Orange*, *VOO* ja *Brutélé* ovat läheisiä kilpailijoita, ja iii) lisäisi jäljelle jäävien operaattoreiden välisen koordinoinnin todennäköisyyttä *VOO:n* ja *Brutélén* omien kiinteiden verkkojen kattamilla alueilla. Komission havaitsemien kilpailuongelmien ratkaisemiseksi *Orange* sitoutui myöntämään kilpailijalleen *Telenetille* vähintään kymmeneksi vuodeksi pääsyn *VOO:n* ja *Brutélén* nykyiseen kiinteän verkon infrastruktuuriin *Vallonian* alueella ja tietyissä osissa *Brysseliä* sekä *Orangen* tulevaan kuitu kiinteistöön -verkkoon.

Komissio hyväksyi toukokuussa 2023 *Microsoftin* tarjoamat sitoumukset edellytyksenä *Microsoftin* toteuttaman *Activision Blizzardin* yritysoston hyväksymiselle.⁷² Komissio oli huolestunut siitä, että ehdotetun hankinnan myötä *Microsoft* voisi haitata kilpailua i) konsoli- ja PC-videopelien jakelun, useiden pelien tilauspalvelut ja pilvipelaamisen suoratoistopalvelut mukaan luettuina, ja ii) tietokoneiden käyttöjärjestelmien tarjonnan osalta. *Microsoft* sitoutui tarjoamaan i) ilmaisen lisenssin *ETA*-maissa sijaitseville kuluttajille, jotta he voivat suoratoistaa minkä tahansa valitsemansa pilvipelaamisen suoratoistopalvelun kautta kaikki nykyiset ja tulevat *Activision Blizzardin* PC- ja

⁷¹ Asia M.10663 – *Orange/VOO/Brutélé*.

⁷² Asia M.10646 – *Microsoft/Activision*.

konsolipelit, joihin heillä on lisenssi, ja ii) vastaavan ilmaisen lisenssin pilvipelaamisen suoratoistopalvelun tarjoajille, jotta ETA-maissa sijaitsevat pelaajat voivat suoratoistaa kaikkia Activision Blizzardin PC- ja konsolipelejä. Nämä sitoumukset ratkaisevat komission havaitsemat kilpailuongelmat kokonaisuudessaan. Nämä sitoumukset ovat voimassa kymmenen vuotta, ja niiden noudattamista valvoo riippumaton toimitsija komission valvonnassa.

Lähde: Euroopan komissio.

Komissio hyväksyi heinäkuussa 2023 *Broadcomin* ehdottaman *VMwaren* yritysoston ehdollisena.⁷³ Komissio oli huolissaan siitä, että liiketoimi saattaa rajoittaa kilpailua VMwaren virtualisointiohjelmiston kanssa yhteentoimivien laitteistokomponenttien markkinoilla. Komission havaitsemien kilpailuongelmien ratkaisemiseksi Broadcom esitti useita sitoumuksia, jotka koskivat sekä nykyisten että tulevien kilpailijoiden markkinoille pääsyä ja yhteentoimivuuteen liittyviä asioita. Komissio totesi Broadcomin tarjoamien sitoumusten perusteella, ettei sulautuma enää aiheuttaisi kilpailuongelmia.

Komissio hyväksyi heinäkuussa 2023 *Adventin* ehdottaman *GfK:n* yritysoston ehdollisena.⁷⁴ Komissio oli huolissaan siitä, että alun perin ilmoitettu liiketoimi olisi aiheuttanut vakavia kilpailuongelmia i) nopeakiertoisia kulutustavaroita koskevien kuluttajakäyttäytymisen mittauspalvelujen markkinoilla ja ii) kuluttajapaneelien liittyvien palvelujen markkinoilla. Adventin esittämät sitoumukset poistavat NielsenIQ:n ja GfK:n toimintojen päällekkäisyydet Saksan

⁷³ Asia M.10806 – *Broadcom/VMware*.

⁷⁴ Asia M.10860 – *Advent/GfK*.

ja Italian kuluttajapaneelisiin liittyvien palvelujen markkinoilla sekä poistavat mahdollisuuden siihen, että NielsenIQ sulkee kilpailijat pois nopeakierroksia kulutustavaroita koskevien kuluttajakäyttäytymisen mittauspalvelujen ja kuluttajapaneelisiin liittyvien palvelujen markkinoilta.

Komissio hyväksyi heinäkuussa 2023 *MOL:n* ehdottaman *OMV Slovenian* yritysoston ehdollisena.⁷⁵ Molemmat yritykset toimivat moottoripolttoaineiden vähittäistoimitusten alalla. Hyväksynnän ehdoksi asetettiin, että MOL luovuttaa Shell Groupille 39 huoltoasemaa Sloveniassa. Komissio katsoi, että luovutetut omaisuuserät muodostavat elinkelpoisen liiketoiminnan, jonka avulla Shell Group kykenisi tosiasiallisesti kilpailemaan sulautuman tuloksena syntyvän yrityksen kanssa Slovenian markkinoilla.

Komissio hyväksyi kesäkuussa 2023 perusteellisen tutkinnan jälkeen ehdollisena *Vivendin* toteuttaman *Lagardèren* yritysoston.⁷⁶ Komissio oli huolissaan siitä, että alun perin ilmoitettu liiketoimi vahingoittaisi kilpailua kirjanjulkaisualalla ja sanoma- ja aikakauslehtien alalla. Vivendi vastasi komission huolenaiheisiin tarjoutumalla luovuttamaan julkaisutoimintansa ja julkisuuden henkilöitä käsittelevän Gala-lehtensä. Komissio totesi, että luovutetut omaisuuserät muodostavat elinkelpoisen liiketoiminnan, jonka mahdollinen ostaja voisi tosiasiallisesti kilpailla sulautuman tuloksena syntyvän yrityksen kanssa.

Komissio hyväksyi joulukuussa 2023 *Chr Hansen A/S:n* ja *Novozymes A/S:n* ehdotetun sulautuman ehdollisena.⁷⁷ Komissio oli huolissaan siitä, että liiketoimi olisi aiheuttanut vakavia kilpailuongelmia laktaasin valmistuksessa, jossa käytetään geenimuunteluteknologiaa. Tämä johtui siitä, että Novozymesilla oli vahva markkina-asema, ja Chr Hansen oli mahdollinen markkinoille tulija. Sitoumuksilla luodaan yritys, jolla on tarvittavat tuotantoresurssit ja tutkimus- ja kehitysvalmiudet, jotta siitä voi tulla elinkelpoinen kilpaileva laktaasin tuottaja.

Valtiontuen valvonta edisti digitaalista siirtymää ja sisämarkkinoiden häiriönsietokykyä

Investoinnit digitaalisiin infrastruktuureihin, teknologioihin ja palveluihin edistävät keskeisellä tavalla talouskasvua paitsi digitaalisella, myös koko taloudessa. Tällaiset investoinnit ovat välttämättömiä digitaalisen vuosikymmenen 2030 -ohjelmassa⁷⁸ asetettujen politiikkatavoitteiden saavuttamiseksi. Digitaaliselle tehtäviin riskialttiisiin investointeihin saatetaan tarvita valtiontukea markkinoiden toimintapuutteiden korjaamiseksi (eli kun pelkkien yksityisten aloitteiden tuottamien investointien määrä jäisi yhteiskunnan kannalta liian alhaiseksi).

Komissio hyväksyi huhtikuussa 2023 Ranskan 2,9 miljardin euron tukitoimenpiteen, jolla tuetaan STMicroelectronicsia ja GlobalFoundriesia uuden mikrosirujen tuotantolaitoksen rakentamisessa

⁷⁵ Asia M.10438 – *MOL / OMV Slovenija*.

⁷⁶ Asia M.10433 – *Vivendi/Lagadère*.

⁷⁷ Asia M.11043 – *Novozymes / Christian Hansen*.

⁷⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös (EU) 2022/2481, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, digitaalinen vuosikymmen 2030 -ohjelman perustamisesta.

Ranskaan.⁷⁹ Toimenpiteellä vahvistetaan Euroopan toimitusvarmuutta, häiriönsietokykyä ja digitaalista suvereniteettia puolijohdeteknologioiden osalta Euroopan sirusäädöstä koskevassa tiedonannossa⁸⁰ asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Komissio hyväksyi kesäkuussa 2023 Espanjan 680 miljoonan euron arvoisen ohjelman, jota rahoitettiin elpymis- ja palautumistukivälineestä. Ohjelmalla tuetaan laitteiden ja infrastruktuurin käyttöönottoa tehokkaita 5G-erillisverkkoja varten maaseutualueilla, joilla yhteydet ovat heikkoja.⁸¹

Komissio hyväksyi marraskuussa 2023 yhteensä 172 miljoonan euron tuen (mukaan lukien Euroopan aluekehitysrahaston tuki) kiinteiden verkkojen käyttöönottoon Portugalissa. Näiden verkkojen siirtonopeus verkosta käyttäjälle on vähintään 1 Gbit/s ja käyttäjältä verkkoon 150 Mbit/s tavanomaisissa huippuaikojen olosuhteissa alueilla, joilla verkot eivät tarjoa vähintään 100 Mbit/s:n siirtonopeutta verkosta käyttäjälle tavanomaisissa huippuaikojen olosuhteissa.⁸²

Mikroelektroniikkaa ja viestintäteknologiaa koskeva IPCEI-hanke

Komissio hyväksyi kesäkuussa 2023 IPCEI-hankkeen (IPCEI ME/CT), jolla tuetaan mikroelektroniikan ja viestintäteknologioiden tutkimusta, innovointia ja ensimmäistä teollista käyttöönottoa koko arvoketjussa.⁸³ Neljätoista jäsenvaltiota⁸⁴ myöntää hankkeelle enintään 8,1 miljardia euroa julkista rahoitusta, jonka odotetaan saavan liikkeelle lisäksi 13,7 miljardia euroa yksityisiä investointeja. IPCEI-hankkeessa 56 yritystä, joista osa on pk-yrityksiä ja startup-yrityksiä, toteuttaa 68 hanketta. Nämä hankkeet ovat osa laajempaa *IPCEI ME/CT* -ekosysteemiä, jossa on mukana yli 30 osallistujaa. Niihin kuuluu yliopistoja, tutkimusorganisaatioita ja yrityksiä, joka sijaitsevat viidessä muussa EU:n jäsenvaltiossa⁸⁵ ja Norjassa. *IPCEI ME/CT* -hanke mahdollistaa digitaalisen ja vihreän siirtymän i) luomalla innovatiivisia mikroelektroniikka- ja viestintäratkaisuja ja ii) kehittämällä energiatehokkaita ja luonnonvaroja säästäviä elektroniikkajärjestelmiä ja valmistusmenetelmiä. Hankkeilla edistetään teknologista kehitystä monilla aloilla, mukaan lukien tietoliikenne (5G ja 6G), autonominen ajaminen, tekoäly ja kvanttilaskenta. Hankkeilla tuetaan myös energiantuotannossa ja jakelussa toimivia yrityksiä ja edistetään niiden vihreää siirtymää. Ensimmäiset tuotteet on tarkoitus tuoda markkinoille vuonna 2025, ja koko hanke päättyy vuonna 2032. IPCEI ME/CT -hankkeen odotetaan luovan noin 8 700 välitöntä työpaikkaa ja paljon enemmän välillisiä työpaikkoja.

Pilvi- ja reunateknologioita koskeva IPCEI-hanke

⁷⁹ Asia SA.102430 – Ranska – *Liberty-hanke – STMicroelectronicsin ja GlobalFoundriesin rakentama uusi puolijohteiden tuotantolaitos.*

⁸⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Sirusäädös Euroopalle* (COM(2022) 45 final).

⁸¹ Asia SA.104933 – Espanja – *5G-laitteisiin ja -infrastruktuuriin myönnettävä tuki.*

⁸² Asia SA.105187 – Portugali – *Kiinteiden liitintäverkkojen käyttöönotto.*

⁸³ Asiat SA.101202 (Itävalta), SA.101141 (Tšekki), SA.101143 (Suomi), SA.101193 (Ranska), SA.101129 (Saksa), SA.101210 (Kreikka), SA.101151 (Irlanti), SA.101186 (Italia), SA.101201 (Malta), SA.101171 (Alankomaat), SA.101175 (Puola), SA.101192 (Romania), SA.101200 (Slovakia) ja SA.101150 (Espanja).

⁸⁴ Alankomaat, Espanja, Kreikka, Irlanti, Italia, Itävalta, Malta, Puola, Ranska, Romania, Saksa, Slovakia, Suomi ja Tšekki.

⁸⁵ Belgia, Latvia, Portugali, Slovenia ja Unkari.

Komissio hyväksyi joulukuussa 2023 IPCEI-hankkeen (*IPCEI CIS*), jolla tuetaan eri palveluntarjoajien toteuttamaa kehittyneiden pilvi- ja reunateknologioiden tutkimusta, kehittämistä ja ensivaiheen teollista käyttöönottoa Euroopassa.⁸⁶ Seitsemän jäsenvaltiota⁸⁷ myöntää hankkeelle enintään 1,2 miljardia euroa julkista rahoitusta, jonka odotetaan saavan liikkeelle lisäksi 1,4 miljardia euroa yksityisiä investointeja. Tässä IPCEI-hankkeessa 19 yritystä, joista osa on pk-yrityksiä, toteuttaa 19 erittäin innovatiivista hanketta. IPCEI CIS on ensimmäinen pilvi- ja reunateknologioiden alalla toteutettava IPCEI-hanke. Siinä on tarkoitus kehittää ensimmäinen yhteentoimiva ja avoimesti saatavilla oleva eurooppalainen tietojenkäsittelyn ekosysteemi eli useiden palveluntarjoajien cloud-to-edge-jatkumo.

4.2. Kilpailupolitiikan täytäntöönpano edisti vihreää siirtymää

Kilpailupolitiikalla edistetään EU:n ympäristö- ja ilmastotavoitteita, kuten talouden hiilestä irtautumista, liikenteen siirtymistä fossiilisista polttoaineista vaihtoehtoisiin polttoaineisiin ja puhtaiden teknologioiden kehittämistä. Kilpailuoikeuden noudattamisen valvonta edistää Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa⁸⁸ pitämällä markkinat tehokkaina, oikeudenmukaisina ja innovatiivisina. Se turvaa myös kiertotalouden ja vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden edellyttämän resurssien vapaan liikkuvuuden.

Kilpailuoikeuden täytäntöönpano edisti vihreää siirtymää

Komissio jatkoi vuonna 2023 toimia sellaisen kilpailunvastaisen markkinakäyttäytymisen torjumiseksi, joka voisi haitata vihreää siirtymää.

Joulukuussa 2023 komissio määräsi *Lantmännen ek förille ja sen tytäryhtiölle Lantmännen Biorefineries AB:lle* (aiemmin *Lantmännen Agroetanol AB*) yhteensä 47,7 miljoonan euron sakot salaisesta yhteistyöstä etanolin hinnanmuodostusmekanismiin vaikuttamiseksi Euroopassa.⁸⁹ Bensiniin sekoitettuna etanolia voidaan käyttää biopolttoaineena moottoreissa. Komissio oli sopinut asian toisen kartellin jäsenen kanssa vuonna 2021 ja lopetti jäljellä olevaa epäiltyä kartellin jäsentä koskevan tutkinnan vuonna 2023.

Komissio jatkoi myös tutkimuksia, jotka koskivat tekonurmialaa⁹⁰ ja romuajoneuvojen kierrätystä koskevaa mahdollista kilpailunvastaista yhteistyötä⁹¹, selvittääkseen, ovatko näillä aloilla toimivat yritykset rikkoneet EU:n kilpailusääntöjä.

⁸⁶ Asiat SA.102498 (Ranska), SA.102517 (Saksa), SA.102520 (Unkari), SA.102519 (Italia), SA.102516 (Alankomaat), SA.102527 (Puola) ja SA.102514 (Espanja).

⁸⁷ Alankomaat, Espanja, Italia, Puola, Ranska, Saksa ja Unkari.

⁸⁸ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Euroopan vihreän kehityksen ohjelma* (COM(2019) 640 final).

⁸⁹ Asia AT.40054 – *Etanolin vertailuhinnat*.

⁹⁰ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_23_3133

⁹¹ Ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_22_1765

Yrityskeskittymien valvonta edisti vihreää siirtymää

Komissio valvoi vuonna 2023 edelleen valppaasti yrityskeskittymien valvontaa koskevien sääntöjensä noudattamista kiertotalouden ja kestävyystavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisillä markkinoilla. Komissio pyrki suojaamaan kilpailua liian vahvan markkina-aseman syntymiseltä, markkinoiden sulkemiseen liittyviltä riskeiltä ja markkinoille pääsyn esteiltä. Komissio otti näin toimiessaan johdonmukaisesti huomioon sulautumien kestävyysnäkökohdat esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden, kierrätysinfrastruktuurin, kaasu- ja sähköinfrastruktuurin ja sähköisten liikkumispalvelujen aloilla.

Komissio hyväksyi helmikuussa 2023 *Sikan* toteuttaman *MBCC:n* yritysoston ehdollisena.⁹² Tutkimuksessa käsiteltiin kaupan vaikutusta teollisuuden pyrkimyksiin vähentää betonin valmistuksen hiilipäästöjä. Erityisesti osapuolten tuottamat innovatiiviset kemialliset seokset voivat auttaa minimoimaan hiili-intensiivisten materiaalien, kuten sementin, pitoisuuden betoniseoksissa. Alun perin ilmoitettu liiketoimi olisi vähentänyt huomattavasti kilpailua kemiallisten seosten ja betonin lisäaineiden markkinoilla. Vastatakseen komission huolenaiheisiin Sika tarjoutui myymään *MBCC:n* kemiallisia seoksia koskevia liiketoimia ETA-alueella, Australiassa, Kanadassa, Uudessa-Seelannissa, Sveitsissä, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Yhdysvalloissa. Luovutuksella poistettiin osapuolten horisontaaliset päällekkäisyydet ETA-alueen kemiallisten seosten markkinoilla. Komissio katsoi, että tämän itsenäisen liiketoiminnan ostaja voisi toimia elinkelpoisena kilpailijana pitkäaikaisesti.

Komissio hyväksyi lokakuussa 2023 Hitachi Railin ehdottaman Thalesin maakuljetusliiketoiminnan (GTS) yritysoston. Hyväksynnän ehtona on, että Hitachi Rail noudattaa kaikkia tekemiään sitoumuksia. Se sitoutuu esimerkiksi myymään Ranskassa ja Saksassa sijaitsevat pääradan merkinantojärjestelmänsä asetinlaitteita, lisälaitteita ja merkinantolaitteiden uudistamista koskevien hankkeiden osalta.⁹³

Valtiontuen valvonta edisti vihreää siirtymää

Komissio hyväksyi vuonna 2023 useita valtiontukitoimenpiteitä, joilla on tarkoitus tukea EU:n vihreää siirtymää, esimerkiksi uusiutuvaa energiaa, teollisuuden hiilestä irtautumista ja puhdasta liikennettä.

Komissio hyväksyi tammikuussa ja joulukuussa 2023 ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen⁹⁴ nojalla kaksi Tanskan järjestelmää, joilla tuetaan hiilidioksidin talteenotto- ja varastointiteknologioiden^{95, 96} käyttöönottoa. Niiden yhteenlaskettu budjetti on 1,45 miljardia euroa.

⁹² Asia M.10560 – *Sika/MBCC*.

⁹³ Asia M.10507 – *Hitachi Rail / Ground Transportation systems business of Thales*.

⁹⁴ Komission tiedonanto – Vuoden 2022 suuntaviivat ilmastotoimiin, ympäristönsuojeluun ja energia-alalle myönnettävälle valtiontuelle (EUVL C 80, 18.2.2022, s. 1).

⁹⁵ Asia SA.102777 – Tanska – *Hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia koskeva valtiontukijärjestelmä*.

⁹⁶ Asia SA.108284 – Tanska – elpymis- ja palautumistukiväline – *Hiilidioksidin talteenottoa ja varastointia koskeva valtiontukijärjestelmä*.

Toimenpiteillä edistetään Tanskan ilmastotavoitteiden ja vihreän kehityksen ohjelman, erityisesti vuoden 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen, saavuttamista.

Komissio hyväksyi helmikuussa 2023 ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen nojalla 2,08 miljardin euron suuruisen Ranskan toimenpiteen, jolla tuetaan merituulivoiman tuotantoa.⁹⁷ Komissio hyväksyi samassa kuussa myös 1,1 miljardin euron suuruisen Saksan järjestelyn, jolla tuetaan sähkövetovoimaa käyttäviä rautatieliikenteen harjoittajia sähkön hintahuippujen yhteydessä.⁹⁸ Toimenpiteellä pyritään varmistamaan rautatiealan kilpailukykyisyys ja säilyttämään samalla sähköisen raideliikenteen ympäristöhakkuus komission kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategian⁹⁹ ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman¹⁰⁰ tavoitteiden mukaisesti.

Komissio hyväksyi toukokuussa 2023 kaksi Alankomaiden järjestelmää, joiden budjetti on yhteensä noin 1,47 miljardia euroa ja joiden tavoitteena on vähentää tyyppilaskeumaa luonnonsuojelualueilla.¹⁰¹

Komissio hyväksyi elokuussa 2023 ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen nojalla 350 miljoonan euron suuruisen valtiontukiohjelman, jolla tuetaan sähköajoneuvojen suurteholatausinfrastruktuurin käyttöönottoa Saksan moottoriteiden varrella.¹⁰²

Komissio hyväksyi joulukuussa 2023 ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen nojalla 17,7 miljardin euron suuruisen Italian järjestelmän¹⁰³, jolla tuetaan sähkön keskitetyn varastointijärjestelmän rakentamista ja käyttöä. Toimenpide toteutetaan kymmenen vuoden aikana, ja sillä helpotetaan uusiutuvien energialähteiden integrointia Italian sähköjärjestelmään, mikä edistää vihreän sopimuksen tavoitteiden saavuttamista.

Komissio hyväksyi vuonna 2023 useita valtiontukitoimenpiteitä sekä ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivojen että tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla. Näillä toimenpiteillä myönnetään yhteensä noin 9 miljardin euron suuruinen tuki useisiin jäsenvaltioihin (Espanja, Puola, Belgia, Ranska, Saksa ja Tšekki) ja tuetaan suurten teollisten kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajien

⁹⁷ Asia SA.100269 – Ranska – *Parc éolien flottant en mer dans une zone au large du sud de la Bretagne*.

⁹⁸ Asia SA.105120 – Saksa – *Raideliikenteeseen sovellettava sähköä koskeva jarruttava toimenpide – Sähkön hinnannousujen kustannusten tilapäinen rajoittaminen – rautatieliikenteen harjoittajat*.

⁹⁹ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Kestävän ja älykkään liikkuvuuden strategia – Euroopan liikenne tulevaisuuden raiteelle* (COM(2020) 789 final).

¹⁰⁰ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Euroopan vihreän kehityksen ohjelma* (COM(2019) 640 final).

¹⁰¹ Asia SA.106555 – Alankomaat – *Tyypipäästöjen vähentämiseen tähtäävä kotieläintuotantoyksikköjen sulkemista koskeva kansallinen järjestelmä* ja asia SA.106559 – Alankomaat – *Suurimmat päästöt aiheuttavien kotieläinyksikköjen lopettamista koskeva kansallinen järjestelmä (LBV Plus)*.

¹⁰² Asia SA.105414 – Saksa – *Sähköajoneuvojen suurteholatausinfrastruktuuria Saksan moottoriteiden varrella koskeva tukiohjelma*.

¹⁰³ Asia SA.104106 – Italia – *Sähkön keskitetyn varastointijärjestelmän kehittämiseen Italiassa tarkoitettu tuki*.

tuotantoprosessien hiilestä irtautumista pääasiassa teräsalalla mutta myös muilla energiaintensiivisillä toimialoilla.¹⁰⁴

Komissio hyväksyi vuonna 2023 tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden kohdan 2.8 nojalla kahdeksan kansallista järjestelmää, joista myönnetään tukea yhteensä noin 9 miljardia euroa. Näiden kansallisten järjestelmien tavoitteena on vihreän kehityksen teollisuussuunnitelman mukaisesti vauhdittaa investointeja nettonollalouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla (mukaan lukien akut, aurinkopaneelit, tuuliturbiinit, lämpöpumput, elektrolyysilaitteet ja hiilidioksidin talteenotto- ja varastointilaitteet) Espanjassa (2,5 miljardia euroa)¹⁰⁵, Unkarissa (2,4 miljardia euroa)¹⁰⁶, Saksassa (3 miljardia euroa)¹⁰⁷, Slovakiassa (1 miljardi euroa)¹⁰⁸, Italiassa (100 miljoonaa euroa)¹⁰⁹, Itävallassa (60 miljoonaa euroa)¹¹⁰ ja Belgiassa (50 miljoonaa euroa)¹¹¹.

4.3. Kilpailupolitiikka edisti ihmisten hyväksi toimivaa taloutta

EU:n kilpailupolitiikan vaikutus maksupalvelualan innovointiin ja maksujen oikeudenmukaisuuteen

Komissio seurasi vuonna 2023 edelleen siirtohinta-asetuksen¹¹² soveltamista. Joulukuussa 2023 valmistui uusia kehityksiä korttipohjaisten maksujen markkinoille koskeva selvitys, joka liittyi pääosin siirtohinta-asetuksen soveltamiseen. Lisäksi komissio julkaisi kesäkuussa 2023 avoimen tarjouspyynnön verkkomaksupalvelujen kilpailua koskevasta selvityksestä.

Kilpailun pääosasto edisti myös komission työtä kohtaan ”Ihmisten hyväksi toimiva talous” kuuluvien sääntelyaloitteiden parissa saattamalla ne kilpailupolitiikan periaatteiden mukaisiksi. Tähän toimintalinjaan kuuluivat komission ehdotukset digitaalisesta eurosta, rahoitusdatan

¹⁰⁴ Asia SA.104904 – Espanja – ArcelorMittal Espanja (Gijón), asia SA.105006 – Puola – LOTOS Green H2 Sp. z o.o.:lle myönnettävä elpymis- ja palautumistukivälineen tuki, asia SA.104897 – Belgia – ArcelorMittal-hanke (Ghent), asia SA.104903 – Ranska – ArcelorMittal Ranska, asia SA.105244 – Saksa – ThyssenKruppille tkH2Steel-hankkeeseen myönnettävä tuki ja asia SA.104686 – Tšekki – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet: Modernisaatiorahasto – ENERGETICS -ohjelma.

¹⁰⁵ Asia SA.107094, Espanja – Elpymis- ja palautumistukiväline – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Teollisuuden arvoketjua koskeva yhdenmukainen toimintalinja – Akut; asia SA.108653, Espanja – Elpymis- ja palautumistukiväline – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Nettonollalouteen siirtymisessä tarvittavia laitteita koskevien hankkeiden ohjelma.

¹⁰⁶ Asia SA.107689, Unkari – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Nettonollalouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla toteutettavien nopeutettujen investointien ohjelma.

¹⁰⁷ Asia SA.108068, Saksa – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Nettonollalouteen siirtymiseen tarkoitettu tuki.

¹⁰⁸ Asia SA.109989, Slovakia – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Valtiontukijärjestelmä ylimääräisen investointituen myöntämiseksi nettonollalouteen siirtymisen kannalta strategisille aloille.

¹⁰⁹ Asia SA.108953, Italia – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Elpymis- ja palautumistukiväline – Elektrolyysilaitteiden tuotantoon tarkoitettu investointitukijärjestelmä.

¹¹⁰ Asia SA.109170, Itävalta – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Nettonollalouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla toteutettavien nopeutettujen investointien ohjelma.

¹¹¹ Asia SA.109169, Belgia – Elpymis- ja palautumistukiväline – Tilapäiset kriisi- ja siirtymäpuitteet – Vallonian yritysten hiilestä irtautuminen – Energiasiiirtymään liittyvissä arvoketjuissa toteutettavien investointien lisääminen.

¹¹² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/751, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2015, korttipohjaisista maksutapahtumista veloittavista siirtohinnoista (EUVL L 123, 19.5.2015, s. 1).

saatavuudesta (avoin rahoitus) ja maksuista (avoin pankkitoiminta: toisen maksupalveludirektiivin uudelleentarkastelu).

Kilpailuoikeuden täytäntöönpano rahoituspalvelu- ja vakuutusaloilla

Komissio jatkoi vuonna 2023 Applen mobiilimaksupalveluihin liittyvän toiminnan tutkimista. Komissio katsoi vuonna 2022 antamassaan väitetiedoksiannossa¹¹³ alustavasti, että *Apple* rajoitti kilpailua käyttämällä väärin määräävää asemaansa iOS-laitteiden mobiililompakkomarkkinoilla. Tämä johtui siitä, että *Apple* rajoitti kaupoissa tehtävien maksujen osalta pääsyä iPhone-puhelinten NFC-toiminnallisuuteen ja varasi siten pääsyn kyseiseen toiminnallisuuteen *Apple Paylle*.

Komissio määräsi marraskuussa 2023 sakkoja erään kartellin jäsenille tiettyjen euromääräisten joukkovelkakirjojen kaupasta.¹¹⁴

Komissio tutki matkavakuutuspalvelujen osalta Tšekin väitettyä kilpailulainsäädännön rikkomista. Tšekki oli hyväksynyt lainsäädännön, jolla annetaan julkiselle yhtiölle yksinoikeus toimia ulkomaalaisten henkilöiden matkavakuutuspalvelujen markkinoilla Tšekissä. Tämä voisi rikkoa SEUT-sopimuksen 102 artiklaa luettuna yhdessä SEUT-sopimuksen 106 artiklan kanssa. Valtion myöntämä yksinoikeus sulki markkinoilta pois kilpailevat vakuutusyhtiöt. Kilpailun pääosaston tutkimusta koordinoitiin tiiviisti rahoitusvakauden, rahoituspalvelujen ja pääomamarkkinaunionin pääosaston samanaikaisesti toteuttaman tutkimuksen kanssa. Komissio osoitti heinäkuussa 2023 Tšekille virallisen ilmoituksen, jossa todettiin, että Tšekin lainsäädäntö rikkoi SEUT-asetuksen 56 artiklaa ja Solvenssi II -direktiiviä¹¹⁵. Komission toimenpiteen tuloksena Tšekki muutti lainsäädäntöä lakkauttamalla julkiselle yritykselle myönnetyn yksinoikeuden.

Komissio oli antanut vuonna 2022 liikennevakuutusten osalta päätöksen, joka koski *Insurance Irelandin* hallinnoiman tiedonjakojärjestelmän käyttöehtoja. Komissio seurasi päätöksen antamisen jälkeen edelleen sitä, että *Insurance Ireland* noudatti tekemiään sitovia sitoumuksia.¹¹⁶ Sitoumusten tuloksena uusille yrityksille myönnettiin pääsy *Insurance Irelandin* tietoihin ja tiedonjakojärjestelmään. Sitoumuksia sovelletaan vuoteen 2032 saakka.

Yrityskeskittymien valvonta rahoituspalvelualalla

Komissio tarkasteli vuonna 2023 sulautumia useilla rahoituspalvelumarkkinoilla, kuten pankki- ja vakuutusmarkkinoilla sekä maksupalvelujen ja muiden erikoistuneiden rahoituspalvelujen markkinoilla.

Euroopan komissio hyväksyi 25. toukokuuta 2023 ehdoitta *Credit Suisse*n ja *UBS:n* sulautuman.¹¹⁷ Komissio katsoi, ettei sulautuma vähentäisi merkittävästi kilpailua markkinoilla, joilla osapuolten

¹¹³ Asia AT.40452 – *Mobiilimaksut*, ks. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_22_2764

¹¹⁴ Asia AT.40512 – *Euromääräiset joukkovelkakirjat*.

¹¹⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/138/EY, annettu 25 päivänä marraskuuta 2009, vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta (Solvenssi II) (uudelleenlaadittu toisinto) (EUVL L 335, 17.12.2009, s. 1).

¹¹⁶ Asia AT.40511 – *Insurance Ireland – Vakuutuskorvaustietokanta ja sen käyttöehdot*.

¹¹⁷ Asia M.11111 – *UBS / Credit Suisse*.

toiminta on EU:ssa päällekkäistä. Credit Suissen taloudellisten vaikeuksien vuoksi komissio päätti myöntää sulautuville yrityksille täytäntöönpanokieltoa koskevan poikkeuksen ja antoi UBS:lle luvan toteuttaa tiettyjä toimenpiteitä, kuten saattaa liiketoimen päätökseen.

Komissio seurasi vuonna 2023 edelleen rahoituspalvelualalla toteutettavia yrityskeskittymiä tunnistaakseen liiketoimet, jotka saattaa olla perusteltua siirtää komission käsiteltäväksi neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004¹¹⁸ (EU:n sulautuma-asetus) 22 artiklan mukaisesti. Komissio hyväksyi elokuussa 2023 kolmen jäsenvaltion ja yhden EFTA-valtion pyynnöt, jotka koskivat European Energy Exchange AG:n ehdottamaa yritysostoa. Sen kohteena oli Nasdaqin Eurooppaa koskeva sähkökauppaan ja selvitykseen liittyvä liiketoiminta. Komissio katsoi, että ehdotettu sulautuma täytti EU:n sulautuma-asetuksen 22 artiklan mukaiset käsittelyn siirtämistä koskevat arviointiperusteet. Liiketoimessa olivat osallisena ainoat kaksi palveluntarjoajaa, jotka välittivät pohjoismaisten sähkösopimusten pörssikauppaa ja sen jälkeistä selvitystä. Komission tutkimus on edelleen kesken.¹¹⁹

Valtiontuen valvonta rahoituspalvelualalla

Komissio hyväksyi marraskuussa 2023 muutoksen vuonna 2022 hyväksytyihin tukitoimenpiteisiin, joilla tuetaan Puolan kymmenen suurimman pankin joukkoon kuuluvan Getin Noble Bankin kriisinratkaisua. Muutetulla tukitoimenpiteellä helpotettiin kriisinratkaisuprosessissa perustetun omaisuudenhoitoyhtiön myyntiä. Toimenpiteillä pyrittiin myös maksimoimaan Puolan kriisinratkaisurahaston perintäarvo eriyttämällä pankista arvoltaan alentuneiden omaisuuserien salkku.¹²⁰

Lisäksi komissio pidensi tiettyjen aiempien järjestelmien voimassaoloa, joiden avulla jäsenvaltiot voivat tukea vaikeuksissa olevien pankkien rakenneuudistusta tai hallittua markkinoilta poistumista. Puolan osalta komissio hyväksyi luotto-osuuskuntien likvidaatiojärjestelmän (joka on ollut käytössä helmikuusta 2014 alkaen)¹²¹ sekä osuuspankkeihin ja pieniin liikepankkeihin sovellettavan kriisinratkaisujärjestelmän (joka on ollut käytössä joulukuusta 2016 alkaen)¹²² voimassaolon jatkamisen. Irlannin osalta komissio hyväksyi kaksi luotto-osuuskuntien rakenneuudistusjärjestelmän (joka on ollut voimassa lokakuusta 2014 alkaen) pidennystä¹²³ ja luotto-osuuskuntien hallitun

¹¹⁸ Neuvoston asetus (EY) N:o 139/2004, annettu 20 päivänä tammikuuta 2004, yrityskeskittymien valvonnasta ("EY:n sulautuma-asetus") (EUVL L 24, 29.1.2004, s. 1).

¹¹⁹ Asia M.11241 – EEX/NASDAQ POWER.

¹²⁰ Asia SA.109418, Puola – Muutos kriisinratkaisun kohteena olevalle Getin Noble S.A.:lle myönnettävään likvidaatiotukeen (SA.100687).

¹²¹ Asia SA.108852 – Puola – Luotto-osuuskuntien hallitun likvidaatiojärjestelmän jatkaminen 13. kerran.

¹²² Asia SA.108989 – Puola – Osuuspankkeihin ja pieniin liikepankkeihin sovellettavan kriisinratkaisujärjestelmän kahdeksas jatkaminen ja tehtyjen sitoumusten muuttaminen.

¹²³ Asia SA.106983 – Irlanti – Luotto-osuuskunta-alan rakenneuudistus- ja vakautusjärjestelmän jatkaminen 17. kerran; Asia SA.109639 – Irlanti – Luotto-osuuskunta-alan rakenneuudistus- ja vakautusjärjestelmän jatkaminen 18. kerran.

likvidaatiojärjestelmän (joka on ollut voimassa joulukuusta 2011 alkaen) pidennyksen¹²⁴. Tanskan osalta komissio hyväksyi pienten pankkien likvidaatiojärjestelmän toisen uudelleenkäyttöön¹²⁵.

Komissio hyväksyi marraskuussa 2023 Kreikan omaisuudensuojeluohjelman (Hercules) uudelleenkäyttöön¹²⁶. Uudelleenkäyttöön otettu järjestelmä on voimassa vuoden 2024 loppuun saakka, ja sillä autetaan pankkeja järjestämättömien lainojen arvopaperistamisessa ja siirtämisessä pois niiden taseesta.

Komissio hyväksyi 21. syyskuuta 2023 uuden päätöksen¹²⁷ aiemmista FITD:n (talletusten vakuusjärjestelmä) toimenpiteistä Banca Tercasin tukemiseksi. Uusi päätös tehtiin sen jälkeen, kun unionin tuomioistuim¹²⁸ oli kumonnut vuoden 2015 komission päätöksen¹²⁹. Komissio totesi uudessa päätöksessään, että FITD:n Banca Tercasille myöntämä tuki ei johtunut Italiasta eikä se sen vuoksi ollut sääntöjenvastaista valtiontukea.

Vakuutuksena myönnettävä valtiontuki

Komissio hyväksyi helmikuussa 2023 yhteensä 1,5 miljardin euron suuruisen Ranskan valtion rahaston, jolla suojellaan matkustajia matkanjärjestäjien maksukyvyttömyyden yhteydessä.¹³⁰ Rahastolla varmistetaan kuluttajien riittävä suojelu siitä huolimatta, että yksityisten vakuutusyhtiöiden tarjoama vakuutusturva on toisinaan riittämätön, covid-19-pandemian matkailualalle aiheuttamien vakavien vaikutusten vuoksi.

Valtiontakauksina myönnettävä valtiontuki

Komissio hyväksyi vuonna 2023 kaksi Slovakiaa¹³¹ ja Tanskaa¹³² koskevaa päätöstä takaustiedonannon¹³³ mukaisesti. Komissio hyväksyi päätöksissä menetelmät, joilla määritetään markkinaehtoiset takauspalkkiot. Näitä palkkioita käytetään vertailukohtana valtiontakauksiin sisältyvää valtiontukiosuutta laskettaessa.

¹²⁴ Asia SA.107306 – Irlanti – Luotto-osuuskuntien kriisinratkaisujärjestelmän 2023–2024 19. jatkaminen.

¹²⁵ Asia SA.106526 – Tanska – Pienten pankkien likvidaatiojärjestelmän toinen uudelleenkäyttöön.

¹²⁶ Asia SA.109365 – Kreikka – Hercules-ohjelman käyttöön.

¹²⁷ Asia SA.39451 – Italia – Banca Tercas.

¹²⁸ Unionin tuomioistuimen tuomio 2.3.2021, Italian tasavalta ym., C-425/19 P, EU:C:2021:154.

¹²⁹ Asia SA.39451 – Italia – Banca Tercas.

¹³⁰ SA.104022 – Ranska – Matkanjärjestäjiä koskeva valtion takuurahasto.

¹³¹ Asia SA.109147 – Slovakia – Tukiosuuksien laskeminen pk-yrityksille tarjottavissa takuissa.

¹³² Asia SA.109413 – Tanska – Tanskan takuujärjestelyjen laskentamenetelmän voimassaolon pidentäminen ja muuttaminen (SA.60070).

¹³³ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina (EUVL C 155, 20.6.2008, s. 10).

5. Uudet täydentävät sisämarkkinoiden välineet otettiin käyttöön

5.1. Digimarkkinasäädös

Digimarkkinasäädös¹³⁴ on sisämarkkinalainsäädäntöä, jolla yhdenmukaistetaan portinvartijoiden velvoitteita kaikkialla EU:ssa. Sitä on sovellettu sen kaikilta osin toukokuusta 2023 alkaen. Digimarkkinasäädöksen tavoitteena on lisätä digitaalialan kilpailullisuutta ja lopettaa verkkoalustatalouden portinvartijoina toimivien yritysten epäoikeudenmukaiset käytännöt. Portinvartija voi toimia tosiasiallisesti yksityisenä sääntöjen laatijana ja olla yhdysväylä yrityskäyttäjien ja loppukäyttäjien välillä. Tällöin sen on mahdollista toimia epäoikeudenmukaisesti ja heikentää markkinoiden kilpailullisuutta.

Digitaalisen verkkoalustan on ilmoitettava komissiolle, jos se täyttää digimarkkinasäädöksessä vahvistetut kynnysarvot ja kriteerit, jotta se voidaan nimetä portinvartijaksi.¹³⁵ Portinvartijoiksi virallisesti nimettyjen yritysten on noudatettava asetuksessa vahvistettuja velvoitteita¹³⁶. Komissio hyväksyi huhtikuussa 2023 täytäntöönpanosääntöjä¹³⁷, joissa vahvistettiin, miten tietyt digimarkkinasäädöksen mukaiset menettelyt toteutetaan.

Komissio nimesi syyskuussa 2023 portinvartijoiksi seuraavat kuusi yritystä: *Alphabet*¹³⁸, *Amazon*¹³⁹, *Apple*¹⁴⁰, *ByteDance*¹⁴¹, *Meta*¹⁴² ja *Microsoft*¹⁴³. Nimeämisen kohteena oli yhteensä 22 näiden

¹³⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/1925, annettu 14 päivänä syyskuuta 2022, kilpailullisista ja oikeudenmukaisista markkinoista digitaalialalla ja direktiivien (EU) 2019/1937 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (digimarkkinasäädös) (EUVL L 265, 12.10.2022, s. 1).

¹³⁵ Digimarkkinasäädöksen mukaan digitaalisella verkkoalustalla katsotaan olevan merkittävä vaikutus sisämarkkinoihin, jos seuraavat kumulatiiviset kriteerit täyttyvät: 1) Oletetun portinvartijan vuotuinen liikevaihto EU:ssa on vähintään 7,5 miljardia euroa, sen keskimääräinen pörssi-arvo on vähintään 75 miljardia euroa ja se tarjoaa samaa ydinalustapalvelua vähintään kolmessa jäsenvaltiossa. 2) Oletettu portinvartija tarjoaa ydinalustapalvelua, joka on tärkeä yhdysväylä yrityskäyttäjille loppukäyttäjien tavoittamiseksi ja jolla on kuukausittain vähintään 45 miljoonaa aktiivista loppukäyttäjää ja vuosittain vähintään 10 000 aktiivista yrityskäyttäjää. 3) Oletetulla portinvartijalla on ollut vakiintunut ja kestävä markkina-asema kolmena viimeisenä tilikautena.

¹³⁶ Yritysten, jotka on nimetty portinvartijoiksi digimarkkinasäädöksen mukaisesti, on esimerkiksi sallittava kolmansien osapuolten ja portinvartijan omien palvelujen yhteentoimivuus tietyissä tilanteissa, annettava yrityskäyttäjilleen pääsy niiden alustaa käyttäessä tuottamaan dataan, tarjottava alustalla toimiville mainostajille tarvittavat välineet ja tiedot portinvartijan ylläpitämien mainosten tarkastamiseksi ja annettava yrityskäyttäjille mahdollisuus markkinoida tarjontaansa ja tehdä sopimuksia asiakkaiden kanssa portinvartijan alustan ulkopuolella. Nimetyt portinvartijat eivät esimerkiksi saa järjestystä määritettäessä kohdella omia tuotteitaan ja palvelujaan suotuisammin verrattuna vastaaviin tuotteisiin ja palveluihin tai kolmannen osapuolen tarjoamiin tuotteisiin, eivätkä ne saa enää estää kuluttajia olemasta yhteydessä yrityksiin portinvartijan alustojen ulkopuolella. Ne eivät myöskään saa estää käyttäjiä poistamasta esiasennettuja ohjelmistoja tai sovelluksia eivätkä seurata loppukäyttäjää ydinalustapalvelun ulkopuolella kohdennetun mainonnan toteuttamiseksi ilman loppukäyttäjän suostumusta.

¹³⁷ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/814, annettu 14 päivänä huhtikuuta 2023, tietyjen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/1925 mukaisten komission menettelyjen toteuttamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EUVL L 102, 17.4.2023, s. 6).

¹³⁸ Asia DMA.100011 – *Alphabet – OIS Verticals*; asia DMA.100002 – *Alphabet – OIS App stores*; asia DMA.100004 – *Alphabet – Verkossa toimivat hakukoneet*; asia DMA.100005 – *Alphabet – Videoiden jakaminen*; asia DMA.100006 – *Alphabet – Numeroista riippumattomat henkilöiden väliset viestintäpalvelut*; asia DMA.100009

portinvartijoiden tarjoamaa ydinalustapalvelua¹⁴⁴. Kolmen ydinalustapalvelun (Gmail, Outlook.com ja Samsung Internet Browser) osalta komissio totesi, että vaikka ne täyttävät digimarkkinasäädöksen mukaiset portinvartijaksi nimeämisen määrälliset kynnysarvot, Alphabet, Microsoft ja Samsung esittivät riittävän pätevät perustelut osoittaakseen, että nämä palvelut eivät muodosta yhdysväyliä niiden ydinalustapalveluihin.

Samaan aikaan näiden nimeämisten kanssa komissio aloitti syyskuussa 2023 neljä markkinatutkimusta, joissa arvioidaan tarkemmin Microsoftin ja Applen lausuntoja, joiden mukaan jotkin niiden ydinalustapalveluista eivät täytä yhdysväylien edellytyksiä, vaikka ne täyttävät asianomaiset kynnysarvot. Microsoftin osalta nämä alustat ovat Bing, Edge ja Microsoft Advertising ja Applen osalta iMessage. Tutkimusten tarkoituksena on selvittää, pitäisikö Microsoft ja Apple nimetä portinvartijoiksi kyseisten palvelujen osalta. Tutkimusten tarkoituksena on selvittää, pitäisikö kyseiset palvelut nimetä portinvartijoiksi. Nämä tutkimukset on määrä saattaa loppuun helmikuussa 2024. Lisäksi komissio aloitti markkinatutkimuksen arvioidakseen tarkemmin, pitäisikö Apple nimetä portinvartijaksi iPadOS-käyttöjärjestelmänsä osalta, vaikka se ei täytä kynnysarvoja. Tämä tutkimus on määrä saattaa loppuun syyskuussa 2024.

Nimeämisen jälkeen portinvartijoilla on maaliskuuhun 2024 saakka aikaa noudattaa kaikkia digimarkkinasäädöksen määräyksiä. Osaa velvoitteista alettiin kuitenkin soveltaa nimeämisestä alkaen. Yksi näistä on velvollisuus ilmoittaa komissiolle suunnitelluista hankinnoista. Portinvartijoiden on toimitettava maaliskuuhun 2024 mennessä yksityiskohtainen vaatimusten noudattamista koskeva kertomus, jossa kuvataan, miten ne varmistavat digimarkkinasäädöksessä säädettyjen velvoitteiden noudattamisen. Komissio voi puuttua velvoitteiden noudattamatta jättämiseen määräämällä sakkoja, jotka ovat enintään 10 prosenttia yrityksen maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta. Jos velvoitteiden noudattamatta jättäminen on järjestelmällistä, tällaisille yrityksille voidaan määrätä suurempia sakkoja ja oikeasuhteisia käyttäytymistä koskevia tai rakenteellisia korjaustoimenpiteitä.

Marraskuussa 2023 kolme portinvartijaa kyseenalaisti digimarkkinasäädöksen mukaisen portinvartijaksi nimeämisen. ByteDance haki unionin yleisessä tuomioistuimessa muutosta komission päätökseen, joka koski sen nimeämistä portinvartijaksi TikTok-verkkoyhteisöpalvelun¹⁴⁵

– Alphabet – Käyttöjärjestelmät; asia DMA.100008 – Alphabet – Verkkoselaimet; asia DMA.100010 – Alphabet – Verkkomainontapalvelut.

¹³⁹ Asia DMA.100018 – Amazon – Verkossa toimivat välityspalvelut – markkinapaikat; asia DMA.100016 – Amazon – Verkkomainontapalvelut.

¹⁴⁰ Asia DMA.100013 – Apple – Verkossa toimivat välityspalvelut – sovelluskaupat; asia DMA.100025 – Apple – Käyttöjärjestelmät; asia DMA.100027 – Apple – Verkkoselaimet.

¹⁴¹ Asia DMA.100040 – ByteDance – Verkkoyhteisöpalvelut.

¹⁴² Asia DMA.100020 – Meta – Verkkoyhteisöpalvelut; asia DMA.100024 – Meta – Numeroista riippumattomat henkilöiden väliset viestintäpalvelut; asia DMA.100035 – Meta – Verkkomainontapalvelut; asia DMA.100044 – Meta – Verkossa toimivat välityspalvelut – Marketplace.

¹⁴³ Asia DMA.100017 – Microsoft – Verkkoyhteisöpalvelut; asia DMA.100023 – Microsoft – Numeroista riippumattomat henkilöiden väliset viestintäpalvelut; asia DMA.100026 – Microsoft – Käyttöjärjestelmät.

¹⁴⁴ Komission digimarkkinasäädöstä koskevalla verkkosivulla julkaistaan komission päätöksistä versiot, jotka eivät sisällä luottamuksellisia tietoja. Ks. <https://digital-markets-act-cases.ec.europa.eu/gatekeepers>

¹⁴⁵ Asia T-1077/23 – ByteDance v. komissio.

osalta. Yritys väittää, ettei TikTok-alusta ole yhdysväylä, vaan se pikemminkin toimii haastajana digitaalisessa tilassa. ByteDance haki myös välitoimia unionin yleisessä tuomioistuimessa joulukuussa 2023. Apple haki unionin yleisessä tuomioistuimessa muutosta esittämällä, ettei komission olisi pitänyt nimetä sitä portinvartijaksi AppStore-verkkovälityspalvelun osalta¹⁴⁶. Apple haki muutosta myös komission päätökseen aloittaa markkinatutkimus iMessage-palvelun osalta¹⁴⁷. Lisäksi Meta haki muutosta unionin yleisessä tuomioistuimessa pyytämällä selvennyksiä portinvartijaksi nimeämiseensä Messengerin ja Marketplacen osalta¹⁴⁸.

Komissio (kilpailun pääosaston ja viestintäverkkojen, sisältöjen ja teknologian pääosaston johdolla) on digimarkkinasäädöksen täytäntöönpanon keskeinen valvoja. Se tekee tiivistä yhteistyötä kansallisten kilpailuviranomaisten kanssa Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston kautta digimarkkinasäädöksen 37 ja 38 artiklan mukaisesti. Digimarkkinasäädöksen säännöt eivät rajoita yksipuolisia toimia koskevien EU:n kilpailusääntöjen ja kansallisten kilpailusääntöjen täytäntöönpanoa.

5.2. Ulkomaisia tukia koskeva asetus

Sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista annetulla asetuksella¹⁴⁹ (EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskeva asetus) korjataan sääntelyvaje, jotta voidaan puuttua kilpailua sisämarkkinoilla vääristäviin ulkomaisiin tukiin. Siinä missä EU:n jäsenvaltioiden myöntämiin valtiontukiin sovelletaan EU:n valtiontukisääntöjä, EU:n ulkopuolisten maiden EU:n sisämarkkinoilla toimiville yksittäisille yrityksille myöntämiä tukia ei valvottu ennen EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen voimaantuloa. EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskeva asetus tuli voimaan tammikuussa 2023, ja sitä alettiin soveltaa heinäkuussa 2023. Ilmoitusvelvollisuutta¹⁵⁰ on sovellettu lokakuusta 2023 alkaen. Heinäkuussa 2023 komissio hyväksyi EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevaan asetukseen liittyvän täytäntöönpanoasetuksen¹⁵¹. Komissio voi nyt tutkia ja tarvittaessa muuttaa ulkomaisen valtiontuen vääristäviä vaikutuksia. Komissio voi muun muassa tutkia oma-aloitteisesti ulkomaisia tukia, jos on viitteitä siitä, että ne vääristävät EU:n sisämarkkinoita.

¹⁴⁶ Asia T-1080/23 – Apple v. komissio – Portinvartijaksi nimeäminen ja iMessagen luokitus.

¹⁴⁷ Asia T-1079/23 – Apple v. komissio – iMessagea koskeva markkinatutkimus.

¹⁴⁸ Asia T-1078/23 – Meta Platforms v. komissio.

¹⁴⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2560, annettu 14 päivänä joulukuuta 2022, sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista (EUVL L 330, 23.12.2022, s. 1).

¹⁵⁰ EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen mukaan keskittymistä on ilmoitettava, kun ostettava yritys, jokin keskittymän osapuolista tai perustettu yhteisyritys on sijoittautunut unioniin ja sen liikevaihto EU:ssa on vähintään 500 miljoonaa euroa ja kun keskittymän osapuolille on myönnetty yhteensä vähintään 50 miljoonan euron ulkomaiset taloudelliset panokset kolmen viime vuoden aikana. Julkisista hankintamenettelyistä on ilmoitettava komissiolle, kun sopimuksen ennakoitu arvo on vähintään 250 miljoonaa euroa ja asianomaiseen tarjoukseen sisältyvien ulkomaisten taloudellisten panosten yhteenlaskettu määrä edeltävänä kolmena vuotena on vähintään 4 miljoonaa euroa kolmatta maata kohti.

¹⁵¹ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/1441, annettu 10 päivänä heinäkuuta 2023, sisämarkkinoita vääristävistä ulkomaisista tuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2560 mukaisten komission menettelyjen yksityiskohdista (EUVL L 177, 12.7.2023, s. 1). Täytäntöönpanoasetus kattaa menettelylliset näkökohdat ja sisältää sellaisia sulautumistoimia koskevat ilmoituslomakkeet, joihin liittyy ulkomaisia taloudellisia panoksia, ja ulkomaisia taloudellisia panoksia julkisissa hankintamenettelyissä.

Ilmoitettua sulautumaa ei saa toteuttaa eikä tutkimnan kohteena olevan yrityksen kanssa saa tehdä julkista hankintasopimusta komission tutkimnan aikana. Jos tätä velvollisuutta ei noudateta, komissio voi määrätä sakkoja, jotka ovat enintään 10 prosenttia yrityksen vuotuisesta liikevaihdosta. Komissio voi myös estää tuetun keskittymän toteuttamisen tai hankintasopimuksen tekemisen tukea saaneen yrityksen kanssa.

Täytäntöönpanoasetusta alettiin soveltaa heinäkuussa 2023, minkä jälkeen yritykset ovat toimittaneet komissiolle tietoja EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen soveltamisesta. Ilmoitusvelvollisuus tuli voimaan 12. lokakuuta 2023, ja kilpailun pääosasto on sen jälkeen aloittanut ilmoitusta edeltävät keskustelut 41 tapauksesta ja saanut 11 EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen mukaista sulautumaa koskevaa ilmoitusta.¹⁵²

Lähde: Euroopan komissio.

¹⁵² Lisätietoa EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen täytäntöönpanon valvonnasta julkisissa hankintamenettelyissä ilmoitettujen ulkomaisten taloudellisten panosten osalta on osoitteessa https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/foreign-subsidies-regulation_en.

6. Valtiontukipolitiikan vaikutus sisämarkkinoiden eheyteen ja EU:n maailmanlaajuiseen kilpailukykyyn

- Eurooppalainen malli perustuu voimakkaaseen sosiaaliseen markkinatalouteen, joka tuottaa osallistavaa taloudellista vaurautta kestävän kasvun, tasapuolisen kilpailun, avoimen kaupan ja taloudellisen turvallisuuden kautta. Sisämarkkinat ovat olennainen osa EU:n kilpailukykyä, ja komissio on sitoutunut varmistamaan tasapuoliset toimintaedellytykset niin sisämarkkinoilla kuin maailmanlaajuisesti.
- Tätä taustaa vasten valtiontukisääntöjä on tarkistettu perusteellisesti tällä toimikaudella sen varmistamiseksi, että ne soveltuvat vihreään ja digitaaliseen siirtymään ja edistävät kilpailukykyistä ja häiriönsietokykyistä EU:n taloutta. Sääntöjä on päivitetty siltä osin kuin on tarpeen, ja ne tarjoavat tuloksellisia keinoja, joilla jäsenvaltiot voivat vastata julkisten investointien tarpeisiin keskeisillä painopistealoilla, kuten ympäristönsuojelu ja hiilestä irtautuminen, alueellinen yhteenkuuluvuus ja läpimurtoinnovaatiot, ja valmistuskapasiteetin osalta strategisilla aloilla, erityisesti nettonollatalouteen siirtymisessä. Uusimpien saatavilla olevien tietojen mukaan jäsenvaltiot maksoivat vuonna 2022 yhteensä 112 miljardia euroa (ei-kriisisidonnaista) valtiontukea, mikä vastaa 0,7:ää prosenttia EU:n BKT:sta.
- Covid-19-pandemian ja Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan aiheuttamien uudenlaisten kriisien vuoksi komission oli hyödynnettävä valtiontukivälineistön koko joustavuutta. Tämä tarkoitti erityisesti kohdennettujen ja tilapäisten sääntöjen käyttöönottoa, jotta jäsenvaltiot kykenivät rajoittamaan näiden kriisien vaikutusta EU:n talouteen, sekä suojatoimien käyttöönottoa sisämarkkinoiden suojelemiseksi.
- Covid-19-pandemiaa koskevien tilapäisten valtiontukipuitteiden (joiden käytöstä on luovuttu asteittain kokonaan) tosiasiallisesta täytäntöönpanosta saatujen tietojen ja analyysien mukaan kaikkien jäsenvaltioiden myöntämät valtiontuet olivat huomattavasti pienempiä kuin hyväksytyt määrät (noin 30 % niistä) ja vastasivat pitkälti jäsenvaltioille kriisin aikana aiheutuneita taloudellisia vahinkoja BKT:n menetyksen osalta.
- Uusimpien saatavilla olevien tietojen mukaan jäsenvaltiot myönsivät vuonna 2022 ja vuoden 2023 ensimmäisen puoliskon aikana 141 miljardia euroa kriisitukea Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan taloudellisten vaikutusten rajoittamiseksi. Tämä vastaa noin 0,6:ta prosenttia EU:n BKT:sta kyseisenä aikana. Tällä hetkellä saatavilla olevien tietojen mukaan jäsenvaltiot ovat myöntäneet alle 20 prosenttia hyväksytyistä määristä. Jäsenvaltioiden välillä on menoihin liittyviä eroja, mikä johtuu todennäköisesti osittain veronmaksukapasiteettiin liittyvistä eroista, mutta osittain myös energiakriisin vaikutuksiin ja talouden kokoon liittyvistä eroista.
- Lisäksi tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden 86 kohta on hyödyllinen lisä välineistöön. Sillä voidaan vauhdittaa siirtymistä nettonollatalouteen ja torjua riskiä siihen, että uudet investoinnit nettonollatalouteen siirtymisen kannalta strategisilla aloilla suunnattaisiin tukien vuoksi EU:n ulkopuolisiin kolmansiin maihin. Kyseisessä kohdassa sallitaan yksittäinen tuki siihen tukimäärään asti, jonka tuensaaja voisi saada vastaavaan investointiin ETA-alueen ulkopuolisen kolmannen maan lainkäyttöalueella, tai siihen määrään asti, joka tarvitaan kannustamaan tuensaajaa sijoittamaan investointi kyseiseen paikkaan ETA-alueella (eli rahoitusvaje), sen mukaan kumpi näistä on pienempi.

- Komissio pyrkii jatkuvasti varmistamaan, että valtiontukisäännöt ovat edelleen tarkoituksenmukaisia, ja seuraamaan tukitoimenpiteiden täytäntöönpanoa. Tämän tarkoituksena on mahdollistaa hyvin kohdennettu julkinen tuki EU:n painopisteille ja pitkän aikavälin kilpailukykyyn sekä tilapäiset toimenpiteet kriisien torjumiseksi ja välttää samalla kilpailun kohtuuton vääristyminen sisämarkkinoilla.

Sisämarkkinoiden oikeudenmukaisuuden ja moitteettoman toiminnan turvaamiseksi SEUT-sopimuksessa kielletään yleisesti sellainen jäsenvaltioiden myöntämä valtiontuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua. Valtiontukien valvonnalla varmistetaan, että yritysten välinen kilpailu perustuu ansioihin eikä valtiontuen tasoon. Tällä tavoin vältetään tukikilpailu ja niihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden yritysten suosiminen, joissa rahaa on enemmän. Toisaalta hyvin toimiva ja tasapuolinen talous voi joissakin olosuhteissa edellyttää valtion toimia. Näin ollen SEUT-sopimuksessa jätetään runsaasti tilaa siihen, että valtiontuella voidaan tukea politiikkatavoitteita, jos se on tarpeen, oikeasuhteista ja asianmukaista näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, eikä se vääristä kohtuuttomasti kilpailua sisämarkkinoilla. Keskittymällä tuen sääntöjenmukaisuuteen ja vaikuttavuuteen ja välttämällä liiallisia korvauksia valtiontukien valvonnalla voidaan myös maksimoida rajallisten julkisten resurssien hyödyllisyys.

Eurooppa-neuvosto muistutti lokakuussa 2023 kehotuksestaan, jonka mukaan komission olisi raportoitava neuvostolle nykyisen valtiontukipolitiikan vaikutuksista sisämarkkinoiden eheyteen ja EU:n maailmanlaajuiseen kilpailukykyyn. Valtiontukipolitiikan vaikutuksia arvioitaessa onkin ratkaisevan tärkeää ottaa huomioon kaksitahoinen haaste, joka siihen kohdistuu sisäisestä ja ulkoisesta näkökulmasta. Valtiontukien valvonnan on täytettävä tehtävänsä, jotta vältetään kilpailun kohtuuton vääristyminen sisämarkkinoilla ja annetaan EU:n taloudelle mahdollisuus pysyä innovoinnin edelläkävijänä ja johtaa vihreää ja digitaalista siirtymää nykyisessä haastavassa geopolitiisessa ilmapiirissä.

Komissio kerää säännöllisesti ja jatkuvasti tietoja jäsenvaltioiden täytäntöönpanemista valtiontukitoimenpiteistä valtiontuen vaikutusten seuraamiseksi:

- Komissio laatii ensinnäkin vuosittain **valtiontukien tulostaulun** niiden tietojen¹⁵³ perusteella, joita jäsenvaltiot ovat toimittaneet hyväksytyjen valtiontukitoimenpiteiden piiriin kuuluvista menoistaan (eli maksetuista määristä). Tähän sisältyy myös menojen tukiosuuden eli tuella myönnetyn edun määrittäminen¹⁵⁴. Uusimmat tiedot kattavat vuoden 2022.

¹⁵³ Tiedot perustuvat jäsenvaltioiden asetuksen (EY) N:o 794/2004 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti toimittamiin vuosittaisiin kertomuksiin. Tietojen paikkansapitävyys on jäsenvaltioiden vastuulla.

¹⁵⁴ Tukiosuus riippuu tuen muodosta. Avustusten kohdalla tuensaajalle aiheutuva etu vastaa yleensä talousarvion menoja. Muiden tukivälineiden osalta tuensaajalle aiheutuva etu ja valtiolle aiheutuvat kustannukset voivat poiketa toisistaan. Esimerkiksi takausten tapauksessa tuensaaja välttää takaukseen liittyvän riskin, koska valtio vastaa riskistä. Tällaisesta valtion ottamasta riskistä peritään tavallisesti asianmukainen takausmaksu. Jos valtio luopuu tällaisesta maksusta kokonaan tai osittain, maksun puuttuminen muodostaa tukiosuuden.

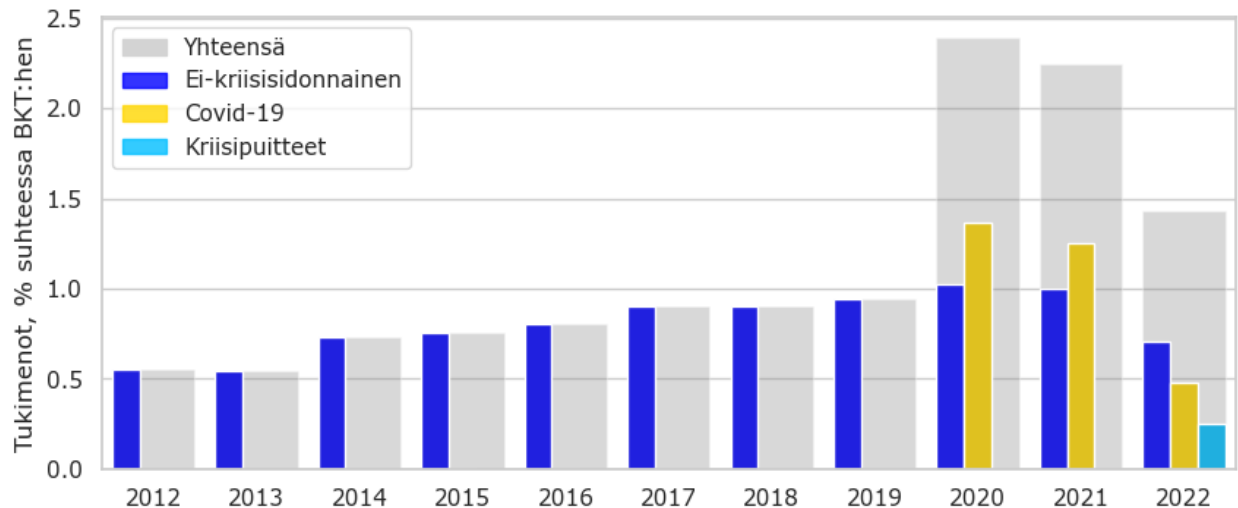
- Toiseksi viimeaikaisten kriisien eli covid-19-pandemian ja Venäjän Ukrainassa käymän hyökkäyssodan yhteydessä maksettujen merkittävien tukisummien vuoksi komissio on poikkeuksellisesti käynnistänyt **määräajoin tehtäviä kyselytutkimuksia. Niillä kerätään ajantasaista tietoa tuesta, jota jäsenvaltiot ovat tosiasiallisesti myöntäneet** (eli määristä, joihin yritykset ovat saaneet lakisääteisen oikeuden, vaikka ne saatetaan maksaa myöhemmin) hyväksytyjen kriisitoimenpiteiden nojalla. Uusin kyselytutkimus ulottui vuodesta 2022 kesäkuun 2023 loppuun. Vuosittaisissa kertomuksissa jäsenvaltioiden on myös ilmoitettava tukiosuuksien määrä. Vastauksissa näihin kriisejä koskeviin kyselytutkimuksiin jäsenvaltiot ilmoittavat kuitenkin myönnetyn tuen nimellismäärät, jotta voidaan yksinkertaistaa tiedonkeruuta ja pienentää hallinnollista taakkaa.

6.1. Yleiskuva kriisisidonnaisen ja ei-kriisisidonnaisen valtiontuen myöntämisestä vuonna 2022

Jäsenvaltioiden viimeisimpien vuosikertomusten mukaan 27 jäsenvaltiota maksoi vuonna 2022 kaikkiaan 227,98 miljardia euroa, mikä vastaa 1,43:aa prosenttia niiden vuoden 2022 BKT:sta, valtiontukea ei-kriisisidonnaisiin toimenpiteisiin ja kriisitoimenpiteisiin. Jälkimmäisiin myönnettävä tuki perustui pääasiassa tilapäisiin kriisipuitteisiin, joilla vastattiin Venäjän Ukrainassa käymään hyökkäyssotaan.

Kokonaismenot supistuivat merkittävästi edellisestä vuodesta (noin 35 % inflaatioon mukautettuna). Menojen supistuminen johtui ensinnäkin pääasiassa covid-19-toimenpiteiden kokonaismenojen vähenemisestä, koska covid-19-pandemiaa koskevat tilapäiset valtiontukipuitteet poistettiin asteittain käytöstä kesäkuun 2022 loppuun mennessä. Menot supistuivat covid-19-toimenpiteissä 76,66 miljardia euroa (noin –60 % edellisestä vuodesta inflaatioon mukautettuna), joka vastaa 0,48:aa prosenttia EU27-maiden BKT:sta. Toiseksi ei-kriisisidonnaisiin tavoitteisiin myönnetty tuki supistui myös merkittävästi, noin 28 prosenttia, vuoden 2021 noin 155,55 miljardista eurosta (kiinteinä hintoina) vuoden 2022 yhteensä 112 miljardiin euroon (lisätietoja jäljempänä).

Taulukko 1: Valtiontukimenot yhteensä, tukiosuudet prosentteina BKT:stä, erottelu covid-19-pandemiaan liittyvään valtiontukeen, tilapäisiin kriisipuitteisiin liittyvään valtiontukeen ja ei-kriisisidonnaisiin valtiontukitoimenpiteisiin

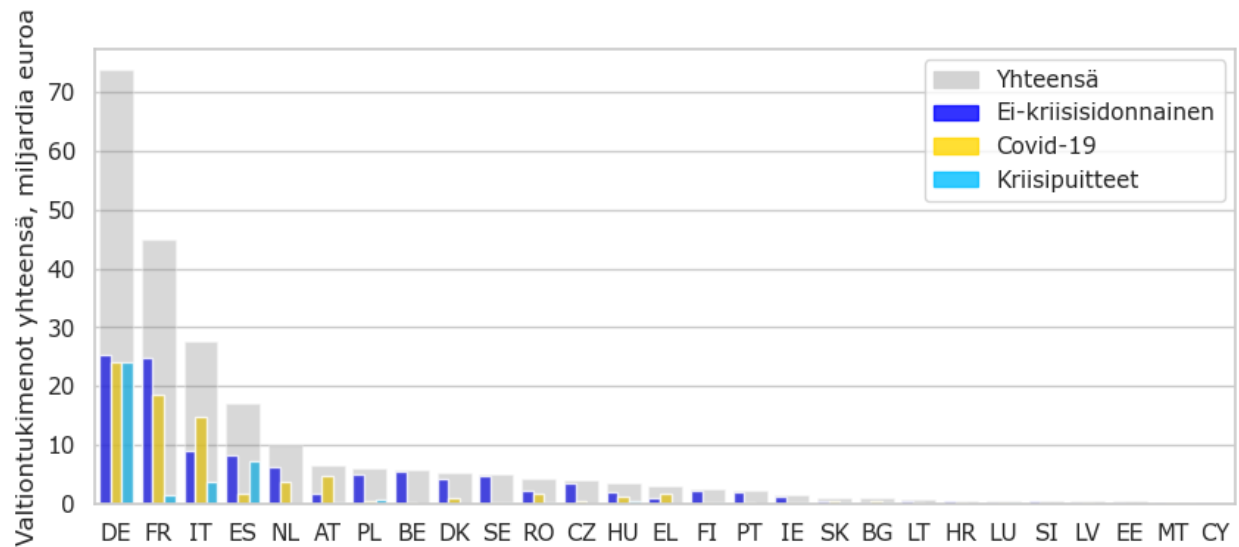
Kun tarkastellaan (kriisisidonnaisten ja ei-kriisisidonnaisten) valtiontukimenojen jakautumista jäsenvaltiotasolla osuutena kansallisesta BKT:stä, jäsenvaltioiden menoissa on suhteellisesti tarkasteltuna merkittäviä eroja, vaikka erot ovat pienentyneet huomattavasti vuodesta 2021. Eniten valtiontukea maksaneet jäsenvaltiot käyttivät siihen noin 1,8–2,1 prosenttia kansallisesta BKT:staan (Unkari ja Saksa), kun taas vähiten valtiontukea maksaneet jäsenvaltiot käyttivät noin 0,3–0,6 prosenttia kansallisesta BKT:staan (Irlanti, Kypros ja Luxemburg).

Näistä tiedoista voidaan päätellä, että vaikka jäsenvaltioiden maksamissa tukimäärissä on huomattavia eroja (ei ole yllättävää, että suuret jäsenvaltiot maksavat absoluuttisesti tarkasteltuna suurimmat tukimäärät), tilanne on monivivahteisempi tarkasteltaessa suhteellisia valtiontukimenoja suhteessa BKT:hen.

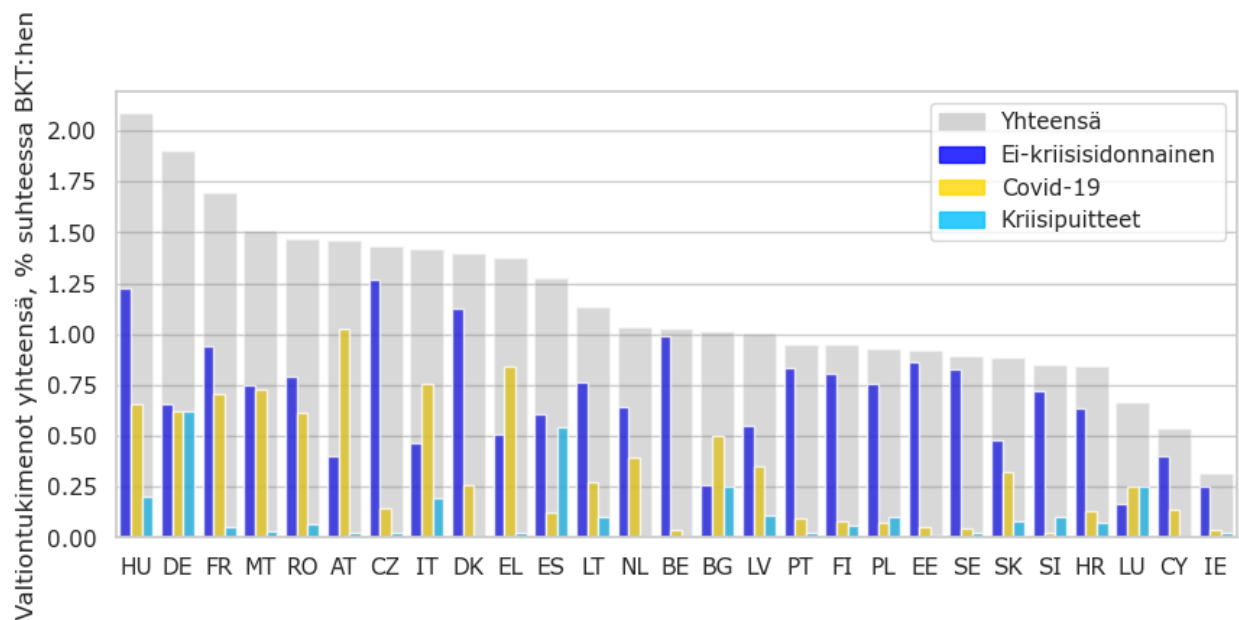
Lisäksi merkittävä osa Saksan menoista vuonna 2022 liittyy kriisitukeen, jota on myönnetty kahta järjestelmän kannalta merkittävää energiayhtiötä koskevassa tilapäisessä tilanteessa. Yhtiöt tarvitsivat julkista tukea sen jälkeen, kun kaasutoimitukset keskeytyivät Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen seurauksena (lisätietoja jäljempänä).

Jäsenvaltiot ovat myös saattaneet myöntää merkittävää tukea taloudelleen ja kotitalouksilleen muilla toimenpiteillä (jotka eivät ole valtiontukitoimenpiteitä). Tämä tarkoittaa, että taloudelle ja kotitalouksille myönnetty kokonaistuki ei vastaa edellä mainittuja jäsenvaltioiden vuosikertomuksista saatuja tietoja, jotka koskevat yksinomaan valtiontueksi katsottavista toimenpiteistä maksettuja maksuja.

Taulukko 2: Valtiontukimenot yhteensä jäsenvaltioittain vuonna 2022, tukiosuudet miljardeissa euroissa, erottelu covid-19-pandemiaan liittyvään valtiontukeen, tilapäisiin kriisipuitteisiin liittyvään valtiontukeen ja ei-kriisisidonnaisiin valtiontukitoimenpiteisiin

Taulukko 3: Valtiontukimenot yhteensä jäsenvaltioittain, prosentteina vuoden 2022 kansallisesta BKT:stä, erottelu covid-19-pandemiaan liittyvään valtiontukeen, tilapäisiin kriisipuitteisiin liittyvään valtiontukeen ja ei-kriisisidonnaisiin valtiontukitoimenpiteisiin

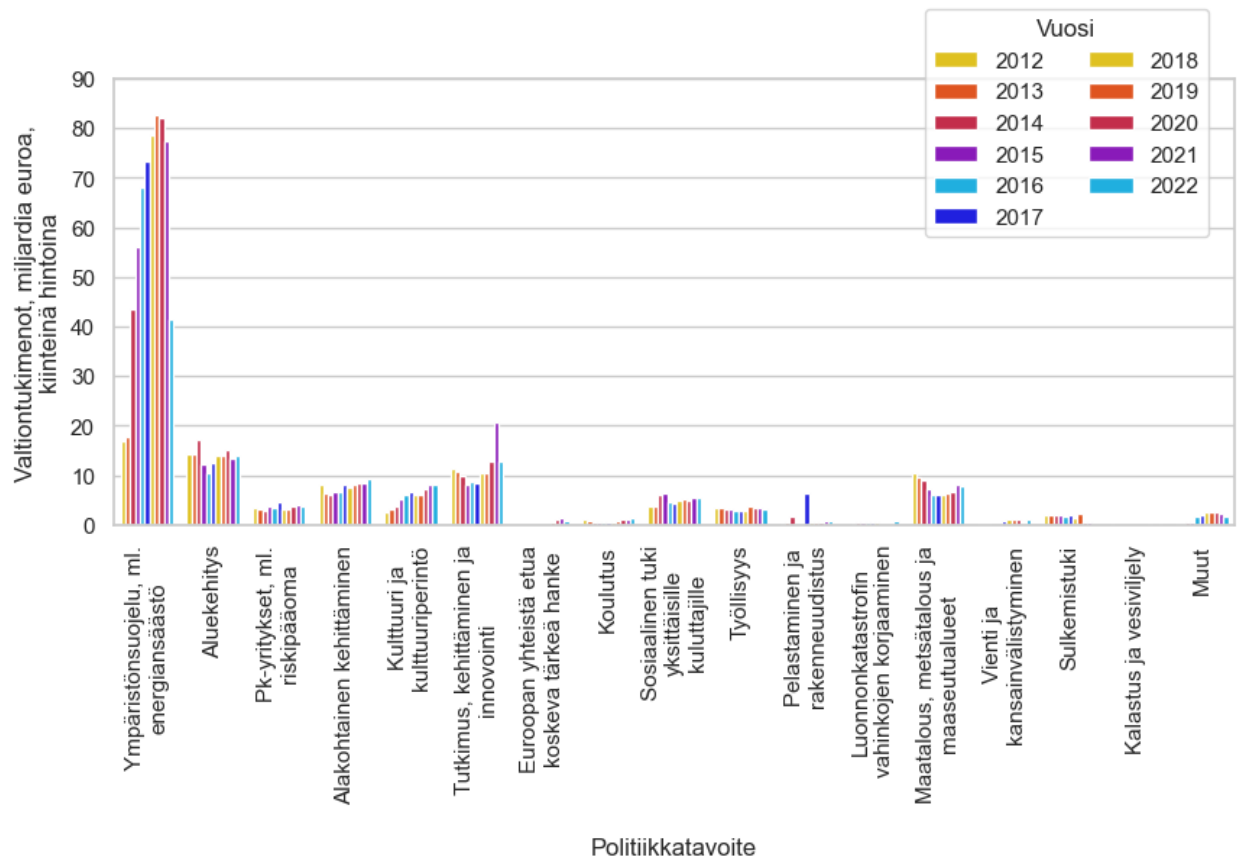
Jäsenvaltioiden **vuonna 2022 maksaman ei-kriisisidonnaisen tuen** nimellismäärä supistui 20 jäsenvaltiossa vuodesta 2021. Määrä supistui erityisen paljon Saksassa (–59 % nimellisesti, mukautettuna inflaatioon), Kroatiassa (–52 %) ja Maltassa (–50 %) sekä Bulgariassa, Latviassa, Luxemburgissa ja Unkarissa, joissa määrä supistui noin 40 prosenttia. Tuen määrä supistui

tuntuvasti, yli 20 prosenttia, myös Puolassa ja Liettuassa (molemmissa noin –28 %) ja Virossa (–22 %). Ei-kriisisidonnaisen tuen määrä supistui myös Suomessa (–18 %), Sloveniassa (–17 %), Tšekissä (–14 %), Alankomaissa ja Itävallassa (–12 % molemmissa), Ranskassa ja Kyproksessa (–11 %), Irlannissa (–9 %) sekä Belgiassa ja Italiassa (–6 %).

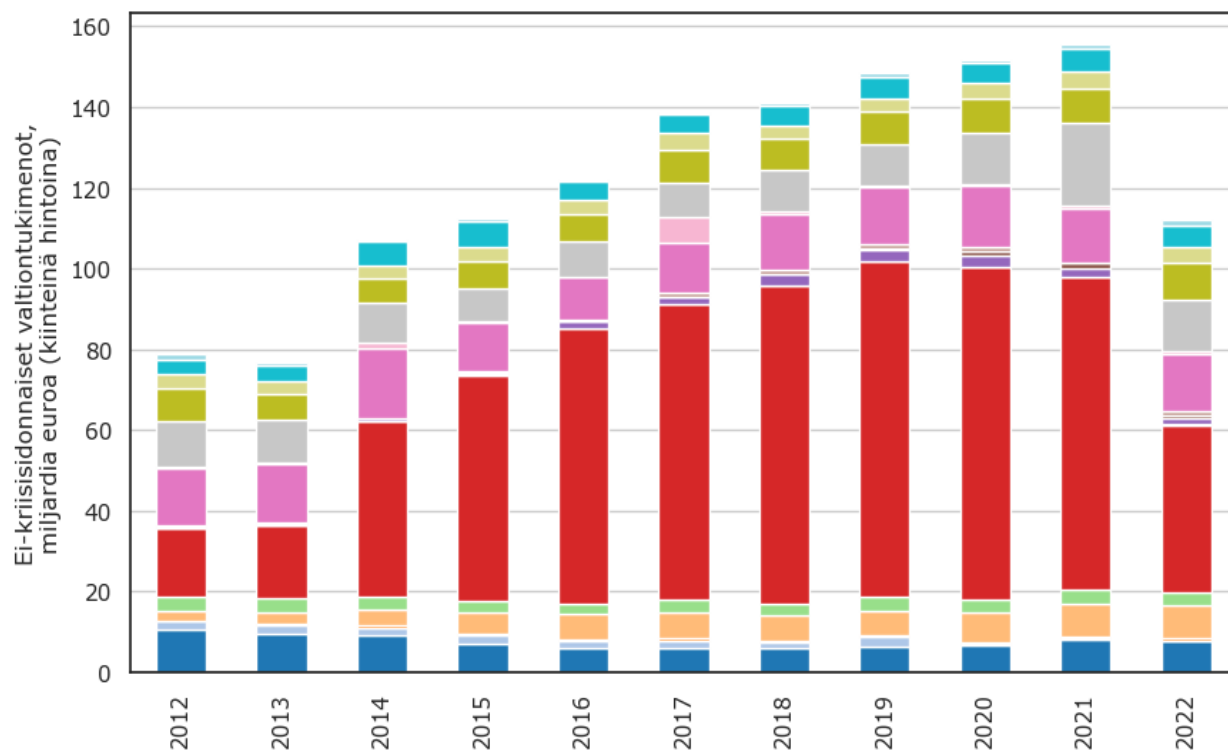
Ei-kriisisidonnaisen tuen määrä sitä vastoin kasvoi huomattavasti Portugalissa (+66 % nimellisesti, inflaatioon mukautettuna), Tanskassa (+44 %) ja Espanjassa (+30 %). Slovakiassa ei-kriisisidonnainen tuki kasvoi 14 prosenttia vuodesta 2021 ja Kreikassa 4 prosenttia. Romanian ja Ruotsin mukaan niiden ei-kriisisidonnaisten toimenpiteiden tukitaso pysyi samana vuosina 2021 ja 2022.

Kaiken kaikkiaan ei-kriisisidonnaisen valtiontuen supistuminen vaikuttaa johtuvan pääasiassa ympäristönsuojeluun, myös energiansäästöihin, myönnetyn tuen vähentymisestä noin 77,3 miljardista eurosta vuonna 2021 yhteensä 41,5 miljardiin euroon vuonna 2022. Asiaa on analysoitava tarkemmin, mutta tuen supistumista voivat osittain selittää maaliskuussa 2022 käyttöön otettujen tilapäisten kriisipuitteiden tarjoamat vaihtoehdot ja niihin myöhemmin tehdyt muutokset. Niiden ansiosta jäsenvaltiot kykenivät tarjoamaan tukea, jolla nopeutetaan uusiutuvan energian käyttöönottoa ja helpotetaan teollisuusprosessien hiilestä irtautumista. Tiedoista käy kuitenkin ilmi (ks. taulukko 4), että ympäristönsuojeluun myönnettävä tuki on edelleen selkeästi suurin ei-kriisisidonnaisen tuen luokka. Sen määrä on pysynyt jopa kriisien aikana vähintään kaksinkertaisena ja enintään nelinkertaisena suhteessa kymmenen vuoden takaiseen määrään (kiinteinä hintoina, inflaatioon mukautettuna).

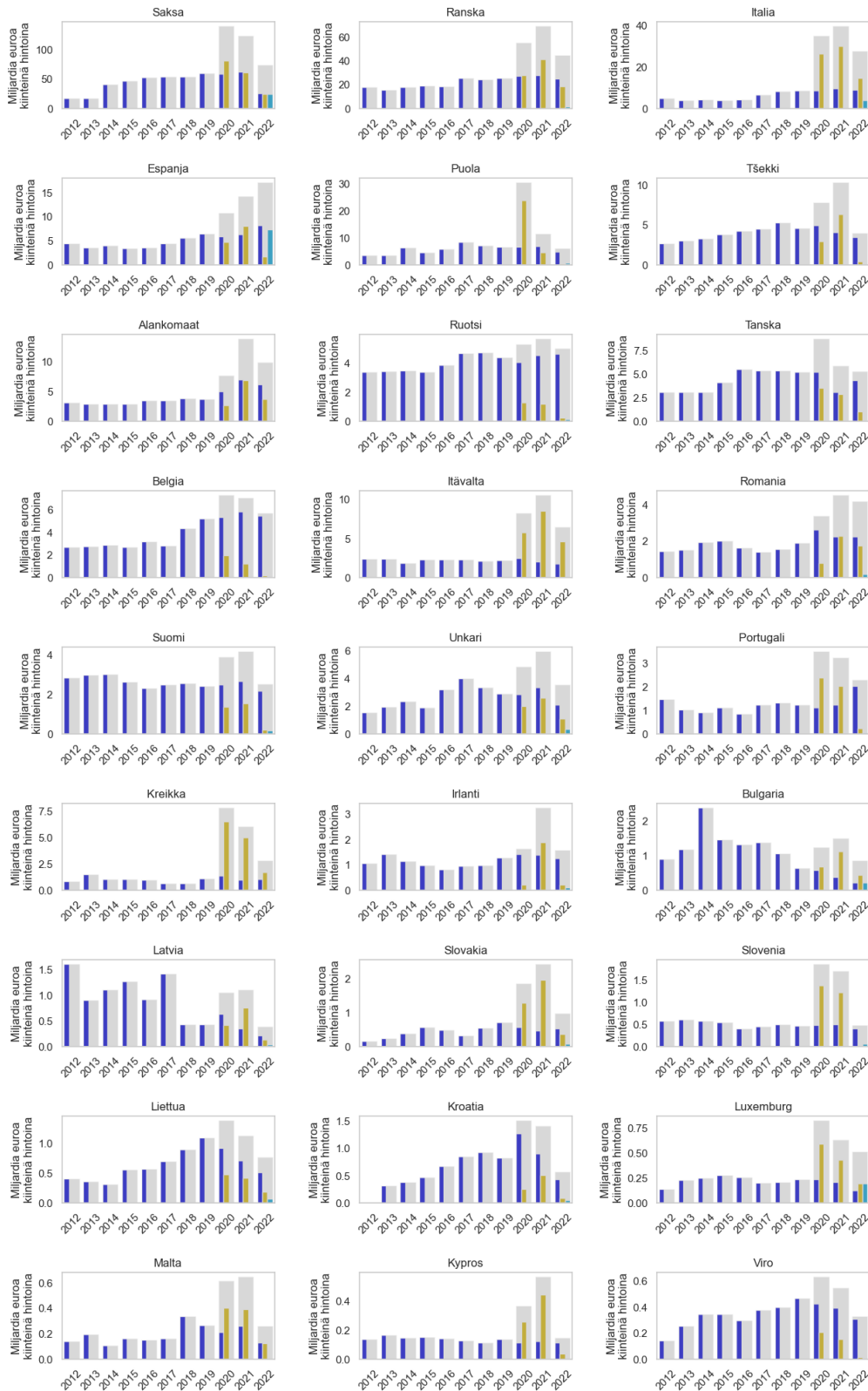
Taulukko 4: Valtiontukimenot ilman kriisitukea vuosina 2012–2022, tukiosuudet kiinteinä hintoina miljardeissa euroissa, eroteltuna tuen tarkoituksen mukaan

Taulukko 5: Ei-kriisisidonnaiset valtiontukimenot, eroteltuna tuen tarkoituksen mukaan

Taulukko 6: Valtiontukimenot yhteensä jäsenvaltioittain, nimellisinä määrinä (miljardeissa euroissa kiinteinä hintoina), eroteltuna covid-19-pandemiaan liittyvään valtiontukeen, tilapäisiin kriisipuitteisiin liittyvään valtiontukeen ja muihin (ei-kriisisidonnaisiin) valtiontukitoimenpiteisiin, vuosina 2012–2022 (jäsenvaltioiden järjestys perustuu kumulatiivisiin menoihin)

6.2. Valtiontuen merkittävä mutta varovainen käyttö kriisiaikoina

Viime vuosien useiden kriisien vuoksi SEUT-sopimuksessa vahvistettuja mahdollisuuksia sallia valtiontuki ”poikkeuksellisten tapahtumien” yhteydessä tai ”jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen” on hyödynnetty laajasti. Näiden säännösten ansiosta komissio on esimerkiksi voinut hyväksyä valtiontukitoimenpiteitä, joilla torjutaan covid-19-pandemian aiheuttamia talousvaikutuksia ja hiljattain Venäjän Ukrainassa käymästä hyökkäyssodasta aiheutunutta energiakriisiä (tilapäisten kriisipuitteiden ja myöhemmin tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla).

Saadakseen yleiskuvan **covid-19-pandemiaa koskevien tilapäisten valtiontukipuitteiden** mukaisesti myönnetystä tuesta komissio toteutti kyselytutkimuksia, jotka kattoivat maaliskuun 2020 (jolloin valtiontukipuitteet tulivat voimaan) ja vuoden 2021 lopun välisen ajanjakson. Valtiontukipuitteiden tosiasiallisesta täytäntöönpanosta kerätty näyttö osoitti, että kunkin jäsenvaltion myöntämä valtiontuki (940 miljardia euroa eli noin 30 % hyväksytyistä määristä, jotka olivat 3,1 biljoonaa euroa) vastasi kullekin jäsenvaltiolle kriisin aikana aiheutuneita taloudellisia vahinkoja BKT:n menetyksen osalta.¹⁵⁵ Tämä oli rauhoittava merkki, kun otetaan huomioon mahdolliset huolet toimintaedellytysten tasapuolisuudesta eri jäsenvaltioissa jäsenvaltioiden välisten erojen vuoksi. Covid-19-pandemiaa koskevien tilapäisten valtiontukipuitteiden soveltaminen on nyt lopetettu kokonaan.

Saadakseen yleiskuvan **tilapäisten kriisipuitteiden tai tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla tai sen periaatteiden mukaisesti** myönnetystä tuesta komissio toteutti myös kyselytutkimuksia, jotka kattoivat maaliskuun 2022 (jolloin tilapäiset kriisipuitteet tulivat voimaan) ja kesäkuun 2023 välisen ajanjakson (vuoden 2023 toiselta puoliskolta ei ole saatavilla riittävästi tietoja). Tämän ajanjakson aikana komissio hyväksyi valtiontukea lähes 730 miljardin euron arvosta tilapäisten kriisipuitteiden tai tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla tai samojen periaatteiden mukaisesti. Jäsenvaltioilta kyselytutkimuksissa kerättyjen tietojen mukaan yrityksille myönnettiin tosiasiaa 141 miljardia euroa. Tämä on vain 19,3 prosenttia hyväksytystä tuesta ja vastaa 0,6:ta prosenttia EU:n BKT:sta vuonna 2022 ja vuoden 2023 alkupuoliskolla.¹⁵⁶ On kuitenkin syytä huomata, että jäsenvaltiot voivat virallisesti myöntää koko tukimäärän tiettyä ajankohtana yhden vuoden aikana mutta asettaa sen tuensaajien käyttöön useiden vuosien aikana (joten määriä ei välttämättä ole maksettu (kokonaan) vuonna 2022 tai vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla).

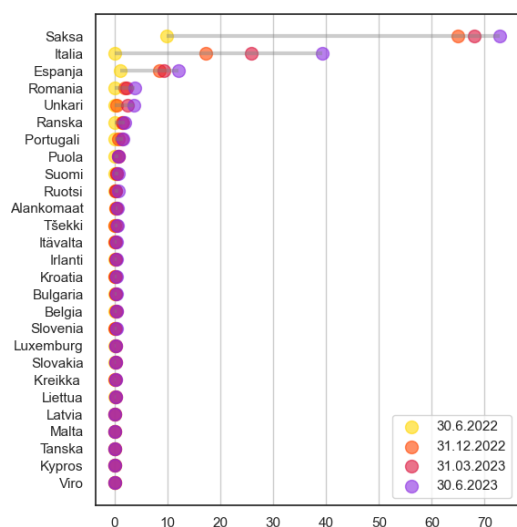
Kyseisenä ajanjaksona Saksa myönsi 72,8 miljardia euroa (joka on 52 % 141 miljardista eurosta), Italia 39,2 miljardia euroa ja Espanja 12,1 miljardia euroa. Absoluuttisesti tarkasteltuna nämä kolme suurinta valtiontuen myöntäjää ovat myöntäneet 88 prosenttia kaikesta tuesta. Unkari myönsi suhteellisesti tarkasteltuna eniten tukea, sillä sen vuonna 2022 ja vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla myöntämä tukimäärä vastasi 1,35:tä prosenttia sen BKT:sta. Toiseksi suurin tuen

¹⁵⁵ Kilpailun pääosaston toimintapoliittinen katsaus ”Looking back at the State aid COVID Temporary Framework: the take-up of measures in the EU”, lokakuu 2022, saatavilla [tästä](#).

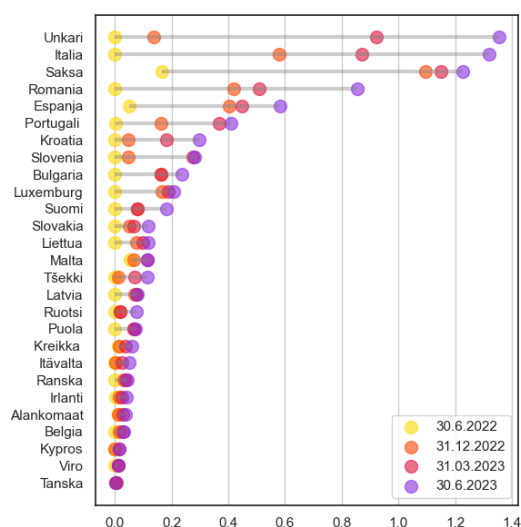
¹⁵⁶ Jäsenvaltioiden komissiolle toimittamat tiedot ovat alustavia, ja jäsenvaltiot saattavat vielä oikaista niitä.

myöntäjä suhteellisesti tarkasteltuna oli Italia (1,32 % BKT:sta), ja seuraavaksi suurimpia olivat Saksa (1,23 % BKT:sta) ja Romania (0,85 % BKT:sta).

Taulukko 7: Tilapäisten kriisipuitteiden tai tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla tai samojen periaatteiden mukaisesti myönnetyn valtiontuen nimellismäärä kesäkuuhun 2023 saakka absoluuttisina määrinä (vasemmanpuoleinen kaavio) ja prosentteina kansallisesta BKT:sta (oikeanpuoleinen kaavio)

Tilapäisten puitteiden nojalla tai niiden periaatteiden mukaisesti myönnetty valtiontuki yhteensä, mrd. euroa (kumulatiiviset määrät)

Tilapäisten puitteiden nojalla tai niiden periaatteiden mukaisesti myönnetty valtiontuki, % suhteessa BKT:hen (2022 ja 2023 ensimmäinen puolisko)

Kaikkiaan 85 prosenttia Saksan myöntämästä tuesta myönnettiin kahdelle tuensaajalle: Uniper SE:n pääomittamiseen (33 miljardia euroa) ja SEFE GmbH:n pääomittamiseen (6,5 miljardia euroa) sekä näiden kahden yrityksen saataville Saksan puitejärjestelmästä asetettuihin lainoihin ja korkotukilainoihin (16 miljardin euron ja 7 miljardin euron luottolimiitit¹⁵⁷, joita ei välttämättä ole nostettu). Nämä toimenpiteet olivat välttämättömiä, jotta vältettiin näiden kahden, järjestelmän kannalta merkittävän energiayhtiön kaatuminen. Niillä oli voimassa olevia pitkäaikaisia sopimuksia, joita ne eivät enää pystyneet noudattamaan sen jälkeen, kun Venäjä vähensi rajusti kaasutoimituksia Saksaan. Järjestelmän kannalta merkittävän markkina-aseman vuoksi näiden yhtiöiden kaatuminen olisi vaikuttanut vakavasti niiden asiakkaisiin ja yleisemmin Saksan ja Euroopan energiamarkkinoihin.

¹⁵⁷ Luottolimiittien kokoa pienennettiin markkinaolosuhteiden paranemisen vuoksi.

Lisäksi näitä kyselytutkimusten lukuja tarkasteltaessa olisi pidettävä mielessä useita muita seikkoja. Luvut koskevat yksinomaan sellaisia toimenpiteitä, jotka katsotaan valtiontueksi, joista on ilmoitettu komissiolle ja jotka komissio on hyväksynyt. Lisäksi ne kuvaavat eri välineillä (esimerkiksi suorina avustuksina, pääomana, lainoina ja takauksina) myönnetyn valtiontuen nimellismäärää. Näillä välineillä on erilaisia vääristäviä vaikutuksia kilpailuun. Eri välineillä myönnettyä tukea tarkasteltaessa olisi otettava huomioon tukiosuudet, koska ne kuvaavat todellista yritykselle myönnettyä etua ja saattavat toimia parempana mittarina, kun halutaan vertailla tasapuolisesti tukea, joka on myönnetty välineillä, joista saatu tuki maksetaan takaisin, ja välineillä, joista saatua tukea ei makseta takaisin. Tämä johtuu siitä, että välineet, joista saatua tukea ei makseta takaisin (esimerkiksi avustukset), vääristävät yleisesti ottaen kilpailua enemmän kuin välineet, joista saatu tuki maksetaan takaisin (esimerkiksi takaukset tai halpakorkoiset lainat).

Tukiosuutta voidaan arvioida eri tavoin välineen tyyppin mukaan: niiden välineiden osalta, joista saatua tukea ei makseta takaisin, tuensaajalle aiheutuva etu vastaa tavallisesti nimellismäärää eli varsinaisia talousarvion menoja. Niiden välineiden osalta, joista saatu tuki maksetaan takaisin, yritykselle aiheutuva etu ja valtiolle aiheutuvat kustannukset voivat poiketa toisistaan. Tukiosuus ja talousarvion menot ovat yleensä (paljon) pienempiä kuin nimellismäärä. Tietyissä tukivälineissä, kuten lainoissa ja takauksissa, yritykselle aiheutuva etu ja valtiolle aiheutuvat kustannukset muodostuvat siitä, että yrityksen tosiasiaissa maksama korko on markkina-arvon mukaista korkoa alhaisempi ja että sen tosiasiaissa maksama takausmaksu on markkina-arvon mukaisesti määritettyä takausmaksua pienempi.

Tältä kannalta Saksan myöntämät arvioidut tukiosuudet vastaavat noin 0,9:ää prosenttia sen vuoden 2022 ja vuoden 2023 ensimmäisen puoliskon BKT:sta ja koostuvat enimmäkseen pääomatoimenpiteistä, jotka kohdistuvat varsinkin järjestelmän kannalta merkittävien energiantoimittajien Uniperin ja SEFEn pääomittamiseen (55 % myönnetyn tuen kokonaismäärästä). Seuraavaksi suurimpia valtiontuen myöntäjiä ovat Unkari (noin 0,68 % sen omasta BKT:sta), Espanja (0,45 %) ja Portugali (0,41 %). Tukiosuuksia tarkasteltaessa Italian ja Romanian myöntämän tuen osuus niiden BKT:ista on pienempi, mikä osoittaa, että ne ovat käyttäneet paljon välineitä, joista saatu tuki maksetaan takaisin (pääosin takauksia).

Lisäksi jäsenvaltiot ovat toteuttaneet horisontaalisia finanssipoliittisia toimenpiteitä vähentääkseen korkeiden energian hintojen vaikutusta kotitalouksiin ja yrityksiin. Näitä toimenpiteitä ei pääosin katsota valtiontueksi. Komission syksyn talousennusteessa¹⁵⁸ esitettyjen arvioiden perusteella tällaisten energiatoimenpiteiden¹⁵⁹ talousarvion nettokustannukset vuonna 2023 olivat noin

¹⁵⁸ Euroopan komission talouden ja rahoituksen pääosasto (2023), European Economic Forecast, Autumn 2023. Saatavilla osoitteessa https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/4139ef72-9eb3-4fad-a116-ee87979f4d35_en?filename=ip258_en.pdf. Talousarviovaikutuksissa otetaan huomioon toimenpiteet, jotka oli otettu käyttöön tai joista oli ilmoitettu ennen lokakuun 2023 loppua. Slovakian osalta ennusteen arvioita on päivitetty sen jälkeen, kun vuoden 2024 alustava talousarviosuunnitelma toimitettiin 12. joulukuuta 2023.

¹⁵⁹ Näissä arvioissa 'energiatoimenpiteillä' tarkoitetaan 1) toimenpiteitä, joilla on suora vaikutus kotitalouksien ja/tai yritysten energiankulutuksen marginaalikustannuksiin (hintatoimenpiteet), 2 a) toimenpiteitä, joilla tarjotaan

165 miljardia euroa, joka vastaa 0,97:ää prosenttia EU27-maiden BKT:sta. Määrä on pienempi kuin vuonna 2022, jolloin se oli 195 miljardia euroa eli 1,2 prosenttia EU27-maiden BKT:sta.

Absoluuttisesti tarkasteltuna suurimmat talousarvion nettokustannukset vuonna 2023 aiheutuivat Saksan (59,4 miljardia euroa), Ranskan (22,8 miljardia euroa) ja Italian (21,4 miljardia euroa) toteuttamista toimenpiteistä. Niiden osuus kaikista energiaan liittyvistä finanssipoliittisista toimenpiteistä EU:ssa oli 63 prosenttia (Saksan osuus 36 %, Ranskan 14 % ja Italian 13 % energiaan liittyviin finanssipoliittisiin toimenpiteisiin käytetyistä EU:n kokonaismenoista). Seuraavina tulivat Espanja (13,5 miljardia euroa eli 8 % kokonaismäärästä) ja Alankomaat (10,6 miljardia euroa eli 6 % kokonaismäärästä). Kaikissa muissa jäsenvaltioissa talousarvion nettokustannukset olivat 3 prosentin (Puola) ja 0,01 prosentin (Kreikka) välillä energiaan liittyviin finanssipoliittisiin toimenpiteisiin käytetyistä EU:n kokonaismenoista.

Tarkasteltaessa toimenpiteitä osuutena kunkin maan vuoden 2023 BKT:sta suhteellisesti suurimmat talousarvion nettokustannukset aiheutuivat Slovakian (1,89 %), Kroatian (1,77 %) ja Maltaan (1,6 %) toteuttamista toimenpiteistä. Seuraavina tulivat Itävalta (1,56 %) ja Saksa (1,45 %). Unkarin (1,34 %), Portugalin (1,25 %), Tšekin (1,18 %), Italian (1,04 %) ja Alankomaiden (1,03 %) talousarviokustannukset olivat EU27-maiden keskiarvoa (0,97 %) suuremmat.

Makrotaloudellisesta näkökulmasta viime vuosiin vaikuttivat useat monimutkaiset ja dynaamiset tekijät. Covid-19-pandemia hiipui vähitellen ja siihen liittyvät rajoitukset poistettiin. Samaan aikaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa kiihtyi, ja Lähi-idässä käynnissä oleva kriisi ja sen leviämisen riski ovat lisänneet geopoliittisia jännitteitä. Näillä tapahtumilla on ollut merkittäviä vaikutuksia EU:n ja sen jäsenvaltioiden taloudelliseen tilanteeseen. Komission julkaiseman talven 2024 talousennusteen¹⁶⁰ mukaan kasvu EU:ssa ja euroalueella on ollut odotettua vaatimattomampaa (0,5 % vuonna 2023, mikä tarkoittaa pientä pudotusta edellisessä syksyn talousennusteeseen, jossa kasvun ennustettiin olevan 0,6 %). EU:n tasolla viime vuoden vaatimaton kasvu johtuu pääosin talouden elpymisestä pandemian jäljiltä kahden edellisen vuoden aikana. Kuluttajahintainflaatio vuonna 2023 on kuitenkin ollut odotettua nopeampaa, mikä on suurelta osin johtunut energian hintojen laskusta.

Nämä tekijät ja se, miten laajasti kunkin jäsenvaltion talous on altistunut niille, on vaikuttanut merkittävästi jäsenvaltioiden taloudelliseen suorituskyykyyn ja näihin tekijöihin vastaamiseksi toteutettujen valtiontukitoimenpiteiden täytäntöönpanoon ja arviointiin. Suurimpia tukimääriä suhteellisesti tai arvioitujen tukiosuuksien perusteella myöntäneistä jäsenvaltioista Saksan ja Unkarin taloudet supistuivat hieman vuonna 2023 (Saksan 0,3 % ja Unkarin 0,8 %) ja Espanjan talous kasvoi keskimääräistä enemmän (2,5 %). Pienimpiä tukimääriä suhteellisesti tai arvioitujen tukiosuuksien perusteella myöntäneistä jäsenvaltioista puolestaan Tanskan talous kasvoi keskimääräisellä tasolla (0,5 %) ja Kyproksen keskimääräistä enemmän (2,4 %), kun taas Viron talous supistui 3,5 prosenttia. Tämä osoittaa, ettei ole mahdollista tehdä edes alustavia päätelmiä pelkän valtiontuen vaikutuksesta

tilapäistä tulotukea kotitalouksille, ja 2 b) toimenpiteitä, joilla tarjotaan yrityksille muuta tukea kuin hintatoimenpiteillä, (molemmat tulotoimenpiteitä) ja 3) tuloja (uusia veroja tai veronluonteisia maksuja) energiayhtiöiden satunnaisista voitoista.

¹⁶⁰European Economic Forecast – Winter 2024, Institutional Paper 268, helmikuu 2024.

BKT:n kasvuun, koska valtiontuen vaikutus punoutuu yhteen useiden muiden tekijöiden vaikutusten kanssa kussakin jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen heterogeenisyyden ja epävarmuuden perusteella.

Edellä esitetty analyysi ja esitetyt tiedot paitsi osoittavat, että on tärkeää arvioida kriisituen vaikutusta keskeisiä lukuja laajemmin, myös havainnollistavat, ettei tässä vaiheessa ole tarpeeksi tietoa korrelaatioiden tai syy-yhteyden arvioimiseksi. Jäsenvaltioilla on voinut olla keskenään erilaisia energiaherkkyyksiä Ukrainan sodan suhteen, ja niiden talouksien rakenteet – erityisesti raskaan tai energiavaltaisen teollisuuden koon tai merkityksen osalta – ja/tai energiasektorit ovat voineet olla eri tavoin rakentuneita. Lisäksi jäsenvaltioiden kyvyssä tukea yrityksiä voi olla merkittäviä eroja. Vaikka valtiontuen hyväksymiseen sovelletaan selkeitä suojatoimia sen varmistamiseksi, että se on välttämätöntä ja oikeasuhteista eikä vääristä kilpailua perusteettomasti, tilapäiset säännöt olisi poistettava asteittain käytöstä heti, kun se on perusteltua markkinaolosuhteiden perusteella. Siksi tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden jäljellä olevat kriisisidonnaiset kohdat on määrä ajaa alas kesäkuussa 2024.

6.3. Digitaalisen ja vihreän siirtymän ja muiden EU:n painopisteiden edistäminen

Valtioilla voi olla tärkeä tehtävä asianmukaisten olosuhteiden luomisessa talouden kilpailukyvyyn aikaansaamiseksi. Monet valtioiden tätä varten toteuttamista toimista eivät kuitenkaan välttämättä ole SEUT-sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, eivätkä valtiontukitoimenpiteet yleensä yksin riitä tämän aikaansaamiseen.

Valtiontukisäännöt tarjoavat kuitenkin jäsenvaltioille monia mahdollisuuksia saavuttaa politiikkatavoitteita, jotka tukevat hyvin toimivaa ja tasapuolista taloutta, ja puuttua markkinoiden toimintapuutteisiin. Tältä osin valtiontukisääntöjen uudelleentarkastelulla on pyritty varmistamaan, että säännöt ovat tarkoituksenmukaisia ja vastaavat EU:n vihreitä, digitaalisia ja häiriönsietokykyä koskevia tavoitteita.

Komissio sai vuoden 2023 loppuun mennessä päätökseen lähes kaikkien merkittävien valtiontukea koskevien suuntaviivojen uudelleentarkastelun. Tarkistetuissa suuntaviivoissa täsmennetään, miten jäsenvaltiot voivat tukea talouksiaan ja erityisesti investoida vihreään ja digitaaliseen teknologiaan vääristämättä kohtuuttomasti kilpailua sisämarkkinoilla ja edistämällä samalla maailmanlaajuisia kilpailukykyä.¹⁶¹

- **Vihreän siirtymän** tukemiseksi ilmasto-, ympäristönsuojelu- ja energiatuen suuntaviivoilla ja EU:n päästökauppajärjestelmän valtiontuen suuntaviivoilla helpotetaan tuen myöntämistä talouden viherryttämiseen EU:n vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti ja autetaan samalla

¹⁶¹ Komissio voi poikkeuksellisesti myös hyväksyä tukea suuntaviivojen soveltamisalan ulkopuolella ja suoraan SEUT-sopimuksen nojalla. Komissio esimerkiksi hyväksyi 27. heinäkuuta 2023 yhteensä 28,8 miljoonan euron suuruisen Itävallan tukitoimenpiteen, jolla tuetaan Sandoz GmbH:n Tirolissa sijaitsevan penisilliinin tuotantolaitoksen nykyaikaistamista. Toimenpide auttaa säilyttämään EU:ssa viimeisen amoksisilliinin kokonaan integroidun tuotannon, mikä edistää olennaisten ja ihmishenkiä pelastavien lääkkeiden toimitusvarmuutta (ks. asia SA.62915, Itävalta – Tuki Sandozin penisilliinin tuotannon säilyttämiseksi Kundlissa (Tirolissa)).

turvaamaan EU:n talouden kilpailukyky. Niiden avulla jäsenvaltiot voivat tukea uusiutuvan energian tuotannon lisäämistä, auttaa teollisuustuotantoa irtautumaan hiilestä ja tukea suuria energiankäyttäjiä, joihin kohdistuu kansainvälistä kilpailua.

- Jäsenvaltiot voivat myös suunnitella tukitoimenpiteitä uusiutuvaa energiaa, varastointia ja teollisuuden hiilestä irtautumista varten tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisesti. Näiden sääntöjen tarkoituksena on kiireellisesti edistää ja vauhdittaa uusiutuvan energian ja hiilettömien tuotantoprosessien käyttöönottoa. Tukiohjelmat on perustettava ja tuet on myönnettävä viimeistään vuonna 2025, mutta tukea voidaan maksaa myös seuraavina vuosina. Tästä yksinkertaistetusta kehyksestä saatua kokemusta hyödynnetään tulevien toimien suunnittelussa.
- Valtiontukisäännöillä vastataan myös **maailmanlaajuisista kilpailukykyä koskeviin haasteisiin**: esimerkiksi tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden nojalla jäsenvaltiot voivat perustaa yksinkertaisia ja tuloksellisia ohjelmia, joilla tuetaan nettonollatalouteen siirtymisen kannalta tarpeellisten strategisten laitteistojen tuotantoa (varsinkin akkujen, aurinkopaneelien, tuuliturbiinien, lämpöpumppujen ja elektrolyysilaitteiden sekä hiilidioksidin talteenotto-, hyödyntämis- ja varastointilaitteiden tuotantoa ja keskeisten komponenttien tuotantoa ja asiaan liittyvien kriittisten raaka-aineiden tuotantoa ja kierrätystä).
- Jos on todellinen riski siihen, että tällaisten strategisten laitteistojen tuotanto siirtyy pois EU:sta kolmansilla lainkäyttöalueilla myönnettävien tukien vuoksi, jäsenvaltiot voivat myöntää valtiontukea siihen tukimäärään asti, joka olisi saatavilla vastaavaan investointiin vaihtoehtoisella alueella, tai siihen tukimäärään asti, joka tarvitaan kannustamaan yritystä sijoittamaan investointi ETA-alueelle (eli rahoitusvaje), sen mukaan, kumpi näistä määristä on pienempi.
- EU:n valtiontukisäännöillä on myös keskeinen rooli **digitaalisen siirtymän** tukemisessa. Esimerkiksi uudet laajakaistasuuntaviivat on sovitettu markkinoiden ja teknologian uusimpaan kehitykseen, kuten erittäin suuren kapasiteetin verkkoihin ja 5G:n käyttöönottoon. Puolijohteiden erikoislaatuisen strategisen merkityksen vuoksi komissio on lisäksi vahvistanut kriteerit, joiden mukaisesti hyväksytään valtiontuki enintään rahoitusvajeeseen asti EU:n sirusäädöksessä määriteltyjen laatuaan ensimmäisten laitosten perustamiseen EU:hun.
- Toinen esimerkki ovat alueellisia valtiontukia koskevat suuntaviivat, joilla tuetaan EU:n **vähemmän kehittyneille alueille tehtäviä investointeja**, myös vihreiden ja digitaalisten tavoitteiden mukaisia investointeja. Komissio korotti vuonna 2021 tuen yleisiä enimmäisintensiteettejä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ja digitaalistrategian tavoitteiden tukemiseksi, mikä mahdollisti lisäkannustimet tällaisille investoinneille EU:n epäsuotuisilla alueilla.
- **IPCEI-hankkeet** ovat tärkeä valtiontukiväline, jolla varmistetaan, että EU:ssa kehitetään ja otetaan käyttöön huipputeknologioita. Näissä hankkeissa jäsenvaltiot voivat yhdistää valtion varoja EU:n yhteistä etua koskevilla strategisilla aloilla ja teknologioissa, joilla markkinoiden toimet eivät aina riitä. Tällaisia ovat esimerkiksi mikroelektroniikka, vety ja pilvipalvelut. IPCEI-hankkeet mahdollistavat strategiset, yhdessä suunnitellut, rajat ylittävät innovatiiviset tutkimus- ja kehitystoimet ja teknologioiden ensimmäisen teollisen käyttöönoton. Niiden avulla voidaan toteuttaa myös avoimen infrastruktuurin hankkeita. Nämä aloitteet tuottavat

merkittäviä heijastusvaikutuksia koko EU:ssa. Komissio muutti vuonna 2023 yleistä ryhmäpoikkeusasetusta edistääkseen pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua tällaisiin IPCEI-hankkeisiin.

Näin ollen vuonna 2022 teollisuudelle (myös edellä mainittujen suuntaviivojen perusteella) myönnetty tuki¹⁶² oli yhteensä 106,85 miljardia euroa, mikä vastaa noin 0,26:ta prosenttia EU:n BKT:sta ja 238:aa euroa asukasta kohti EU:ssa. Kuten edellä on todettu, kymmenen viime vuoden aikana merkittävin politiikkatavoite on ollut ympäristönsuojelu, energiansäästöt mukaan luettuina. Siihen myönnetyn tuen määrä vuonna 2022 oli 41,5 miljardia euroa, joka vastasi 38,8:aa prosenttia kaikesta teollisuudelle myönnetystä tuesta eli noin 0,1:tä prosenttia EU:n BKT:sta ja 92:ta euroa asukasta kohti. Lisäksi IPCEI-hankkeisiin liittyvien toimenpiteiden mukaista tukea myönnettiin vuonna 2022 yhteensä 1,04 miljardia euroa ja akkualan tukemiseen tarkoitetun alueellisia valtiontukia koskevien suuntaviivojen mukaista investointitukea 262 miljardia euroa.

Prosessin näkökulmasta jäsenvaltiot voivat toteuttaa useimmat valtiontukitoimenpiteet, jotka eivät todennäköisesti aiheuta kilpailuongelmia, suoraan yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen kriteerien perusteella ilman, että komissiolle tarvitsee tehdä ennakkoilmoitus ja että komission tarvitsee hyväksyä toimenpide. Vuonna 2022 jäsenvaltiot toteuttivat valtiontukeen liittyvien ryhmäpoikkeusten nojalla 2 203 toimenpidettä, joiden osuus kaikista uusista valtiontukitoimenpiteistä on 84 prosenttia ja joiden osuus uusista toimenpiteistä on 93 prosenttia, jos ei oteta huomioon kriisitoimenpiteitä (jotka perustuvat covid-19-pandemiaa koskevien tilapäisten valtiontukipuitteiden, tilapäisten kriisipuitteiden ja tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden mukaisiin ilmoituksiin tai näiden puitteiden periaatteisiin). Tämän suuntauksen odotetaan jatkuvan vuonna 2024, koska yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen kohdennettu muutos hyväksyttiin kesäkuussa 2023. Muutos yksinkertaistaa ja nopeuttaa entisestään EU:n vihreän siirtymän ja digitaalisen siirtymän tukemista.

6.4. Hyvin toimivien sisämarkkinoiden turvaaminen EU:n talouden kilpailukyvyyn varmistamiseksi

Kuten lokakuussa 2023 julkaistussa komission tiedonannossa *Kertomus EU:n politiikka-aloitteista puhtaaseen teknologiaan tehtävien investointien edistämiseksi*¹⁶³ osoitetaan, EU on johtanut vihreää siirtymää sekä omalla maaperällä että muualla maailmassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mukaisesti etenkin valtiontukipolitiikassa toteutettujen määrätietoisten toimien ansiosta. Komissio käytti tässä tehtävässä valtiontukisääntöjen sisänrakennettua joustavuutta mukautuakseen jäsenvaltioiden ja yritysten tarpeisiin, jotta EU:n talous voi hyödyntää vihreän ja digitaalisen

¹⁶² Teollisuudelle myönnettyllä tuella tarkoitetaan valtiontukimenoja tukiosuutena vuonna 2022 sellaisena kuin se on ilmoitettu vuosikertomuksissa ja siten, että sen ulkopuolelle on suljettu seuraavia politiikkatavoitteita edistävä valtiontuki: kulttuuri, kulttuuriperinnön edistäminen ja luonnonmullistusten aiheuttaman tuhon korvaaminen. Analyysissä ei myöskään oteta huomioon kriisitukea eli covid-19-kriisiin liittyviä valtiontukimenoja eikä Venäjän Ukrainassa käymään hyökkäyssotaan liittyviä valtiontukimenoja.

¹⁶³ COM(2023) 684 final.

siirtymän tarjoamat mahdollisuudet ja vastata kriiseihin. Samalla se otti käyttöön suojatoimia, jotta vältetään kilpailun kohtuuton vääristyminen ja ylläpidetään tasapuolisia toimintaedellytyksiä sisämarkkinoilla.

Komissio on sitoutunut varmistamaan sekä sisäisestä että ulkoisesta näkökulmasta tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla. Jos ulkomaiset tuet vääristävät kilpailua siten, että siitä on haittaa kilpailijoille ja kuluttajille, komissio käyttää tarvittaessa sen käytössä olevia välineitä, kuten kaupan suojatoimia ja EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevaa asetusta. EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevaa asetusta alettiin soveltaa 12. heinäkuuta 2023, ja sen viesti on voimakas: EU:n talous on edelleen avoin kaupalle ja investoinneille, mutta sen heikentämistä tai hyväksikäyttämistä sisämarkkinoita vääristävillä ulkomaisilla tuilla ei sallita.

Kolmannet maat panevat myös parhaillaan täytäntöön merkittäviä tukiohjelmiä, joista yksi esimerkki on inflaation hillitsemistä koskeva laki Yhdysvalloissa. Tiedot sen vaikutuksesta EU:n talouteen eivät kuitenkaan ole tähän mennessä yksiselitteisiä. Inflaation hillitsemistä koskevan lain konkreettisia vaikutuksia EU:n investointeihin voidaan arvioida vasta pidemmällä aikavälillä, sillä puhtaan teknologian alan investointisyklit ja käyttöomaisuus ovat pitkäaikaisia.

Tämä johtuu myös siitä, että kilpailukykyä ei voida rakentaa pelkästään tukien varaan. Talouden yleisen suorituskyvyn ja myönnettyjen tukien välillä ei ole ilmeistä vastaavuutta, vaan talouden yleiseen suorituskyyyn vaikuttavat monet muutkin tekijät, kuten innovointi, kustannustehokkuus ja inhimillinen pääoma. Yrityksillä on oltava tarve innovoida, löytää tehokkaampia ratkaisuja ja tehdä investointeja. Kilpailupolitiikan tuloksellinen täytäntöönpano kannustaa yrityksiä innovoimaan ja investoimaan ja varmistaa, että sellaiset yritykset menestyvät, jotka tarjoavat kuluttajille parhaita tuotteita kohtuullisin hinnoin. Tämä tarkoittaa, että yhteiskunta tarjoaa yrityksille luotettavia ja avoimia instituutioita ja viranomaisia, vakaan makrotaloudellisen ja sääntelykehiksen, oikeusvarmuuden sekä mahdollisuuden saada käyttöönsä tarvittavaa osaamista ja korkealaatuista infrastruktuuria. Tämä kaikki tukee investoinneille suotuisaa liiketoimintaympäristöä.

Kaiken edellä mainitun lisäksi sisämarkkinat tarjoavat yhden maailman suurimmista yhdentyneistä markkina-alueista. Sisämarkkinoiden kilpailukyky on peräisin juuri näistä seikoista. Sisämarkkinat eivät kuitenkaan ole pysyvä saavutus. EU:n talouden toimintakunto ja kilpailukyky riippuvat yhteisistä ja jatkuvista ponnisteluista, joilla pidämme sisämarkkinoista huolta ja varmistamme, että ne vastaavat taloudellisia realiteetteja. Vihreän ja digitaalisen siirtymän ja talouden häiriönsietokyvyn varmistamiseen tarvitaan vuosittain 650 miljardia euroa¹⁶⁴. Jotta tämä määrä saadaan liikkeelle, tarvittavien investointien on tultava pääosin yksityiseltä sektorilta riippumatta siitä, mikä jäsenvaltioiden yhteinen rahoituskapasiteetti on. Lisäksi EU:n rahoitusta tarvitaan edelleen, jotta

¹⁶⁴ Vihreän ja digitaalisen siirtymän tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan arvioiden mukaan yhteensä noin 650 miljardia euroa lisäinvestointeja vuodessa vuosina 2022–2030, ks. [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategicplanning/strategic-foresight/2022-strategic-foresightreport_en#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower,regions%20in%20Europe%20and%20beyond](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategicplanning/strategic-foresight/2022-strategic-foresightreport_en#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower,regions%20in%20Europe%20and%20beyond ja https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_3194) ja https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_3194.

voidaan tyydyttää rahoitustarpeet ja samanaikaisesti välttää sisämarkkinoiden pirstoutuminen kansallisen (väliaikaisen) valtiontuen tason vaihtelun vuoksi sekä vähentää alueellisia eroja. On myös tärkeää puuttua jäljellä oleviin esteisiin, jotka haittaavat toimivaa kaupankäyntiä sisämarkkinoilla, jotta yritykset voivat hyödyntää sisämarkkinoiden koko potentiaalin.¹⁶⁵

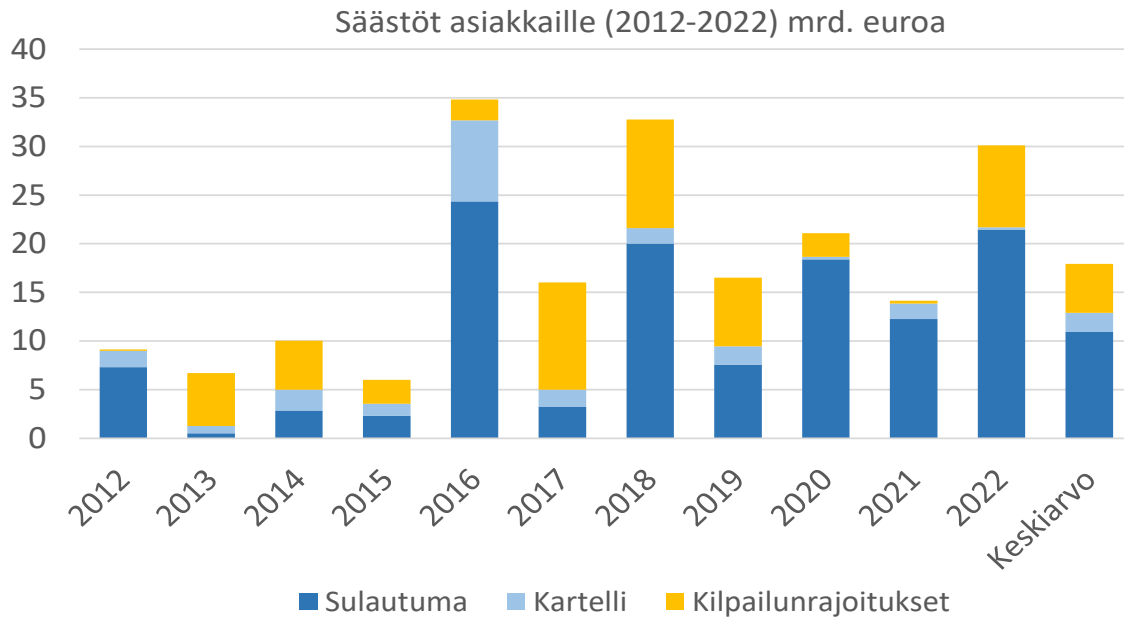
7. Kilpailusääntöjen noudattamisen valvonnan asiakkaisiin kohdistuvan vaikutuksen mittaaminen

Kilpailun pääosasto arvioi, että komission toteuttaman kilpailusääntöjen ja yrityskeskittymien valvonnan avulla vuosina 2012–2022 saavutetut suorat asiakassäästöt olivat 145–250 miljardia euroa. Kilpailusääntöjen ja yrityskeskittymien valvonta tuotti vuosittain keskimäärin noin 13–23 miljardia euroa hyötyjä suoraan asiakkaille. Kilpailusääntöjen noudattamisen valvonnan katsotaan tuottaneen asiakkaille myös valvonnan aiheuttamia välillisiä tai pelotevaikutuksia sekä innovointiin ja laatuun kohdistuvia myönteisiä vaikutuksia. Näitä vaikutuksia on vaikeampi kvantifioida tai arvioida, mutta ne ovat todennäköisesti suurempia kuin suorat asiakassäästöt. Kilpailusääntöjen noudattamisen valvonnan makrotaloudellisten vaikutusten äskettäisen täydentävän mallinnuksen mukaan komission kymmenen viime vuoden aikana toteuttaman kilpailusääntöjen noudattamisen valvonta ja yrityskeskittymien valvonta kasvattaa todennäköisesti EU:n reaalista BKT:ta perusskenaarioon verrattuna 0,6–1,1 prosenttia (mikä vastaa 80–150 miljardin euron kasvua vuoden 2019 BKT:ssa) keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Asiakirjassa COM(2024) 77 (komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Sisämarkkinoita ja kilpailukykyä koskeva vuosikertomus 2024*) komissio on esittänyt sisämarkkinoita ja niiden kilpailukykyä koskevan analyysin, joka on jäsenelty kilpailukykyyn vaikuttavan yhdeksän tekijän mukaisesti: toimivat sisämarkkinat, yksityisen pääoman saatavuus, julkiset investoinnit ja infrastruktuuri, tutkimus ja innovointi, energia, kiertotalous, digitalisaatio, koulutus ja osaaminen sekä kauppa ja avoin strateginen riippumattomuus.

¹⁶⁶ Euroopan komissio, Kilpailun pääosasto, Talouden ja rahoituksen pääosasto, Yhteinen tutkimuskeskus, Archanskaia, E., Cai, M., Cardani, R. et al., *Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2021 update and further development*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2022.

Taulukko 8: Säästöt asiakkaille (keskipiste) vuosina 2012–2022

Lähde: kilpailun pääosasto sisäisten tietojen perusteella.

Kilpailun pääosasto jatkoi vuonna 2023 työtään EU:n kilpailun tilaa koskevan State of EU Competition -hankkeen parissa. Hankkeen tarkoituksena on tutkia markkinoiden ja teollisuuden keskittymisen kehitystä eri toimialoilla ja jäsenvaltioissa sekä tunnistaa toimialat, joilla on mahdollisesti toimintahäiriöitä. Siinä myös arvioidaan ja dokumentoidaan kilpailun hyötyjä muun muassa alakohtaisten hinta-keskittymisasteanalyysien, makrotalouden mallinnuksen ja yrityksille tehtävän kyselytutkimuksen avulla. Tässä kilpailun pääosasto voi hyödyntää OECD:n (loppuraportin odotetaan valmistuvan vuonna 2024) ja ulkopuolisen konsultin (loppuraportti saatu joulukuussa 2023, julkaistaan myöhemmin) taustaselvitysten tuloksia.

8. Kilpailun pääosaston työmenetelmien nykyaikaistaminen vastaamaan nykyisiä ja tulevia täytäntöönpanotarpeita

8.1. Digitaaliset toimintaratkaisut

Kilpailun pääosasto jatkoi vuonna 2023 työmenetelmiensä muuttamista komission tarkistetun digitaali-strategian¹⁶⁷ mukaisesti. CASE@EC-asianhallintajärjestelmän käyttöä laajennettiin, ja toimet vanhan kilpailusääntöjen ja kartellien valvontaa koskevan asianhallintajärjestelmän korvaamiseksi

¹⁶⁷ Communication of the Commission, European Commission digital strategy – Next generation digital Commission (C(2022) 4388 final, 30.6.2022).

CASE@EC-järjestelmällä etenivät hyvin vuonna 2023. Järjestelmän korvaaminen on määrä saattaa päätökseen vuonna 2024.

Kilpailun pääosasto jatkoi vuonna 2023 myös ulkoisten osapuolten kanssa käytävän viestinnän parantamista ja digitalisointia. *COMP Cases* -sovellusta¹⁶⁸ uudistettiin. Sovelluksessa voidaan julkaista kilpailuasioita ja kansalaiset ja ulkoiset sidosryhmät voivat paremmin saada käyttöönsä, hakea ja ladata julkisia kilpailutietoja. Lisäksi Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston käyttämä ECN2-yhteistyöväline tukee nyt EU:n ulkopuolelta tulevia tukia koskevan asetuksen mukaista täytäntöönpanon valvontaa koskevaa yhteistyötä. Lisäksi päivitettiin useita kilpailun pääosaston täytäntöönpanotoimissa käytettäviä välineitä, kuten *eRFI-sovellusta*¹⁶⁹, *eLeniency-välinettä*¹⁷⁰, *eConfidentiality-välinettä*¹⁷¹, *interaktiivista valtiontukien ilmoitusjärjestelmää (SANI2)*¹⁷² ja *valtiontukien raportoinnissa käytettävää tietojärjestelmää (SARI2)*¹⁷³. Kilpailun pääosasto parantaa jatkuvasti tapauksiin liittyvien ilmoitusten, joita saadaan yhä suurempien määriä, käsittelyä. *eDiscovery*-välinettä uudistettiin vuonna 2023 parantamalla sen toiminnallisuutta ja käyttökokemusta. Tämän välineen avulla käsittelijätiimit tutkivat suuria asiakirjamääriä.

8.2. Data-analyysit ja teknologia

Teknologiajohtajan työryhmä (kilpailun pääosaston data-analyysista ja teknologiasta vastaava yksikkö) jatkoi ja kehitti toimintaansa vuonna 2023. Työryhmä neuvoa kilpailuasioista vastaavaa komission jäsentä ja pääjohtajaa. Se myös ohjaa ja valvoo kaikkia kilpailun pääosaston dataan ja teknologiaan liittyviä aloitteita ja toimintalinjoja. Teknologiajohtajan työryhmä toimii digitaalisten tutkintavälineiden ja kilpailun pääosaston täytäntöönpanovälineitä tukevan datatieteen huippuyksikkönä. Se myös tarjoaa huippuluokan IT-forensiikan tukea sekä tiedustelu- ja tutkinta-apua. Lisäksi yksiköllä on aktiivinen rooli digitaalisen tutkinnan asiantuntijoiden verkostossa Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston tietosuojaa ja kilpailusääntöjen noudattamisen valvontaa käsittelevässä työryhmässä.

Kilpailun pääosasto varmistaa, että kaikki menettelyt ovat tietosuojasääntöjen mukaisia ja että tätä suojaa ei käytetä väärin tutkinnan vaikeuttamiseksi tai viivyttämiseksi. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi vuonna 2023 asiassa T-451/20, *Meta*, että komissiolla oli oikeus käsitellä henkilötietoja kilpailututkintaa varten ja että komission soveltamat menettelylliset takeet ovat täysin EU:n tietosuojasääntöihin perustuvien komission velvoitteiden mukaisia.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Ks. <https://competition-cases.ec.europa.eu/search>

¹⁶⁹ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/mergers/procedures/erfi_en

¹⁷⁰ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/leniency/eleniency_en

¹⁷¹ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/index/it-tools/econfidentiality_en

¹⁷² Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/forms-notifications-and-reporting_en

¹⁷³ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/overview_en

¹⁷⁴ Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio 24.5.2023, *Meta Platforms Ireland Ltd v. Euroopan komissio*, T-451/20, EU:T:2023:276.

8.3. Väärinkäytösten paljastusvälinettä vahvistettiin

Komissio ylläpitää väärinkäytösten paljastusvälinettä, jossa kansalaiset voivat ilmoittaa nimettömästi, jos he ovat havainneet epäilyä kartellitoimintaa tai kilpailunvastaista toimintaa, kuten määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Komissio laajensi tammikuussa 2023 anonyymien väärinkäytösten paljastusvälineen soveltamisalaa siten, että kansalaiset ja yritykset voivat ilmoittaa myös epäilyistä sulautumiin liittyvistä ja valtiontukirikkomuksista.¹⁷⁵

9. Kilpailupolitiikan ja sen täytäntöönpanon edistäminen ja niistä tiedottaminen

Komissio edisti vuonna 2023 edelleen EU:n kilpailupolitiikkaa ja lisäsi sen tunnettuutta useilla tasoilla sen vaikuttavuuden tukemiseksi. Näkyvimmin tätä teki johtava varapuheenjohtaja Margarethe Vestager, joka osallistui moniin tapahtumiin ja lehdistötilaisuuksiin, antoi haastatteluja ja julkaisi kannanottoja sosiaalisessa mediassa. Kilpailun pääosaston ylempi johto osallistui tiedotustoiimiin jäsenvaltioissa. Nämä toimet täydentävät kilpailun pääosaston ulospäin suuntautuvia viestintäaloitteita, kuten lehdistötiedotteita, toimintapoliittisia katsauksia, uutiskirjeitä ja sosiaalista mediaa.

Komissio käynnisti vuonna 2023 Markets for People -keskustelutarjan, jossa järjestetään keskusteluja viidessä keskikokoisessa kaupungissa viidessä eri EU-maassa huhtikuun 2023 ja vuoden 2024 alun välisenä aikana. Komissio kutsuu eri politiikanalojen henkilöitä keskustelemaan kilpailupolitiikan taloudellisista ja sosiaalisista vaikutuksista ihmisten elämään. Paikoista, puhujista ja aiheista päätetään yhdessä kansallisten kilpailuviranomaisten, jäsenvaltioissa sijaitsevien komission edustustojen ja paikallisten Europe Direct -tiedotuspisteiden kanssa. Ensimmäinen keskustelu käytiin huhtikuussa 2023 Modenassa Italiassa, toinen Salzburgissa Itävallassa kesäkuussa 2023, kolmas Salamancassa Espanjassa lokakuussa 2023 ja neljäs Brnossa Tšekissä joulukuussa 2023.

Komissio juhlisti kesäkuussa 2023 myös osana asetuksen (EY) N:o 1/2003 käynnissä olevaa arviointia kyseisen asetuksen mukaisesti toteutetun EU:n kilpailuoikeuden täytäntöönpanon 20-vuotista taivalta Brysselissä järjestetyllä seminaarilla. Seminaari kokosi yhteen täytäntöönpanon valvojia, yksityisiä toiminnanharjoittajia, yritysten sisäisiä neuvonantajia ja tutkijoita keskustelemaan nykyisen kilpailusääntöjä koskevan menettelyllisen kehityksen saavutuksista, tarpeista ja haasteista.

¹⁷⁵ Ks. https://competition-policy.ec.europa.eu/index/whistleblower_en.

10. Kilpailupolitiikka eurooppalaisessa ja maailmanlaajuisessa kontekstissa

10.1. Voimien yhdistäminen eurooppalaisen ja maailmanlaajuisen kilpailukulttuurin muovaamiseksi

Johdonmukaista politiikkaa Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston avulla

Komissio ja kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalliset kilpailuviranomaiset ovat vuodesta 2004 lähtien tehneet yhteistyötä Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston¹⁷⁶ kautta. Verkoston tavoitteena on varmistaa, että EU:n kilpailusääntöjä sovelletaan tuloksellisesti ja johdonmukaisesti yrityksiin, joiden liiketoimintakäytännöt rajoittavat kilpailua ja saattavat vaikuttaa EU:n jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio jatkoi vuonna 2023 työtä asetuksen (EY) N:o 1/2003 yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston kautta. Asetus sisältää kaksi keskeistä yhteistyötä tukevaa mekanismia. Ensinnäkin kansalliset kilpailuviranomaiset ilmoittavat komissiolle uudesta tutkinnasta ensimmäisen virallisen tutkintatoimenpiteen yhteydessä. Toiseksi kansalliset kilpailuviranomaiset kuulevat komissiota ennen tietäntyyppisten päätösten tekemistä. Vuonna 2023 verkostossa käynnistettiin 140 uutta tutkintaa ja komissiolle toimitettiin 88 suunniteltua päätöstä.

Euroopan kilpailuviranomaisten verkoston muilla toimintalinjoilla varmistetaan myös kilpailupolitiikan johdonmukainen täytäntöönpano. Verkoston jäsenet kokoontuvat säännöllisesti keskustelemaan tapauksista, poliittisista kysymyksistä ja strategisesti tärkeistä asioista. Monialaisissa työryhmissä ja alakohtaisissa alaryhmissä järjestettiin vuonna 2023 kaikkiaan 48 kokousta, joissa useiden viranomaisten kilpailuasiantuntijat vaihtoivat näkemyksiä ja selvittivät parhaita käytäntöjä.

Jatkuva ja rakentava toimielinten välinen vuoropuhelu

Euroopan parlamentti, neuvosto, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea ja alueiden komitea ovat komission keskeisiä kumppaneita kilpailupolitiikkaa koskevassa jatkuvassa vuoropuhelussa.

Johtava varapuheenjohtaja Vestager osallistui vuonna 2023 Euroopan parlamentissa useisiin keskusteluihin ja rakenteellisiin vuoropuheluihin muun muassa talous- ja raha-asoiden valiokunnan, sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnan, työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunnan sekä oikeudellisten asioiden valiokunnan kanssa. Lisäksi johtava varapuheenjohtaja Vestager osallistui täysistuntokeskusteluihin kilpailupolitiikasta ja EU:n vastauksesta inflaation hillitsemistä koskevaan Yhdysvaltojen lakiin.

Johtava varapuheenjohtaja Vestager osallistui neuvostossa vuonna 2023 kilpailupolitiikka-asioita sekä pitkän aikavälin kilpailukykyä ja tuottavuutta koskeviin näkemystenvaihtoihin ja keskusteluihin, muun muassa useisiin kilpailukykyneuvoston (sisämarkkinat ja teollisuus) kokouksiin.

¹⁷⁶ Komission tiedonanto yhteistyöstä kilpailuviranomaisten verkostossa (EUVL C 101, 27.4.2004, s. 43, ja EUVL C 374, 13.10.2016, s. 10).

10.2. Kilpailupolitiikkaa koskeva maailmanlaajuinen yhteistyö

Monenväliset suhteet

Komissio jatkoi vuonna 2023 aktiivista toimintaansa kilpailuun liittyvillä kansainvälisillä foorumeilla, kuten OECD:n kilpailukomiteassa, kansainvälisessä kilpailuviranomaisverkossa, jossa komissio jatkoi kolme vuotta kestävästä tehtävänsä sulautumia käsittelevän työryhmän yhtenä puheenjohtajana, sekä YK:n kauppaja kehityskonferenssissa (UNCTAD). Komissio jatkoi toimiaan kansainvälisten valtioneuvostojen parantamiseksi. Tukisääntöjen uudistaminen on yksi EU:n tärkeimmistä painopisteistä Maailman kauppajärjestön kauppasääntöjen nykyaikaistamisessa.

Kahdenväliset suhteet

Komissio ja Yhdysvaltojen kilpailuviranomaiset pitivät maaliskuussa 2023 EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistä teknologiakilpailupolitiikkaa koskevan vuoropuhelun kolmannen kokouksen, jossa käsiteltiin yhteistyötä tasapuolisen kilpailun varmistamiseksi ja edistämiseksi digitaalisella. EU:n ja Yhdysvaltojen kauppaja teknologianeuvoston neljäs ministerikokous pidettiin toukokuussa 2023.

Komissio jatkoi vuonna 2023 kilpailupolitiikkaa koskevaa yhteistyötään kolmansien maiden kanssa, mukaan lukien teknisen yhteistyön ohjelmat useiden Aasian¹⁷⁷ ja Afrikan¹⁷⁸ maiden kanssa. Komissio jatkoi neuvotteluja vapaakauppasopimusten tekemisestä Australian, Indonesian, Intian, Thaimaan ja itäisen ja eteläisen Afrikan maiden (ESA5)¹⁷⁹.

EU:n ehdokasmaiden¹⁸⁰ ja mahdollisten ehdokasmaiden¹⁸¹ osalta komission tärkein politiikkatavoite on auttaa niitä etenemään EU-jäsenyyssäkymien saavuttamisessa täyttämällä Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa määritellyt ja Eurooppa-neuvoston määrittelemät jäsenyyssuhteet¹⁸². Komissio esimerkiksi auttaa ehdokasmaita ja mahdollisia ehdokasmaita yhdenmukaistamaan kilpailunrajoituksia, sulautumia ja valtiontukea koskevia oikeudellisia kehyksiään EU:n säännösten kanssa sekä kehittämään hyvin toimivia ja toiminnallisesti riippumattomia kilpailuviranomaisia.

Euroopan komissio hyväksyi marraskuussa 2023 vuoden 2023 laajentumispaketin, jossa arvioidaan yksityiskohtaisesti Länsi-Balkanin maiden, Turkin, Georgian, Moldovan ja Ukrainan edistymistä niiden tiellä kohti EU:n jäsenyyttä.¹⁸³ Komissio suositti Ukrainan ja Moldovan saavuttamien tulosten

¹⁷⁷ Ks. <https://asia.competitioncooperation.eu/>

¹⁷⁸ Ks. <https://africa.competitioncooperation.eu/>

¹⁷⁹ Viisi itäistä ja eteläistä Afrikan maata: Komorit, Madagaskar, Mauritius, Seychellit ja Zimbabwe.

¹⁸⁰ Maat, joille Eurooppa-neuvosto on myöntänyt ehdokasmaan aseman Euroopan komission suosituksen perusteella: Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Moldova, Montenegro, Pohjois-Makedonia, Serbia, Turkki ja Ukraina.

¹⁸¹ Mahdollinen EU:n jäsen ehdokas: Kosovo.

¹⁸² Lisätietoa jäsenyyssuhteista on osoitteessa https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership_en

¹⁸³ Ks. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/strategy-and-reports_en

ja käynnissä olevien uudistustoimien perusteella, että Eurooppa-neuvosto aloittaa liittymisneuvottelut molempien kanssa edellyttäen, että tietyt toimet toteutetaan.¹⁸⁴

Georgian suhteen komissio suositteli, että Eurooppa-neuvosto myöntää Georgialle ehdokasmaan aseman edellyttäen, että tietyt toimet toteutetaan.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Eurooppa-neuvosto päätti 14. joulukuuta 2023 aloittaa liittymisneuvottelut Ukrainan ja Moldovan kanssa. Eurooppa-neuvosto kehotti neuvostoa hyväksymään kutakin maata koskevat neuvottelukehykset, kun 8. marraskuuta 2023 annetuissa komission suosituksissa esitetyt asiaan liittyvät toimet on toteutettu.

¹⁸⁵ Eurooppa-neuvosto myönsi 14. joulukuuta 2023 Georgialle ehdokasmaan aseman sillä edellytyksellä, että 8. marraskuuta 2023 annetussa komission suosituksessa vahvistetut asiaan liittyvät toimet toteutetaan.

2023

YLEISKATSAUS

